DAUGAVAS VANAGI

LATVIEŠU KARAVĪRU FRONTES LAIKRAKSTS

13. (53.) num. 26. marts 1943. g.

Gen. R. Bangerskis

PAREIZAIS CEĻŠ

Karš, pats par sevi, ir bargs varas akts, kas nes sev līdzi daudz ciešanu un asaru, bet ir tādi apstākļi, ka tā ir vienīgā izeja no strupceļa, kādā nonākušas tautas spiestas ķerties pie ieročiem kā pie vienīgā glābiņa. Nav taču noslēpums, ka arī latvju tautai šī austrumu kara iespējamība vien, vēl pirms tā izcelšanās, bija vienīgā cerība uz glābiņu no posta un izmisuma, kādā to bija novedis neilgais boļševiku valdīšanas laiks.

Kur vien bez nevēlamu liecinieku klātbūtnes bija iespējams latviešiem satikties, tur tūliņ tie viens otram steidza paziņot par boļševiku briesmu darbiem viņu tuvākā apkaimē. Bet šādi darbi plosījās visā mūsu zemē. Līdz ar to arī tika izteikta cerība, ka tāds terrors nevar un nedrīkst ilgi turpināties, ka karš ir neizbēgams un ka tas arī latvju tautai dos atpestīšanu. Un šo pārliecību pat visvienkāršākais cilvēks guva tanī apziņā, ka boļševiku valdīšanas metodes 20. gadsimtenī ir kauna traips visas cilvēces sejā, ka tām ieilgstot, eiropiski domājošam cilvēkam vai nu jāzaudē prāts, vai jāaiziet bojā.

Lūk, iemesli, kāpēc kopš paša kara sākuma latvju tautas likteņis tik cieši saistījies ar tā norisi, lūk, kāpēc visos Latvijas novados neskaitāmi partizānu pulciņi ar austrumu kara pirmo dienu uzsāka niknas cīņas ar mūsu nelūgtajiem «aplaimotājiem» un turpināja tās, kamēr Lielvācijas armija boļševikus no mūsu zemes bija galīgi padzinusi.

Ka šī partizānu aizrautība bija visas tautas sirdī loloto jūtu izpausme, to pierādīja dziļā sajūsma par partizānu darbiem un vislielākā pretimnākšana un izpalīdzība viņiem cīņu laikā. Bet vēl vairāk to pierādīja tas, ka līdz ar Lielvācijas armijas uzvaras gājienu uz priekšu, tai līdzi traucās arī latvju cīnītāji — bataljons pēc bataljona, un pašreiz to un viņos apvienoto cīnītāju skaits ir visai ievērojams. Šo bataljonu darbība frontē, ņemot vēl vērā viņu īso organizēšanās un apmācības laiku, ir sevišķi augstu vērtējama, jo viņi ar savu stāju frontē izpelnījušies kā savas priekšniecības, tā cīņu biedru atzinību un tā nolīdzinājuši ceļu arī topošam latviešu leģionam. Šo brīvprātīgo latviešu bataljonu piedalīšanās kopējā Lielvācijas un citu Eiropas tautu cīņā pret boļševikiem līdz ar to bija ass protests pret apgalvojumiem, ka latvieši savu valsti labprātīgi iekļāvuši PSRS sastāvā, un ir protests pret apgalvojumiem, ka Lielvācijas armijas ienākšana Latvijā, Igaunijā un Lietuvā ir pārtraukusi «lielo kultūras misiju», kuru boļševisms ar čekas palīdzību uzsācis «tumšo un nabadzīgo» tautu vidū. Jaunformējamam latviešu leģionam šis protests jāpasvītro ar iedarbīgāku ieroču palīdzību un arī jāpieliek visas pūles, lai Maskavas ārprāta murgi mūsu zemē vairs neatgrieztos.

Ģeografiskais stāvoklis starp eiropiskiem rietumiem un āziātiskiem rītiem ir par iemeslu tām bezgala daudzajām kara vētrām, kas, veldamās no austrumiem, brāzušās pāri latvju zemei, nesdamas neizmērojamu postu un iznīcību mūsu tautai.

Lasot par šo postu vēstures materiālos, tālajā perspektīvā tas likās izskaidrojams ar to laiku barbaru tautu zemo attīstības līmeni, un šinī apstāklī radās visu agrāk notikušo briesmu un posta ne jau attaisnojums, bet zināms izskaidrojums.

Bet nu, 20. gadsimteņa vidū, augstas kultūras un civilizācijas laikmetā, latvju zemi un tautu pārsteidza tāds austrumu postīšanas negaiss, kādu pat sapņos nevarējām redzēt, kādam nevarētu ticēt, ja paši to nebūtu piedzīvojuši. Nav brīnums, ka ir vēl tautas, kas nostāstus par boļševiku valdīšanas metodēm un neiedomājamo terroru uzlūko tikai par vienkāršu aģitāciju, jo veselais cilvēka saprāts tiešām liedzas pieņemt par īstenību to, ko sev līdzi nes boļševiki un boļševisms.

Mums, latviešiem, pietika viena gada, lai no šīs neticības būtu izārstēti uz visiem laikiem. Savās sirdīs mēs nesam apņemšanos: visu ko — tikai ne boļševismu! Un esam gatavi panest kara vētras, cīnīties un mirt par savas tēvuzemes labāku nākotni — bet neļaut atgriezties tam, kas pārdzīvots baigajā boļševiku valdīšanas gadā.

Ja nu veselīgais instinkts mūsu tautu iesaistījis šai lielajā cīņā pret boļševikiem, sākumā kā partizānus, bet drīz vien patstāvīgās kaujas vienībās kopā ar citām Eiropas tautām, tad tā ir droša zīme, ka latviešu tauta jūt, ka viņa ir uz pareizā ceļa, cīņā par savas tēvuzemes — Latvijas labāku un gaišāku nākotni.

Tāpēc arī mūsu vīru un jaunekļu pulcēšanās leģionā pauž tautas patieso nostāju šinī viņai izšķirīgā brīdī, radot drošu pamatu mūsu visu ilgu piepildīšanai.

LATVIEŠU KARAVĪRS — PADOMJU MEŽABRĀĻU IZNĪCINĀTĀJS

DV arh.

Sauc tēvija mūs!

Mēs patlaban pārdzīvojam brīdi, kad mūsu tautas likteņstundā kopējai cīņai sadodas rokas divi paaudzes. Mūsu tēvijas sargātāju rindās, sekodami cīņas sauksmei, šinī pavasarī ieplūst tūkstošiem jaunu karavīru, pievienodamies tiem saviem tautiešiem, kas jau kauju ugunīs frontē izauguši par krietniem vīriem un varoņiem. Līdz ar šiem jaunajiem cīņai pošas arī mūsu vecākās paaudzes karavīri, kas reiz jau cīnījušies ar to pašu ienaidnieku. Tagad, kad mūsu dzimtā zeme un visas Eiropas civilizācija un kultūra jāglābj no šī paša vecā ienaidnieka uzbrukuma, tauta atkal aicina armijas rindās visus šos vecākās paaudzes cīnītājus, jo to rokās tā grib nodot savu jauno karavīru likteni.

Tā no šīs kopējo briesmu un likteņa apziņas izaugusi mūsu lielā cīņas kopa — Latviešu brīvprātīgo ᛋᛋ leģions. Par šī leģiona divīzijas komandieri un pirmo ģenerālštāba virsnieku ir aicināti vīri, kuru zobens jau rūdījies neskaitāmās kauju ugunīs un kuri arī tagad, ne mirkli nešaubīdamies, sekojuši šim aicinājumam. Viņi kopā ar citiem Latvijas bijušās armijas virsniekiem un instruktoriem vedīs leģionu slavas pilnās cīņu gaitās. Tāpēc mēs ar ticību un paļāvību varam izvadīt latvju jaunekļus šai lielajā atbrīvošanas cīņā, zinādami, ka to apmācība un vadība kaujā atrodas pārbaudītās un drošās rokās.

Frontē viņus uzņems un sagaidīs kā līdztiesīgus biedrus, un tas biedriskums, kas jau izveidojies starp vācu un latviešu karavīriem, nostiprināsies un padziļināsies vēl vairāk. Arī par saviem piederīgiem un ģimenes locekļiem mūsu leģiona vīriem nav jāraizējas. Ikviens leģiona karavīrs tiesībās, kā arī apgādes un piederīgo nodrošināšanas ziņā pilnīgi pielīdzināts vācu ᛋᛋ vīriem. Mēs visi taču zinām, ka vācu karavīri ir vislabāk apgādātie cīnītāji. Tāpat mēs zinām arī, ka Vācijas valstī no visiem civīliedzīvotājiem frontes cīnītāju ģimenes aizgādības ziņā nostādītas pirmajā vietā. Bez tam latviešu sabiedrība līdz šim jau parādījusi tik lielu interesi par mūsu frontes vīru vajadzībām un tik plašu atsaucību, ka varam būt pilnīgi pārliecināti par šīs atsaucības pastāvēšanu arī turpmāk šādā vai citādā formā.

Tauta pulcējas un vienojas ap saviem cīnītājiem, būdama gatava darīt visu, lai atvieglotu un paātrinātu galīgās uzvaras izcīnīšanu. Šinī pārliecībā latviešu karavīrs ir atstājis savu ģimeni, savu līdzšinējo darba vietu, lai, ķīlā liekot savu dārgāko mantu — dzīvību, palīdzētu radīt laimīgu un nodrošinātu nākotni savai tautai. Tāpēc arī tautai savā stājā jāpierāda, ka tā ir savu varoņu cienīga.

Neviens pats nedrīkst savā sīkumainībā un patmīlībā sagādāt raizes un grūtības frontiniekiem un piederīgajiem. Sīka pašlabuma meklēšana ir šī lielā laika necieniga, un tā ir noziegums vispirmā kārtā pret savu karavīru, pret Eiropas kopējo cīņas fronti un tātad galu galā — noziegums pret savas tautas dzīvības interesēm.

Ir situsi lielā izšķirējā kaujas stunda. Tā savā vēsturiskajā vienreizībā un dziļumā ir tik nozīmīga, ka nedrīkstam nesaklausīt tās pavēlošo balsi. Tik lieli pagriezieni un pārvērtības tautu un valstu likteņos nāk tikai reizi gadu desmitos vai pat simteņos. Būsim ar savu stāju un savas tautas nākotnes izpratni šī lielā laika cienīgi. Šai brīdī, kad tēvija sauc mūs, steigsim visi cīņā par Eiropas tautu kopību un par savu dzimteni —

par Latviju.

Sākusies grāmatu nodošana latviešu karavīriem

Pirmie jauno un izlasīto grāmatu, kā arī žurnālu saiņi jau saņemti organizācijas komitejā. Ziņas no iestādēm un darba vietām Rīgā un visos provinces novados liecina, ka jau tuvākajās dienās sagaidāms ļoti prāvs frontiniekiem vajadzībām saziedotās lasāmvielas pieplūdums.

Kaut gan patlaban rosīgi norit ziedoto grāmatu sanešana vienkopus skolās un darba vietās, tomēr atsevišķi uzņēmumi šī darba organizētāji jau paspējuši savas veltes nogādāt Rīgā. Paši čaklākie grāmatu vācēji ir skolu audzēkņi, kas patlaban, saņemdami grāmatas no saviem vecākiem, krusttēviem, paziņām un citiem, ik dienas skolā ierodas ar prāviem saiņiem. Tas sevišķi sakāms par provinces skolām, kur ļoti energiski lielo pasākumu vada tautskolu inspektori. Skolu praktiskos panākumus šinī darbā varēsim ziņot jau nākamajā numurā. Rīgas valsts 3. ģimnazija pirmā no visām skolām jau nodevusi 110 grāmatu. Bārtas tautskola piesūtījusi 45 grāmatas. Tai seko Smiltenes pamatskola. No darba vietām kā pirmā atsaucās «Gegingera» šokolādes fabrika. Tai sekoja «Dzirnavnieks», «V. Kuzes» konfekšu fabrika, Rīgas darba banka u. c. Starp pirmiem atsaucīgajiem ir arī J. Kadiļa un «Zelta ābeles» apgādi. Pirmais nodevis 200 jaunu grāmatu, bet otrais — 478. No pirmiem atsevišķiem grāmatu ziedotājiem pieminams V. Pakalnietis, Rīgā, kas devis 47 grāmatas, F. Lagzdiņš, Dobeles ģimnazijā — 11, Daugavas laivinieks A. Borovskis — 30, J. Laukēvica — 19, A. Martinelli — 10 u. c.

Kā jau ziņots, organizēti grāmatu sagādi frontei sākuši visu Latvijas pasta iestāžu darbinieki. Starp pirmajiem grāmatu ziedotājiem pasta darbiniekiem atzīmējami Lestenes pasta kantoŗa darbinieki, kas nodevuši 46 grāmatas, Inčukalna — 7, Ugāles — 16, Ēdoles — 23, Ļaudonas — 23, Augstkalnes — 32 un Bēnes — 92 grāmatas. Bēnes pasta kantoŗa darbinieki vēl saziedojuši arī 112 žurnālu.

Pārsvarā latviešu rakstnieku darbi

Starp līdz šim nodotajām, kā arī jau pieteiktām grāmatām tikai nieciīgs procents ir tulkojumu, bet viss vairums latviešu oriģināldarbu. Pagaidām visvairāk plenests Jēkaba Janševska darbu. To starpā viņa kopotie raksti, kā arī atsevišķi «Dzimtenes», «Mežvīdus ļaužu» un «Līgavas» sējumi. Vairāki labvēļi devuši R. Blaumaņa un K. Skalbes darbu izlases, A. Niedras «Kārdinātāju», P. Klāna — noveles «Pusnakts viesis», Vecozola — «Gunvaris», Valda — «Sirds domas», V. Lesiņa — «Tā sadega sirds» u. t. t. No dzejoļu krājumiem visvairāk saņemti šādi: V. Cedriņa — «Ziemeļu dārzos», E. Stērstes — «Dzintara ceļš», A. Eglīša — «Nīcība». Starp nopietna satura grāmatām pavid arī vieglāka rakstura darbi.

Visiem tiem, kas rakstiski, pa tālruni vai citādi pieprasījuši paskaidrojumus, kā izdarāma nodoto grāmatu nosūtīšana uz Rīgu, atgādinām: kā pati ziedojuma vākšanas, darba noorganizēšana, tā arī grāmatu nogāde Rīgā paveicama atkarā no tam, kā tas katrā atsevišķā gadījumā labāk iespējams. Tikai vēlams, lai laukos visi grāmatu vācēji, kas pieņem iestāžu, uzņēmumu un skolu nodotās veltes, savstarpīgi sadarbotos, pie kam šinī ziņā svarīgākā amatpersona ir piekritīgais tautskolu inspektors. Ieteicams, lai pilsētās grāmatu savākšanas darbu vadītu uzņēmumos turienes pārvaldības vecākais. Vēlama arī provinces preses dzīvāka līdzdalība.

Liels atbalsts svarīgā posmā

Saimniecības ģeneráldirekcijas literātūras apgāda direktors J. Vītols latviešu karavīru frontes laikrakstam piesūtītajam naudas ziedojumam līdzdotajā pavadvēstulē raksta:

«Atzīmējot «Daugavas Vanagu» viena gada pastāvēšanu un apzinoties tos lielos uzdevumus, kas «Daugavas Vanagiem» jāveic, nodibinoties Latviešu brīvprātīgo leģionam, saimniecības ģeneráldirektors V. Zāgars ir piekritis ziedot Jūsu laikrakstam no ģeneráldirekcijas literātūras apgāda 20.000 RM.»

Redakcijas un latviešu frontes cīnītāju vārdā par lielo atbalstu — latvisks paldies.

Fridrichs Gulbis

DAUGAVA

Zemes mūžu ilgu,
Pilna tumšu ēnu,
Nesa upe straumi zilgu
Pretī jūrai lēnu.

Kopš sen tālu mūžu,
Abpus upes platas,
Klausot straumes kluso žūžu
Latvju meitas skatas.

Arājs vagu mēro
Katru saules rītu,
Asu skatu klaju vēro,
Tur i šķēpu trītu.

Bira straumē ziedi,
Sniegi putināja.
Kādu likteni tur ģieda,
Kas pie upes stāja?

Upe vienotāja —
Likteņupe mūsu —
Kādi negaisi tev gāja
Pāri, metot rūsu?

Cik tu dvēsļu ņēmi,
Nesi prom uz jūru?
Mūsu mūžu dienām lēmi
Gaitu asi sūru.

Lēmi dienas bargas,
Lēmi laimi arī.
Zinām: zemi mūžam sargās
Tavas dzelmes gari.

Pilna mūsu vaida,
Mūsu sirdīs plūsti:
Pilna baltās saules smaida
Mūsu Laima kļūsti.

Upe vienotāja —
Likteņupe baiga —
Tiem, kas tavos krastos stāja,
Saule deg uz vaiga.

Saule sirdīs arī,
Lielās gaismas stari —
Atnes jaunu pavasari,
Zelta Daugava!

Iecelti Latviešu leģiona divīzijas vadītāji

Pēc Latvijas pašpārvaldes priekšlikuma ar ᛋᛋ reichsfīrera Himmlera pavēli par Latviešu brīvprātīgo ᛋᛋ leģiona divīzijas komandieri iecelts ģenerālis Rūdolfs Bangerskis, piešķirot viņam leģiona ģenerālmajora dienesta pakāpi.

Par latviešu brīvprātīgo ᛋᛋ leģiona divīzijas pirmo ģenerālštāba virsnieku ar ᛋᛋ reichsfīrera Himmlera pavēli iecelts pulkvedis Arturs Silgailis.

Stājoties amatā, ģen. R. Bangerskis kara pārvaldes vicešefa Matīsena un iekšlietu ģeneráldirektora ģen. O. Dankera klātbūtnē nodeva sekojošu zvērestu, kuru pieņēma ᛋᛋ ieroču brigades vadītājs ģenerālmajors Hanzens:

«Zvēru pie Dieva šo svēto zvērestu, ka cīņā pret boļševismu pilnīgi paklausīšu vācu bruņoto spēku virspavēlniekam Adolfam Hitleram un kā drosmīgs karavīrs būšu gatavs par šo zvērestu katrā laikā likt ķīlā savu dzīvību.»

Latvisks nomods

Šis klikatiņas noderēs darbiniecēm vasarā

Rakstot par tiem Rīgas saimnieciskiem uzņēmumiem, kas nodibina visādus karalaikā nepieciešamus pasākumus strādnieku dzīves nastas atvieglināšanai, noteikti jāatzīmē arī Rīgas vagonu fabrikā «Vairogs» paveiktais. Ja pieminot silti ieteicamo trušu audzēšanu kopgalda vajadzībām, nākas konstatēt, ka «Vairogs» to uzsācis, sekojot tabakas fabrikas «Amata» paraugam, tad citādi gan šī fabrika dažādu jaunu pasākumu nodibināšanā un izveidošanā ir viena no pirmajām. Nav noliedzams, ka dažā labā ziņā vairāki Rīgas uzņēmumi ir varējuši no «Vairoga» mācīties. Tā tas arī bijis.

Jau pirms krietna laika, kad citi uzņēmumi vēl domāja par apģērbu un apavu darbnīcas ierīkošanu, kas vagonu fabrikā jau darbojās pilnā sparā, tur, kā pirmo visā Rīgā, atvēra fabrikas veikalu. Lai palīdzētu darbiniecēm pārvarēt apavu iegādes grūtības un sagādātu iecienītās un ērtās klikatiņas, jau aizvadītajā vasarā tās gatavoja fabrikas darbnīcās, nododot strādnieču rīcībā 1640 pāru klikatiņu. To saražots tik daudz, ka no veciem krājumiem varēs apmierināt arī daļu šīs vasaras pieprasījumu.

Rūpējoties par strādājošo labklājības vairošanu, sevišķa vērība veltīta to veselības nostiprināšanai un saglabāšanai. Tam nolūkam gādāts par kopgalda ēdienu uzlabošanu, īrējot Spilvē lielākus sakņu dārzus. Ierīkota arī jau minētā trušu audzētava. Darbinieku veselības stāvokli periodiski pārbauda īpašais fabrikas ārsts. Zinot transporta grūtības, daudzos gadījumos strādnieku rīcībā bez maksas nodotas fabrikas automašīnas. Jau kļuvis par paradumu, ka fabrikas darbinieces vai strādnieku sievas nedēļnieces no slimnīcas uz mājām nogādā ar fabrikas mašīnām. Fabrikas galdnieku darbnīcas pagatavo arī mazbērnu gultiņas, kas sadalītas visiem, kam tādu nav bijis. Lai nāktu pretim strādniecēm mātēm, pie fabrikas ierīkots bērnu dārzs, kur mazie, uzturas visu vecāku darba laiku īpaši apmācītas audzinātājas uzraudzībā. Turpmāk nodomāts sagādāt izpalīgus, kuriem būs jāpalīdz paveikt mājas darbi nedēļniecēm un slimniecēm, kam nav tuvinieku, kas to varētu paveikt. Tāpat paredzēts fabrikā ierīkot arī frizētavu, lai strādniekiem nevajadzētu zaudēt atpūtas laiku, gaidot kārtu frizētavās.

Darbinieku saimes veselības nostiprināšanas un ķermeņa norūdīšanas labad nodibināta īpaša sporta biedrība. Tā radīta iespēja fabrikas darbiniekiem un strādniekiem nodoties dažādiem sporta veidiem šim nolūkam izbūvētās telpās vai laukumā piemērotu apmācītāju vadībā.

Gādājot par fabrikas aizvesto darbinieku, kā arī par latviešu frontes karavīru — bijušo strādnieku ģimenēm, nodibināts īpašs pašpalīdzības fonds. Katrs strādnieks mēnesī šinī fondā brīvprātīgi iemaksā vienu procentu no izpeļņas. Pusi no savāktās naudas nodod Tautas Palīdzībai, bet otru pusi izlieto iepriekš pieminēto mērķu sekmēšanai.

Vērojot visu to kluso darbu strādājošo labā, kas «Vairogā» veikts enerģiskā direktora inž. A. Priednieka vadībā, varam ticēt, ka arī šis uzņēmums, kas ir viens no lielākajiem Latvijā, pratīs saglabāt savu nodarbināto veselību un darba prieku, lai tie varētu dot pilnu sniegumu mūsu zemes jaunceļšanas darbam pēc kara. Pastāvīgais latviskas neatlaidības pilnais nomods par ražošanu un darba saimes darba un dzīves apstākļiem līdzēs «Vairogam» kā tagad, tā vēlāk kāpt arvien augstāk. *K. K.*

Frontes teātris brauks aprīlī

Latviešu karavīriem frontes ziemeļu sektorā varam ziņot, ka frontes teātris nebūt nav atteicies no nodoma viņus apciemot. Ja neparedzētu apstākļu dēļ teātris pie frontiniekiem nevarēja ierasties pirmo reizi apsolītā laikā, tad tagad tas šim braucienam nopietni gatavojas un cer, ka aprīļa pirmajās dienās jau varēs atstāt Rīgu.

Atbalsts karavīru ģimenēm

Vai pagājušo Ziemsvētku dāvanu sagatavošanā frontei, vai arī karavīru tuvinieku sabiedriskā atbalstīšanā, vienmēr seviški nācies atzīmēt Slokas cellulozas fabrikas vadības un plašās darba saimes atsaucību. Lai turpmāk varētu sistēmatiski gādāt par mūsu frontes cīnītāju atbalstīšanu, kā arī nodrošināt nepieciešamo atbalstu viņu ģimenēm, pie fabrikas nodibināta īpaša latviešu brīvprātīgo organizācijas komiteja. Par tās priekšsēdētāju izraudzīts fabrikas galvenais direktors A. Bērziņš, bet par locekļiem dir. J. Vazdiķis, dir. Zemītis, V. Veisbergs un M. Luksis. Darbu uzsākot, komiteja jau paspējusi sagādāt 2700 RM, ko izlietos karavīru slocinieku ģimeņu atbalstīšanai.

Tauta rūpējas par ievainoto labklājību

Pēc mežu darbu un klaušu paveikšanas lauku ļaudīm atkal radies kāds mirklis brīvāka laika. Izmantojot to, daudzi lauksaimnieki ik dienas apmeklē mūsu galvaspilsētu, lai nokārtotu dažādus darījumus iestādēs un uzņēmumos. Ar gandarījumu jāatzīmē, ka tanī pat laikā, lauku sētu kopēji vienmēr atceras arī tos, kas mūsu zemes un brīvības dēļ nesuši asins upuri — ievainotos karavīrus.

Starp pēdējiem Rīgas slimnīcās novietoto ievainoto apmeklētājiem jāatzīmē Zemītes TP iecirkņa pārstāvji, priekšnieka palīdzes L. Bergmanes un kasieres E. Viksnas vadībā. No viņu sagādātā sava tiesa tika 35 pirmās pilsētas slimnīcas iemītniekiem — karavīriem. Bija atnesti produkti arī kritušo cīnītāju bērniem. 30 ievainoto karavīru Ludzas ielas 44. slimnīcā apmeklēja sabiedrības «Venta» (bij. «Kara invalīds») darbinieku pārstāvji, nodot tiem papirosus, čaulītes, grāmatas, cepumus u. c.

Ar ļoti prāviem dāvanu saiņiem Rīgā ieradās Kokneses - Krapes luterāņu un pareizticīgo draudžu dāmu komiteju pārstāves E. Ērmansones, J. Zommeres un V. Dzērves vadībā. Bez citiem gardumiem tās ar lauku saldskābmaizi un pienā ceptu baltmaizi pacienāja 160 ievainotos karavīrus. Skrundas un Raņķu pagasta lauksaimniecības biedrības mājturības sekcijas pārstāvji apdāvināja 100 ievainoto Latgales ielas ϟϟ slimnīcā, pasniedzot tiem arī ziedus.

Šī delegācija nodeva arī itin prāvus saiņus nosūtīšanai uz fronti.

Starp Remtes pagasta lauksaimniecības biedrības mājturības sekcijas nodotām veltēm, ko no pārstāves A. Melbikses rokām saņēma 125 ievainotie pirmajā pilsētas slimnīcā, bija arī cimdi un zeķes. Tie puišiem ļoti noderīgi.

Bulduru dārzkopības vidusskolas 2. klases 40 audzēkņu, skolotāja Lauska vadībā, apmeklēja ievainotos latviešus 44. slimnīcā Ludzas ielā, pasniedzot krāšņas puķes, cepumus, saldumus, papirosus u. c. Iepriecinot puišus, skolas audzēkņi noskandināja «Daugaviņa puto balti». Kopīgu velti bija gatavojušas Drustu pagasta Tautas Palīdzība un turienes lauksaimniecības biedrības mājturības sekcija. Savākts bija prāvs dāvanu klāsts, ko ievainotiem pirmajā pilsētas slimnīcā nodeva īpaša delegācija M. Rības vadībā. Ar lielu dāvanu daudzumu ceļu uz Rīgu bija mērojuši Grobiņas luterāņu draudzes jauniešu pulciņa pārstāvji mācītāja Āboliņa vadībā. No šīm veltēm sava tiesa tika 200 Latgales ielas 44. slimnīcas iemītniekiem — ievainotem karavīriem.

Novēršs boļševiku netaisnību

Vācu civīlā pārvalde šinīs dienās Rīgas Lielajā ģildē bija rīkojusi svinīgu reprivatizācijas aktu, aicinot tanī bez oficiāliem iestāžu pārstāvjiem arī vairāk par simtu latviešu zemkopju un zemes īpašnieku no visiem Latvijas apgabaliem. Sapulcējušos uzrunāja Latvijas ģenerālkomisārs Dr. Drechslers.

Pieminējis Austrumu reichsministra š. g. 18. februāra rīkojumu par privātīpašuma atjaunošanu, ģenerālkomisārs uzsvēra, ka vācu vadībai tagad pienācis laiks plašos apmēros izlabot netaisnību, ko boļševiki nodarījuši šīs zemes iedzīvotājiem, kā arī likvidēt boļševizācijas atliekas. Pagājušā gadā mazākos apmēros pasāktā privatizācija amatniecībā, sīkrūpniecībā un tirdzniecībā tagad plašākā mērogā notiks arī lauksaimniecībā.

Boļševistisko varas līdzekļu likvidācijas uzsākšana tieši tagad asāko cīņu laikā apliecina vācu vadības pūles uzlabot dzīves apstākļus no boļševisma atbrīvotām tautām. Bez tam šinī solī izpaužas arī atzinība par latviešu tautas labo stāju pašreizējā kopīgajā cīņā. Tas īpaši sakāms par lauksaimniekiem, kas grūtos apstākļos izcīna savu ražošanas kauju, kuriem trūkst darba roku un citu palīglīdzekļu, bet kas par spīti visam tam, izpilda savus nodevu pienākumus.

Runājot par latviešu tautas labo stāju, ģenerālkomisārs veltīja atzinīgus vārdus arī mūsu strādniekiem, amatniekiem, ierēdņiem un garīgā darba darītājiem. Pirmie to apliecina, diendienā neapnikuši dodoties savās darba gaitās, bet pārējie — parādot gatavību uzņemties vēl lielākas grūtības.

Vēl reizi atgādinājis, ar kādām metodēm boļševiki veica atsavināšanas pasākumus, padarot par nabagiem latviešu uzņēmējus, amatniekus un tirgotājus, kā arī desmitiem tūkstošiem zemnieku, atņemot viņu saimniecības un 10.140 pilnīgi iznīcinot, ģenerālkomisārs uzsvēra, ka šo boļševistiskās saimniekošanas chaosa šausmīgo ietekmi nevar novērst jau šodien vai rītu. Pasākums ir priekšnoteikums, lai vērstu par labu vismaz pašas skarbākās netaisnības.

Uzliekot pienākumu īpašumu atguvējiem tagad vēl vairāk nekā līdz šim ziedot visus spēkus saimnieciskai jaunuzbūvei, ražošanas kaujai un līdz ar to arī uzvaras sasniegšanai, ģenerālkomisārs Dr. Drechslers izsniedza sapulcinātiem īpašniekiem piekritīgos zemju īpašnieku dokumentus.

Pateicībā ģenerālkomisāram, kāds Rīgas apriņķa zemkopis pauda izjūtas, kādas pārņem zemes arāju, kad tas atkal var strādāt tīrumā, kur katru pēdu sviedriem vaigā mežam un purvam atkarojuši viņa priekšteči.

Kopējās vakariņās, uzrunājot lauksaimniekus un citus viesus, ģenerālkomisārs atgādināja, ka pamats visai kopdarbībai starp vāciešiem un latviešiem ir kopēja uzticība, un aicināja klātesošos vērsties pret tiem, kas šos uzticības pamatus grib traucēt. Nākamajās dienās līdzīga īpašnieku dokumentu pasniegšana zemkopjiem notika arī atsevišķos novados.

Ziedojumi latviešu frontes laikrakstam

Atbalstot latviešu frontes laikraksta izdošanu, ziedojumus naudā nodevuši:

E. Fridrichsone, Rīgā — 5 RM, Dr. Dzelzkalns, Rīgā — 10 RM, L. Vāloďze, Jaunaucē — 10 RM, V. Saulīte, Rīgā — 10 RM, A. Raidonis, Rēzeknē — 10 RM, Z. Čerkasenims, Rīgā — 50 RM, A. Pētersons, Rīgā — 10 RM, E. Grāpe, Rīgā — 10 RM, B. Polaks, Rīgā — 7 RM, A. Pētersons, Olainē — 10 RM, A. Balodis, Rīgā — 20 RM, M. Pētersons, Sventē — 10 RM, O. Ciceraks, Salienā — 10 RM, H. Grāpis, Rīgā — 5 RM, P. Sudrabs, Rīgā — 2 RM, H. Bukovskis, Rīgā — 10 RM, J. Putenis, Rīgā — 20 RM, E. Ratass, Rīgā — 5 RM, Ed. Vanags, Rīgā — 5 RM, Rīgas tiklu fabr. kant. darb. — 20 RM, L. Putnieks, Kurmenē — 20 RM, D. Telmane, Rīgā — 5 RM, E. Kurmis, Sērenē — 20 RM, V. Andersone, Rīgā — 10 RM, A. Kazaks, Rīgā — 20 RM, K. Keizars, Rīgā — 15 RM, M. Kazaine, Rīgā — 20 RM, V. Jaunarāja, Rīgā — 10 RM, M. Jansons, Elejā — 10 RM, E. Tocupe, Rīgā — 30 RM, Rīgas apriņķa priekšnieks Veide — 3387 RM, A. Eglīte, Skaņkalnē — 10 RM, M. Skuja, Rīgā — 5 RM, J. Cīrulis — 10 RM, A. Plasiņš, Rīgā — 5 RM, A. Vosvenieks, Rīgā — 5 RM, A. Vēbers, Viesienā — 10 RM, A. Štauvers, Rīgā — 10 RM, P. Veģeris, Raunā — 30 RM, K. Rūsa, Ķēčos — 5 RM, E. Lagzdiņš, Jaunjelgavā — 5 RM, J. Blūms, Rīgā — 15 RM, AEG apsardz. nod. darb. 45 RM, J. Eglītis, Rīgā — 20 RM, M. Mazi, Rīgā — 10 RM, A. Jenkevičs, Rīgā — 5 RM, Kovaļko, Rīgā — 20 RM, O. Prūse, Rīgā — 5 RM, L. Albertiņa, Rīgā — 5 RM, A. Kuplēna, Rīgā — 10 RM, A. Vilciņš, Rīgā — 5 RM, S. Spunde, Dzērbenē — 5 RM, A. Ūfers 15 RM, E. Volts, Rīgā — 13 RM, G. Mucenieks, Rīgā — 5 RM, L. Liepa, Rīgā — 20 RM, G. Rūsa, Rīgā — 5 RM, J. Ozoliņš, Rīgā — 5 RM, Rīgas 8 tautsk. skol. — 102 RM, Ogres bibl. — 20 RM, A. Paške, Rīgā — 10 RM, A. Skuja, Rīgā — 5 RM, A. Rencis, Valmierā — 10 RM, E. Zariņa, Ventspilī — 5 RM, M. Damberga, Liepājā — 5 RM, A. Martinsons, Jumpravā — 20 RM, D. Brempele, Rīgā — 25 RM, A. Strazdiņa, Sērenē — 30 RM, Ed. Eglītis, Čiekurkalnā — 15 RM, I. Zariņš, Rīgā — 15 RM, E. Niedra, Rīgā — 40 RM, A. Imša, Rīgā — 5 RM, A. Porste, Vircavā — 20 RM, V. Čubis, Aucē — 20 RM, A. Āboliņš, Rīgā — 20 RM, A. Lagzdiņš, Liepājā — 20 RM, J. Tabaks, Rīgā — 20 RM, I. Spīdāne, Ritē — 5 RM, J. Dambrāns, Rīgā — 5 RM, Rīgas hipodroms — 500 RM, Ikšķiles draudzes siev. kom. — 40 RM, M. Markitants, Tinužos — 50 RM, A. Paudere, Tinužos — 50 RM, A. Jaunbērzs, Ikšķilē — 50 RM, Rīgas spirta fabr. admin. — 200 RM, J. Mežulis, Rīgā — 15 RM, L. Pinkulis, Rīgā — 15 RM, A. Kilips, Liepnā — 10 RM, K. Kalniņš, Lauberē — 20 RM, A. Mednis, Ilē — 20 RM, 2. Rīgas maizes fabr. darb. — 20 RM, 1. Rīgas valsts saimn. sk. — 45 RM, O. Harnovska, Neretā — 25 RM, R. Pirats, Rīgā — 20 RM, R. Vītols, Ogrē — 20 RM, Ed. Kunis, Bērzē — 10 RM, M. Rozenbergs, Rīgā — 10 RM, Jelgavas apr. vecākais Ed. Ulmanis 2000 RM, Z. Galviņš, Sērenē — 20 RM, A. Ziverts, Rīgā — 5 RM, O. Mikulis, Rīgā — 5 RM, K. Smilga, Rīgā — 5 RM, L. Zile, Valmierā — 10 RM, V. Stūrāne, Rīgā — 10 RM, B. Krone, Viļānos — 5 RM, S. Ģērmane, Rīgā — 20 RM, M. Ozola, Rīgā — 15 RM, A. Meiere, Aizkrauklē — 10 RM, Vl. Leimanis, Rīgā — 100 RM, S. Lazdiņa, Rīgā — 15 RM, S. Kupliņa, Rīgā — 15 RM, M. Daugaviete, Rīgā — 5 RM, M. Zirne, Rīgā — 5 RM, Zasulauka stac. darb. — 65 RM, I. Pukītis, Rīgā — 5 RM, L. Krastiņa, Rīgā — 10 RM, J. Gailums, Nautrēnos — 10 RM, M. Treimane, Rīgā — 10 RM, T. Laiviņa, Rīgā — 10 RM, V. Kuple, Rīgā — 20 RM, E. Balode, Rīgā — 20 RM, E. Klāne, Rīgā — 7 RM, Miltu un maizes centr. — 500 RM, V. Kārkliņš, Rīgā — 30 RM, Dzelzc. kārt. dien. Gulbenes iec. darb. — 68 RM, K. Lagzdiņš, Rīgā — 100 RM, A. Bulva, Rīgā — 20 RM, T. Zālamans, Rīgā — 10 RM, P. Pinnis, Rīgā — 5 RM, A. Kaminskis, Rīgā — 5 RM, J. Jansons, Rīgā — 20 RM.

Starp daudzajiem ziedotājiem lielākā daļa savu ārtavu nodod jau otro reizi, bet daļa trešo un vairāk. Karavīru vārdā visiem ziedotājiem — sirsnīgs paldies.

Dažos vārdos

● *Jelgavā rīkotā rakstnieku vakara atlikumu laikraksta «Zemgale» redakcija sadalījusi sekojoši: 651,30 RM nodots latviešu karavīru daudzbērnu ģimeņu atbalstīšanai, bet 300 RM «Daugavas Vanagiem», atzīmējot to pirmā iznākšanas gada nobeigumu.*

● *Lai pasargātu skolu audzēkņus no kara apstākļu ietekmē radušamies negatīvām parādībām, skolu departaments ar īpašu aicinājumu atgādina bērnu vecākiem pievērst sevišķu uzmanību bērnu ārpusskolas gaitām. Tāpēc stingri jāseko, lai bērni ievērotu pieklājības normas, kārtīgi ģērbtos, zēni valkātu īsi apgrieztus matus, bet nevis t. i. «vienaldzīgo frizūras», meitenes nenēsātu mākslīgas un bezgaumīgas frizūras, nerunātu žargonā, nelietotu reibīgus dzērienus u. t. t. Skolēniem stingri noliegta ieeja vai stāvēšana pie dzertuvēm, kafejnīcām, restorāniem, kinematografiem, cirka un deju lokāliem.*

● *Latviešu pareizticīgo baznīcas vadību šinīs dienās pārņēmis Rīgas pareizticīgo bīskaps Jānis. Bīskapa padomē darbosies virspriesteris A. Lismanis, N. Meķedonskis, A. Vieglais, N. Perechvaļskis, A. Jansons (no Alūksnes) un L. Ladinskis (no Daugavpils).*

● *Pa kluso kapu ceļu uz aizsaules dārziem devies latviešu grāmatrūpnieks un izdevējs Dāvids Golts-Zeltiņš. Šim garu mūžu pieredzējušam vīram ir lieli nopelni latviešu grāmatrūpniecības uzplaukšanā.*

● *Tautas Palīdzības otrās naudas loterijas pirmās klases izloze notika 15. un 16. martā. Izlozēja 6000 vinnestu. Divi lielākie vinnesti, pa 3000 RM, krita uz lozēm Nr. 25.795; prēmijas 2000 RM apmērā piešķira lozēm Nr. 108.626. Pa 1000 RM vinnēja lozes Nr. 7656 un 43.974, pa 300 RM — lozes Nr. 26.744 un 35.781.*

● *Par Tautas Palīdzības sarīkojumu sekcijas priekšsēdētāju iecelta Elfrīda Karlsone-Kukaine, viņas vietnieci — Irma Švanka, locekļiem — M. Bluķe, E. Ceple M. Dunkele, E. Ergle, M. Eše, M. Fogelmane, M. Jokuma, M. Mačiņa, A. Meierovica, E. Rezgale, M. Rinka, H. Mieze, E. Sīle, O. Tiltiņa, M. Ulpe un M. Zeidoka.*

● *Medību apliecības 1943. gadam latviešu medniekiem izsniegs tikai pēc pārbaudījuma medniecībā. Pārbaudījumi gada medību apliecības iegūšanai jāiztur ikvienam, neraugoties uz to, vai viņam jau bijusi gada medību apliecība vai nē. Tos, kam līdz šim nav bijušas Latvijas vai Austrumzemes gada medību apliecības, pagaidām mednieku pārbaudījumā nepielaidīs. Pārbaudījumu priekšmetos ietilpst medību tiesības, medību izdarība, medību paražas, mācība par ieročiem, kā arī Latvijā sastopamo zvēru bioloģija. Pārbaudījumi notiks pa apriņķiem.*

● *Par karavīra — dezertiera slēpšanu ar 3 gadiem pārmācības namā sodīts Elmārs Ķincis un 2 gadiem pārmācības namā Matilde Grinvalde. Pēdējā ar dezertieri iepazinusies, iemīlējusies tanī un viņu slēpusi, palīdzot sagādāt tam privātas drēbes. Negodīgo pasākumu jātami atbalstījis Ķincis.*

Sporta balss un atbalss

Prāvais skatītāju skaits, kas pašā pirmajā šīgada futbola sacensībā tuvojās 2000, vairākkārt pārspēdams līdzīgus notikumus iepriekšējos pavasaros, jau liecina, ar kādu interesi sporta mīlotāju saime gaida futbola sezonas sākumu. Kaut arī spēlētāju sniegums bija vēl redzami pavasarīgs, tomēr futbola sacensības izvirzījās visu sporta notikumu degpunktā. Visiem pārējiem sarīkojumiem, kas tīri sportiskā ziņā varbūt bija augstāk kvalificējami, nācās palikt otrā plānā, jo skatītāji šeit ierodas tikai pēc futbola laukumu apmeklēšanas.

Tanī pat vietā — ASK laukumā, kur pagājušā rudenī notika izšķirīgā Daugaviešu — RV sacensība par vietu virslīgā, šopavasar notika sezonas pirmā futbola spēle. Toreiz laukums bija gandrīz neizbrienama dubļu peļķe, kāpēc spēlētāji to atstāja klāti dubļiem, bet tagad, kaut arī samērā agrā pavasarī, laukums jau bija itin sauss un futbolisti varēja likt bumbai ceļot vissarežģītākos ceļus, ja vien tik kājas vienmēr labprāt klausītu izdomātajām kombinācijām. Kā zināms, tikai pēc uzvaras pār Daugaviešiem RV pagājušā rudenī atgriezās virslīgā, kamēr ASK aizvadītajā gadā tika Latvijas meistara godā. Tāpēc varēja paredzēt, ka sacensība risināsies ar lielu ASK pārsvaru. Pēc cīņas to tomēr nevarēja teikt, ja neskaita dažubrīd vēroto nelietderīgo pārsvaru — tīru darbu tikai līdz pretinieka 16 m līnijai. Par vienību dalībnieku technisko sniegumu vēl pāragri spriest. Protams, labāk veicās tiem, kas ziemas mēnešos bijuši aktīvi basketbolā, volejbolā vai citā sporta nozarē, tā pasargājot muskuļus no «ierūsēšanas». Tādu vīru meistarvienībai tomēr bija vairāk. Šķiet, pa daļai tā arī izskaidrojams ASK pārākums, kas skaitliski izteicās uzvarā ar 2:1. Taču RV var būt lepni, ka viņi ieguvuši pirmos vārtus šinī sezonā. To autors ir RV uzbrucējs Gulbis, kas bumbu tīklā ieraidīja ar galvu. Tomēr otrā puslaikā ASK laimējās gūt 2 vārtus ar Riekstiņa un Putniņa raidījumiem, reizē gūstot šīs sezonas pirmo uzvaru. Abas vienības darbojās bez saviem labākiem vārtsargiem: ASK — Vītola un RV — Bebra. Šķiet, ka salīdzinot ar iepriekšējo rudeni, ASK stiprums nav mainījies, bet RV pavairojies, nākot klāt talantīgiem spēkiem aissargam N. Vasiļjevam un uzbrucējam Kuzminam, kas līdz šim darbojās Ausekļī.

Daugaviešiem, kam pēc zaudējuma RV minētajā pagājušā rudens sacensībā tagad jācīnās pirmā līgā, jaunās sezonas pirmais pretinieks bija VEF. Arī šinī sacensībā zaudēja pirmo vārtu ieguvējs. Daugavietis P. Freimaņa panākumam VEF stādīja pretim 3 vārtus, līdz ar to godam pārstāvot virslīgu cīņā pret zemāko. Ja VEF savus spēkus pastiprinājis vienīgi ar līdzšinējo Ausekļa vīru Bernātu, tad Daugaviešu spēku pieaugums ir daudz jūtamāks. Nāk klāt līdzšinējais RPK uzbrucējs Ūlbergs, Amatiera — Ozols un US aissargs — Niklass.

Pirmo panākumu pamudināta, VEF vienība dienu vēlāk tikās ar virslīgas LDzB, no kuras visvairāk futbolistu aizgājuši uz citām biedrībām. Arī šinī sacensībā tāpat kā pirmā VEF savu pretinieku pārspēja ar 3:2. Daudzu mūsu apdāvinātāko futbolistu uzticība savam sporta veidam liecina, ka sāktā futbola sezona būs spraigām un interesantām cīņām bagāta, kas līdz ar visneatlaidīgākiem šī sporta veida cienītājiem aizraus arī daudzus citus.

Ievadot basketbola Rīgas meistarsacīkstes, galvenokārt tikās 1. līgas vienības. Viņu sniegums tomēr liecina ka dažai labai virslīgas vienībai nāksies labi svīst lai tiktu pāri nopietniem šķēršļiem — pirmās līgas spēcīgākajām vienībām. VEF pārspēja Amatieru ar 58:26, RPK — Ausekli ar 36:25, LSB — RV ar 70:30 un Latvijas meistars Starts pieveica Nedzirdīgo sportu ar 66:28. Latvijas meistarsacīkstes volejbolā US pārspēja spēcīgoVEF sešnieku ar 5:15, 16:14 un 15:12, noslēdzot pirmā apļa sacensības bez zaudējumiem. Sieviešu virslīgas sacensībās Starts pieveica Ausekli ar 15:12, 11:15 un 15:2.

Rīgas šacha meistarsacīkšu turpinājumā lielāko pārsteigumu sagādāja Zvirbulis, pieveicot bijušo meistaru Dreibergu. Pārējās partijās Ždanovs pieveica meistaru Bergu un Zirni, viens no meistarsacīkšu tabulas augšgala vīriem Strautmanis uzvarēja Zirni, bet pēdējais savukārt pārspēja Krūzkopu. Uzvarot pēc kārtas 3 pretiniekus, redzami savas pozīcijas uzlaboja Bergs. Viņa mākas priekšā liecās Krūzkops, Teteris un Endzeliņš. Zeids pārspēja Zvirbuli un Dreibergs piespieda padoties Endzeliņu. Neizšķirti beidzās Tetera un Zirņa partija. Pēc paveiktām sacensībām priekšgalā Ždanovs ar 7,5 p., seko Strautmanis ar 6 p. (2 pārtrauktas partijas), Dreibergs 5,5 p. (1) un Bergs 5 p. *K. K.*

— Bet, Millij, ko tas nozīmē? Jūs taču solījāties spēlēt šachu.
— Māmiņ, mēs jau to darām. Es mācu Pēterim, kā iedot matu vienā vilcienā

O. Priduļa zīm.

Manas gaitas padomju armijā

Miruša karavīra stāsts

Tas bija 1941. gada vēlā rudenī. Klaiņodami no vienas tālo ziemeļu darba nometnes uz otru un ikdienas uz savas miesas sāpīgi izjuzdami mazo uztura devu vēl tālāk samazināšanos, bijām ārkārtīgi novārguši. Tomēr vajadzēja būvēt ziemas barakas. Ja līdz šim mūs bijušos Latvijas, Lietuvas un Igaunijas karavīrus, kas bijām atlikuši vairs tikai ap 20 vīru, to starpā tikai 2 latvieši, nodarbināja atsevišķi, uzticot, kā paši teicām, glaunākus darbus, tad tagad nācās strādāt pilnīgi blakus ar pārējiem nometnes dalībniekiem. Tie visi bija izsūtīti, kā viņiem oficiāli paskaidrots, par kontrrevolūcionāru un padomju varai naidīgu darbību un dažubrīd arī izturēšanos. Viņi visi nāca no dažādiem padomijas apgabaliem.

Ziemas baraku būve bija pusceļā, kad negaidot no centra ieradās kāds speciāls ziņnesis — ļoti riebīga, pat atbaidoša izskata žīdelis. Jau pusstundu pēc «augstā viesa» ierašanās darbus pārtrauca un visus nometnes dalībniekus pulcināja kopējā mītiņā. Tur pirmais runāja kāds no nometnes politrukiem. Vispirms jau pārsteidza, ka tas mūs vairs nesauca kā parasti par ķēvēm, suņuciskām un tamlīdzīgi, bet gan gluži draudzīgi par biedriem. Spriežot pēc izturēšanās un žestiem, ļoti sajūsmināts bija otrais runātājs — ciemos atbraukušais žīdelis, runas beigās paziņodams, ka lielais biedrs Staļins esot devis iespēju ikvienam no mums atgriezties dzīvē. Tas esot panākams, iestājoties brīvprātīgi boļševiku armijā. Lietuvieši, igauņi un latvieši varēšot iestāties īpašos savu tautiešu bataljonos, kas došoties atbrīvot Baltijas padomju republikas.

Tā arī mūs, abus bijušos latviešus, sūtīja uz U. pilsētu, kur pievienojoties vēl citi mūsu tautieši, lai tad kopīgi dotos uz latviešu divīzijas formēšanas vietu. Kur tas notiks, to mums vēl neteica. Pēc ilgākas pusbada dzīves ierodoties U., atkal reizi dabūjām paēst viru, ko varētu saukt par ēdienu. Taču nekas labs no visa tā neiznāca. Sākās caurejas epidēmija, un divīzijas formēšana nokavējās par vairākām dienām. Kad bijām atlabojušies tiktāl, ka vismaz pusstundu varējām mierīgi nostāvēt, mūs saveda kādā lielā un iztukšotā fabrikas hallē. Tur priekšā jau bija ļoti daudz tikpat novārgušu un noskrandušu cilvēku kā mēs. Manī valdīja slepens prieks, jo cerēju, ka nu satikšu kādu savu tautieti no Latvijas. Biju tomēr maldījies. Šeit sapulcinātie latvieši komplektējās no padomijas pilsoņiem. Var jau būt, ka padomijas latviešu starpā bija arī kāds no Latvijas izsūtītais, bet man ar tādu lielās burzmas dēļ neizdevās sastapties. Turpretim ar turienes latviešiem nācās ļoti grūti saprasties, jo viņos pārāk dziļas pēdas bija atstājis čekas režīms. Gandrīz uz katru jautājumu tie atbildēja ar neuzticīgu raudzīšanos apkārt un dziļu klusēšanu.

Lielo mītiņu atklāja kāds augstāks politdarbinieks. Viņš apgalvoja, ka boļševiku armija ejot ļoti strauji uz priekšu un drīz būšot sasniegusi Baltijas padomju republikas. Lai boļševiku armijas iesoļošana šinī teritorijā jo vairāk iepriecinātu turienes iedzīvotājus, augstākais štābs esot nolēmis pirmajās rindās izvirzīt šo tautību divīzijas. Pēc tam runātāju tribīnē kāpa kāds žīdelis, kas nolasa pāris tikko no Rīgas un Kauņas «saņemtas» vēstules, kurās bija teikts, cik ļoti tur gaida boļševikus. Lai vēstulēs teikto vēl vairāk pastiprinātu, mītiņa vadītājs stādīja priekšā kādu patiesi panikušu jaunekli, kas it kā esot izbēdzis no «šausmu pārņemtās» Latvijas. Lauzītā latviešu valodā, kas stipri atgādināja Latgales krievu žargonu, tas patiesi stāstīja briesmu lietas, ko tas pats visu esot piedzīvojis. Visi cilvēki Latvijā dzīvojot pusbadā. Gaļa sen vairs neesot Rīgā redzēta, galvenais pārtikas līdzeklis esot rupja maize, ko cepot no zāģu skaidu, kartupeļu mizu un miltu maisījuma. Tāpēc daudz cilvēku mirstot badā. Pa ielām staigājot īpašas palīdzības komandas, kas pievācot pakritušos. Tādas un vēl šausmīgākas lietas stāstīja šis jauneklis. Ja savos šausmu stāstos tas nebūtu aizgājis tik tālu, tad varbūt mēs šo un to noticētu. Līdzīgi kāds žīdiņš stāstīja arī par Igauniju. Mītiņš noslēdzās ar to, ka mēs visi skaļi un «lielā sajūsmā apsolījāmies» savas tautas brāļus no šāda posta jo drīzi izglābt.

Pēc trim dienām visi sakravājāmies vagonos un devāmies tālāk dienvidu virzienā. Bija savādi, ka mums kā nākamajiem boļševiku armijas karavīriem brauca līdzi arī čekistu sardze, kas visus ešalona dalībniekus uzmanīgi novēroja. Stacijās, kur vilciens dažubrīd uzkavējās vairāk stundas, izkāpt bija stingri aizliegts. Ierodoties G. pilsētiņā, uzmanību visvairāk saistīja lielā kņada skaļruņos, kas bija novietoti visos ielu stūros. Kāda manāmi aizsmacis propagandists, nepārtraukti izkliegdams dažādus boļševistiskus lozungus, ziņoja, ka esot sācies izšķirīgais posms cīņā pret fašistu armijām. No runātāja vārdiem kaut cik arī varēja izprast, ka šinī pilsētā notiek latviešu un igauņu atsevišķo strēlnieku divīziju formēšana. Latviešu un igauņu valodā runāja kāds žīds.

Visus latviešu leģionam paredzētos vīrus, kuru starpā gan nesastapu nevienu latvieti no Latvijas, sadzina kādā lielā no plāniem dēļiem saslietā barakā. Grīdas vietā bija svaigs cementa klons. Telpas apsildīja ļoti primitīvām skārda krāsniņām, kuru dūmvadu ierīce labi nedarbojās un tāpēc visu laiku nācās mocīties ar kodīgu dūmu smaku. Iepazīstoties ar saviem barakas biedriem — latviešu divīzijas cīnītājiem, redzēju, ka viņu starpā daudz žīdu. Cik varēja noprast, visi tie bija domāti tikai augstākiem amatiem. Pārējie bija padomijas latvieši, krievi un laba tiesa dažādu mongoļu tautu piederīgo.

Pāris dienu bijām piedalījušies apmācībās, izmantojot pašu pagatavotas koka šautenes, kad paziņoja, ka pie mums ieradīšoties augstākais komandieris Žanis Spure. Apmācības pēkšņi vajadzēja pārtraukt un uzposties, lai «augsto biedru» varētu pienācīgi sagaidīt. Par lielu brīnumu, arī ēdiens uzlabojās. Šķiet, tas laikam tāpēc, ka reizē ar Spuri gaidīja ierodamies arī kaut kādu starptautisku komisiju, kurai tad rādītu, cik sajūsmināti latvieši gatavojas savas dzimtenes «atbrīvošanai». Kādu dienu tomēr paziņoja, ka Spures nebūs. Tūlīt ēdienu kartē iestājās krasas pārmaiņas. Nācās saņemt tādas viras, kuras pat padomijas apstākļos nebija redzētas. Cik dzirdēja, šos ēdienus gatavojot no liellopu iekšām, kuras esot tikai paviršī apmazgātas un vairākas dienas smakušas kaudzē. Arvien vairāk devāmies uz apkārtējām sādžām spekulēt. Atdevām pēdējos apģērba gabalus, kas mums vēl bija atlikušies, lai iegūtu kādu gabalu sacietējušas masas, ko turienes iedzīvotāji sauca par maizi.

Sastopoties ar sādžu iemītniekiem uzzinājām, ka Ļeņingradas radiofons jau vairākkārt ziņojis par jaunas latviešu divīzijas nodibināšanos. Radiofona ziņotājs arī īpašā reportāžā vispusīgi izklāstījis, cik šī divīzija esot labi apgādāta un apbruņota un arī to, cik liels un vienreizīgs cīņas gars tanī valdot. Par dzirdēto no sākuma bijām ļoti sašutuši, bet vēlāk gardi smējāmies, jo nācās atzīt, ka ja padomijā kāds grib par piedzīvoto dusmoties, tad to drīz ķertu dusmu trieka. Tāpēc labāk smieties.

Apmēram pēc 5 nedēļu dzīves šinī latviešu divīzijas apmācību nometnē kādu nakti lielā steigā salīdām atkal preču vagonos un traucāmies frontes virzienā. Aizbraucot gala punktā, atkal notika mītiņš, kurā mūsu jaunieceltais divīzijas politruks «liesmainiem» vārdiem stāstīja, cik daudz padomju vara darījusi, lai sagatavotu divīziju izšķirīgai savas republikas atbrīvošanai. Šķita, ka tagad saņemsim ierocus un varēsim doties uz pirmajām līnijām. Tomēr divīzijas politiskais komisārs runas noslēgumā vēl piemetināja, ka pirms stāšanās lielās padomju armijas rindās divīzijai vēl jāveic īpašs politiskās audzināšanas kurss. Ar to tad nu arī nodarbojāmies nākamās 2 nedēļas. Bezgala garlaicīgi bija klausīties, ka boļševiku armija ir vienīgā tautas armija visā pasaulē un tāpēc tā ir neuzvarama. Tāpat tika teikts, ka vienību politruki labi piesūkušies ar Ļeņina un Staļina mācību, tāpēc ir gudrākie cilvēki boļševiku armijā.

Pēc 2 dienu brauciena smagajās automašīnās piekļuvām frontei tik tuvu, ka jau pilnīgi skaidri varēja dzirdēt nevien lielgabalu, bet arī mazāku ieroču lādiņu sprādzienus. Visi saņēmām šautenes. Vairums tās redzēja pirmo reizi. Lielā steigā centāmies ar tām iepazīties, lai prastu vismaz šaut. Šīm apmācībām tomēr atlika ļoti maz laika, jo vajadzēja pulcēties mītiņā pirms pirmās kaujas. Tur tika stāstīts, ka boļševiku karavīri ir politiski tik labi sagatavoti, ka viņi nemaz nevar zaudēt, ja vien seko politdarbinieku norādījumiem.

Pirmā kauja notika kādas nelielas upītes krastos. Slēgtā vienībā gandrīz kā parādes gājienā mums pavēlēja doties uz priekšu, saukt urā un šaut, cik spējam. No visa šāda «uzvaras» gājiena rezultāts bija sekojošs: apmēram trešā daļa divīzijas palika guļot asiņainās kaudzēs upes krastā pretinieka pusē, bet vairākus desmitus apšāva politruki. Uzbrukumu atkārtoja tikai nākamā dienā, kad bija papildināts politruku sastāvs, jo pirmajā kaujā bija gājuši zudumā arī vairāki viņu priekšteči. Lielāko tiesu no savējo lodēm. Lai labāk paveiktu savu darbu, politruki šoreiz nostājās uzbrucējas divīzijas flangā. Tas līdzēja. Baidoties tiešas nāves un cerot, ka varbūt izdosies nokļūt vācu gūstā, izbiedētie karavīri izmisumā gāja uz priekšu.

Nezinu, kas tālāk bija noticis, bet tad, kad pamodos kādā karalauka lazaretē, man blakus stāvēja vācu slimnieku kopēja. Viņa teica, lai esot stiprs, jo es taču vēl dzīvošot. No tā sapratu, ka laikam esmu ievainots un pārdzīvojis grūtu dzīvības krīzi. Tomēr man bija ļoti smagi. Un mirklī, kad kopējai biju pastāstījis visu pārdzīvoto un noguris atkal laidos miegā, mirklī prātā pazibēja doma: sak', varbūt tad, kad šo stāstu par manām gaitām padomijā uzklausīs kāds no maniem tuviniekiem un tautiešiem Latvijā, es vairs nebūšu dzīvajo vidū.

Tā tas arī noticis. Šis latviešu karavīrs, kura pārdzīvojumi attēloti šodienas rakstā, pēc neilgas slimošanas no dabūtiem ievainojumiem miris.

T. S.

Tēvzemes novados

● *Atzīmējot pulkv. O. Kalpaka nāves dienu, kādas latviešu frontes karavīru vienības vīrs, Mūsiņš iemaksājis 80 RM varonīgā pulkveža piemiņas fondā, kas pastāv pie Liepājas pilsētas Kalpaka pamatskolas.*

● *Latviešu kritušo karavīru ģimeņu atbalstam Jaunjelgavas sportisti nodevuši 1000 RM, kas iegūtas no īpašas šai vajadzībai sarīkotas teātra izrādes, sniedzot J. Akurātera lugu «Studenti Debesniekos». Jaunjelgavas sporta biedrības gādība par mūsu karavīru tuvinieku nodrošināšanu ir labs paraugs citām sporta biedrībām, kuru apkārtnē dzīvo daudz frontinieku ģimeņu.*

● *Latviešu brīvprātīgo karavīru ģimeņu atbalstīšanas komisijas nodibinātas arī pie Vaiņodes un Gaviezes Tautas Palīdzības kopām, apvienojot tanīs turienes iestāžu un organizāciju vadītājas personas. Jau ievadīts konkrēts un lietišķs cīnītāju ģimeņu atbalstīšanas darbs. Pateicoties Vaiņodes komisijas gādībai, Bātas ev. lut. draudzes valde uzņēmusies pastāvīgu gādību par frontinieka Būra 4 bērnu ģimeni. Jau paspēts arī citām pagasta cīnītāju ģimenēm izsniegt naudas pabalstu 30—150 RM apmērā.*

● *Lai nodrošinātu savas pilsētas latviešu karavīru daudzbērnu ģimenes, Krustpils apsardzības rota uzsākusi naudas un mantu ziedojumu vākšanu. Rādot pirmo priekšzīmi, rotas vadība — A. Gibže, V. Babāns, V. Dzenītis, F. Blūmentāls un A. Rozītis no saviem personīgiem līdzekļiem saziedojuši prāvāku velti. Tā sadalīta turienes frontinieku ģimenēm: trīsbērnu mātei Lazdiņai un 4 bērnu pulciņa gādniecei Pētersonei.*

● *Sastādot jaunos budžetus, Liepājas apriņķa pagastu pašvaldības paredzējušas prāvus līdzekļus arī latviešu brīvprātīgo karavīru ģimeņu atbalstīšanai.*

● *Konstatējusi, ka darba roku trūkuma dēļ nebūs iespējams saņemt pietiekamā vairumā sagatavotu malku nākamai ziemai, Varakļānu ģimnazijas direktore A. Stukēna devusies kopīgi ar skolēniem mežā sagādāt kurināmo. Nedēļas laikā ģimnazijas audzēkņi un skolotāji, strādādami četrās maiņās, nevien sagatavojuši, bet arī izveduši vajadzīgo daudzumu malkas — 200 stēru. Peļņa sadalīta savstarpēji — darbā bojāto apavu un apģērbu izlabošanai, kā arī mācības līdzekļu iegādei.*

● *Marta vidū Liepājā pirmo reizi šogad izdalītas svaigas mencas, kopā 12.000 kg. Vispirms tās saņēma uzņēmumu un iestāžu strādnieki un darbinieki, bet tuvākās dienās tās varēs iegādāties arī pārējie pilsētas iedzīvotāji.*

● *Gatavojoties pavasara pienākumiem, daudz darba radies Jelgavas lauksaimniecības mašīnu labošanas darbnīcām. Apriņķa lauksaimnieki prāvā skaitā pieved pļaujmašīnas. Pievests labošanai arī daudz traktoru. Viss vairums to jau pārbūvēti nodarbināšanai ar koka gāzi, šķidrā kurināmā vietā. Tagad, kad laukos stipri sajūtams darba roku trūkums, trahtori nevien atvieglinās, bet arī veicinās zemes apstrādāšanas un citus darbus.*

● *Meža cūkas, klaiņojot apkārt veseliem bariem, uzrok kartupeļa bedres un ziemāju sējumus, nodarot lielu postu Valgales lauksaimniekiem. Lai to novērstu, rīkotas vairākas meža cūku medības. Arī marta vidū Meduņ apgaitā notika vairākas šādas medības, bet tās panākumus nedeva, lai gan izdevās ielenkt vairākas meža cūku grupas.*

Izdevniecība «DAUGAVAS VANAGI». Atbildīgais redaktors ZIEDONIS KRASTIŅŠ. Redakcija Hans'a fon Manteuffel'a (Citadeles) ielā 45. Tālruņi: atb. red. un redakcijas sekret. 24252; redakcija 21431 un 22854. Tek. rēķ. pastā 1276. Iespiests «Rīgas spiestuvē», Majora Pletcher'a (Muitas) ielā 1.

Karš sauszemē, jūrās un gaisā

Smagi boļševiku zaudējumi

Kubaņas priekštilta nocietinājumu rajonā un pie Mjusas pēdējā laikā pavasaŗa šķidoņa dēļ nav notikusi nekāda nopietnāka kaujas darbība. Dienvidaustrumos no Chaŗkovas vācu armijas un ϟϟ ieroču vienības turpina ielenkto ienaidnieka spēku iznīcināšanu, kas tuvojas noslēgumam, jo palikušas tikai atsevišķas nelielas grupas. Vācu armijas un ϟϟ vienību uzbrukums ziemeļos un ziemeļaustrumos no Chaŗkovas vainagojies jauniem panākumiem. Ieņemta Bjelgorodas pilsēta un platā frontē sasniegts Doņecas augšgals. Uzbrukuma operācijas paplašinātas vēl tālāk uz ziemeļiem un sekmīgi attīstās rajonā rietumos un ziemeļrietumos no Kurskas.

Vācu bruņoto spēku virspavēlniecība tagad publicējusi aptuvenus datus par ienaidniekam nodarītajiem zaudējumiem lielajā pretuzbrukumā starp Doņecu un Dņepru, kas novedis pie Chaŗkovas un Bjelgorodas atgūšanas. Šajās cīņās pēc pagaidām rīcībā esošām ziņām kopš 13. februāŗa ienaidnieks zaudējis 19.594 gūstekņus, vairāk kā 50.000 kritušo, 3372 visāda kalibra un veida lielgabalus, 1410 tanku, 3045 visāda veida kājnieku ieročus un 1846 spēkratus. Pilnīgi iznīcinātas 9 strēlnieku divīzijas, 6 strēlnieku brigādes, 4 kavalerijas divīzijas, 10 motorizētās brigādes, 25 tanku brigādes, 2 tanku pulki un 1 prettanku lielgabalu brigāde. Bez tam smagus zaudējumus cietušas 19 strēlnieku divīzijas, 4 strēlnieku brigādes, 1 kavalerijas divīzija, 1 motorizētā brigāde, 6 tanku brigādes, 1 tanku pulks un 4 prettanku lielgabalu brigādes.

Frontes vidus uz ziemeļu daļā pēc īsāka vai garāka pārtraukuma atsevišķās vietās ar svaigiem spēkiem ienaidnieks atjaunojis uzbrukumus. Dienvidrietumos no Orlas ienaidnieks raidīja uzbrukumā visstiprākos kājnieku un tanku spēkus artilerijas un aviācijas masu atbalstā. Cik stipri bijuši kaujā raidītie padomju spēki, raksturo tas, ka viena vācu armijas korpusa aizstāvēšanās iecirknī uzbrukušas 6 trieciena divīzijas. Divās dienās Orlas frontē iznīcināti 256 tanki. Pēc smagajiem zaudējumiem, negūstot nekādus territoriālus panākumus, ienaidnieka uzbrukumi atkal apsikuši. Vjazmas rajonā ienaidnieka uzbrukumi turpinās. Dienvidos no Ilmeņa ezera pēc vairāku dienu pārtraukuma 14. martā padomju spēki no jauna pārgāja uzbrukumā. Uzbrukumā raidīja stiprus kājnieku un tanku spēkus artilerijas un aviācijas atbalstā. Uzbrukumi notika dienu un nakti, pat mākslīgā miglas aizsegā, tomēr ienaidniekam izdevās tikai atsevišķās vietās ielauzties vācu pozicijās. Atsevišķos iebrukumus tūlītējos prettriecienos nekavējoties likvidēja. Pēc vairāku dienu cīņas uzbrukumi vismaz pagaidām atslābuši.

Ziemeļos no Ilmeņa ezera ienaidnieks vairākkārtīgi mēģināja pārvarēt Volchovas upi, bet neguva sekmes. Uzbrukumi atsevišķās vietās turpinas. Dienvidos no Ladogas ezera un dienvidrietumos no Ļeņingradas padomju spēki 19. martā sāka jaunus uzbrukumus, lai vēlreiz mēģinātu pārraut aplenkuma loku ap Ļeņingradu. Pēc vairāku stundu ilgas vissmagākās artileriskas sagatavošanas un mākslīgās miglas aizsegā padomju vienības devās triecienā. Vienmēr no jauna ienaidnieka viļņi saplaka vācu un sabiedroto atvairīšanas ugunī. Starp sabiedroto vienībām sevišķi izcēlās spāņu brīvprātīgie. Neievērojot vairākkārtīgos uzbrukumus ar lielu pārspēku, boļševikiem izdevās tikai divās vietās panākt vietējus iebrukumus, kuŗus vācu grenadieŗi tūliņ nosprostoja. Cīņas turpinās.

Somu vienības izdarījušas sekmīgu uzbrukuma pasākumu, iedziļinoties tālu ienaidnieka aizmugurē. Iznīcināts kāds svarīgs ienaidnieka apgādes centrs, kāda dzelzceļa stacija un tās tuvumā esošs liels ciems.

Visu austrumu fronti pēc kaujas darbības norises pašreiz var iedalīt trijās daļās. Kubaņas priekštilta nocietinājumu rajonā un Mjusas frontē vērojama stabilitāte un klusums. No Chaŗkovas līdz Kurskas rajonam notiek sekmīgas vācu uzbrukuma operācijas, kas, kā to paskaidro vācu virspavēlniecības pārstāvis, tomēr nav jāuzskata par kaut kādu vispārīgu uzbrukumu, bet gan par atsevišķām akcijām nolūkā nostabilizēt frontes stāvokli. Varētu teikt, ka vācu vadība patlaban būvē pamatus nākamās vasaras operācijām. Frontē no Orlas līdz Ļeņingradai notiek atsevišķi, kaut arī ar stipriem spēkiem izdarīti ienaidnieka uzbrukumi, kas cenšas atvieglot frontes dienvidus daļā izveidojušos nelabvēlīgo stāvokli un izmantot pēdējās iespējas, ko sniedz vēl ziema.

Ziemeļafrikā stāvoklis tāds, ka to var uzskatīt par pēdējo sagatavošanās stadiju, kuŗu raksturo pastiprināta izlūkošana un ar stipriem spēkiem izdarīti pēkšņi iebrukumi. Tunisijā Džebel-Abjadas apgabalā vācu motorizētie spēki ielauzušies 15 km dziļi ienaidnieka pozicijās un ieņēmuši svarīgu augstieņu poziciju. Vidustunisijā atvairīts stiprāku ienaidnieka spēku uzbrukums. Pārejoši ieņemtā Gafsa tālākā operāciju norisē pirms dažām dienām atkal atstāta. Dienvidtunisijā 17. martā ienaidnieks ar stipriem spēkiem mēģināja ielauzties vācu-itaļu pozicijās, bet cieta neveiksmi.

Laikā no 16. līdz 19. martam Ziemeļatlantikā izvesta lielāka zemūdeņu operācija. Četru diennakšu ilgās cīņās vācu zemūdenes izklīdinājušas un iznīcinājušas no Amerikas uz Angliju braucošu lielu kuģu karavānu. Dienām ilgās cīņās pret iznīcinātājiem, korvetēm un apsardzības lidmašīnām vācu zemūdenes no minētās karavānas nogremdējušas 32 kuģus 204.000 brt. koptilpumā un vienu iznīcinātāju.

Varonības uzvara

Lielvācijas vadoņa Adolfa Hitlera runa

Svinīgāk nekā jebkad vācu tauta 21. martā atzīmēja Varoņu piemiņas dienu. Šī diena uz visiem laikiem saistīta ar vācu vēstures svētāko asins upuri, kas nes Staļingradas vārdu. Vācu tauta šajā dienā pateicās 6. armijas vīriem un visiem saviem varoņiem, kas tai ar savu neaizmirstamo piemēru devuši nepārvaramu spēku izcīnīt tālāk šo likteņa cīņu. Vācu tautas varoņu piemiņas svinības Berlīnē īpašu nozīmi guva ar Lielvācijas Vadoņa un vācu bruņoto spēku augstāko pavēlnieku personīgo klātbūtni. Svinīgā aktā Kaŗa mūzejā Lielvācijas Vadonis teica varoņu piemiņas runu. Pēc speciālas kaŗa trofeju un gleznu izstādes apskates Vadonis devās uz kaŗā kritušo pieminekli «Unter den Linden» alejā, kur nolika vainagu un pieņēma goda sardzes parādi. Svinīgā brīža nobeigumā Lielvācijas Vadonis sveica pie pieminekļa sapulcējušos pirmā pasaules kaŗa cietušos un šai kaŗā ievainotos.

Varoņu piemiņas runā Lielvācijas Vadonis it sevišķi uzsvēra, ka pateicoties austrumu frontes kaŗavīru ziedošanās garam un varonībai, tagad izdevies galīgi pārvarēt krizi, kuŗā vācu bruņotie spēki bija nonākuši nepelnīta likteņa dēļ, kā arī stabilizēt fronti un ievadīt tos soļus, kam nākamajos mēnešos atkal jānodrošina panākumi līdz galīgai uzvarai. To, cik lielas briesmas vecākajam kultūras kontinentam draudējušas pagājušajā ziemā, Lielvācijas Vadonis atstāj attēlot vēlākiem vēstures pētniekiem. Ja šīs briesmas tagad novērstas un no Eiropas atvairītas, tad tas ir to kaŗavīru mūžīgais nopelns, kas pieminami Varoņu piemiņas dienā. Ko vācu un ar tiem sabiedroto kaŗavīri sargā šodien austrumos, ir tās mūžīgās cilvēces substances, no kuŗām kopš seniem pirmlaikiem veidojas visas tās vērtības, kas ne tikai Eiropā un Amerikā, bet arī tālu ārpus tām vispār piešķiŗ cilvēces kultūrai tās šīsdienas izpausmi. Boļševiku un pārdzīvoto demokratiju boļševistisko sabiedroto mērķis ir visu nacionāli apzinīgo kontinenta tautu iznīcināšana, ar vācu tautu priekšgalā. Tādēļ ir skaidrs, ka šādā laikā tautas var pastāvēt ilgāku laiku vienīgi tad, ja tām ir sava noteikta stāja, ja tās karstu mīlestību pret dzimteni apvieno ar degošu naidu pret katru ienaidnieku.

Tālāk Lielvācijas Vadonis atzīmēja, ka pieminēt varoņus visos laikos bijusi tiesība tikai tam, kuŗam šo varoņu priekšā nav jākaunas. Šīgada ziema vācu tautu ne tikai kā nav novedusi līdz pagurumam, bet gan pie vēl lielākas visu spēku milzu mobilizācijas. Šo spēku izvietošana tagad notiek nepārtraukti. Kaŗa materiālu produkcija turpina pieaugt. Uz fronti plūst miljoni jaunu kaŗavīru, no darba atbrīvotu vīru un atveseļojušos kaŗavīru. Vecāka iesaukuma vīri un jauni zēni papildus apkalpos aizsardzības ieročus dzimtenē. Simttūkstoši un atkal simttūkstoši sieviešu un jaunavu tos atbalstīs. Vāciju šinī cīņā atbalsta tās ar viņu sabiedrotās tautas, kas no Eiropas līdz Austrumāzijai nolēmušas aizstāvēt savas asins substanci gluži tāpat kā savas kultūras vērtības. Galvenie Vācijas līdzcīnītāji ir tās tautas, kas skaidri apzinās, ka viņu pašu nākotne iespējama vienīgi tādas kārtības ietvaros, kas sekmīgi atvaira boļševismu. Patieso kultūras tautu nākotne tātad nebūs žīdiski- boļševistiska, ne arī žīdiski-kapitālistiska, bet tā savu nacionālo interešu dienestā arvien vairāk tuvināsies patiesai tautu kopībai kā augstākam ideālam.

Pieminot kritušos varoņus, Lielvācijas Vadonis cildināja tos 542.000 vīrus, ko šis otrs pasaules kaŗš līdz šim prasījis no vācu tautas, apliecinot, ka šis upuris nebūs bijis veltīgs.

Gādība par kaŗavīru atpūtu

Iekārtoti 800 vācu kaŗavīru klubu

Līdz ar kaŗa ieilgšanu pieaug arī kaŗavīru klubu nepieciešamība ieņemtajos apgabalos un pa daļai tieši piefrontes joslā. Šo atpūtas namu izdaiļošanā, iekārtošanā un kopšanā sevišķi skaistu un pateicīgu, kaut arī grūtu uzdevumu, atradušas vācu Sarkanā krusta izpalīdzes. Pirmie vācu kaŗavīru klubi tika nodibināti drīz pēc Polijas kaŗagājiena nobeigšanas, un drīz vien tiem sekoja citi gan rietumos un Norvēģijā, gan arī Balkānos, un kopš 1941. gada arī visgaŗām plašajai Austrumu frontei.

Kaŗavīru klubu uzdevums ir aizstāt kaŗavīriem dzimteni un sagādāt viņiem iespējami līdzīgus apstākļus tiem, pie kādiem viņi bija pieraduši mājās. Tas tiek panākts jau vispirms ar klubu mājīgo iekārtojumu, ko bija iespējams izcelt it sevišķi tur, kur šādus kaŗavīru namus vajadzēja celt pilnīgi no jauna, kā tas bija Austrumos un pa daļai arī Norvēģijā. Tādēļ te atpūtas namiem piemīt sevišķs mājīgums un dzimtenes siltums. Kaŗavīru klubu skaits gadu no gada pastāvīgi pieaudzis. Tas sakāms sevišķi par Austrumiem, kur kaŗavīriem klubi visvairāk nepieciešami. Tādi kaŗavīru klubi līdz šim iekārtoti pavisam 800, no tiem 225 Austrumu frontes apgabalā, 55 Ģenerālgubernātā, 110 Norvēģijā un Lapzemē, gandrīz 400 Rietumos un ap 20 Grieķijā un Krētas salā.

Kaŗavīru klubu iekārtojums un lielums ir dažāds un atkarīgs no vietējām iespējamībām, bet arī piemērots tiešajām vajadzībām. Blakus ēdamtelpām tajos parasti atrodas arī viesistabas, bibliotēkas istaba, tāpat sava telpa rakstīšanai un lasīšanai, rotaļām un mūzikai, kā arī reizēm frontes grāmatu veikalam un kino un teātŗu izrādēm. Dažos klubos iekārtotas telpas pārnakšņošanai, bet citiem ir pilnīgs atpūtas namu raksturs, kur kaŗavīri atpūtas nolūkā var uzturēties vairākas dienas. Reizēm kluba iekārtošanai izmantoti kāda ciema vairāki koka namiņi, pat būdas un bunkuri, bet citur kaŗavīru vajadzībām uzcelti speciāli nami. Tomēr arvien telpu iekārtošanā un izdaiļošanā piedalījušies architekti un mākslinieki no pašu kaŗavīru vidus. Tā radušās kaŗavīru mājas, kas sniedz tiem atpūtu, garīgu spirdzinājumu un pašaizliedzīgu savas pašu tautas sieviešu gādībā un kopšanā to labsajūtu, kādu spēj dot vienīgi mājas siltums. Tā kaŗavīriem kļūst vieglāki panest ilgas pēc dzimtenes un tiek dota iespēja arī svešumā justies labi.

Pie kaŗavīru klubiem apgādes uzlabošanai un papildināšanai bieži vien ierīkotas arī dārzniecības un sīklopu un cūku audzētavas. Austrumos šādos nolūkos vācu Sarkanais krusts reizēm apsaimnieko pat veselas lauku lielsaimniecības. Pats par sevi saprotams, ka kaŗavīru atpūtas nama vadītājai un viņas vācu tautības palīdzēm šis darbs uzliek sevišķi lielus pienākumus. Tādēļ novietošana šajā darbā notiek tikai uz brīvprātīgas pieteikšanās pamatiem, jaunās izpalīdzes iepriekš attiecīgi apmācot. Kaŗavīru klubu darbinieču izvēlē piegriež vērību ne tikai kandidātu organizātoriskām un saimnieciskām spējām, bet arī augstām rakstura un morāliskām dotībām un garīgai ierosmei. Pašlaik šajos 800 kaŗavīru klubos ir iesaistītas 3600 vācu tautības brīvprātīgās darbinieces. Viņu pašaizliedzīgā darba skaistākais un lielākais atalgojums ir to daudzo kaŗavīru prieks un pateicība, kas jutušies viņu sirsnīgajā gādībā «kā mājās» un kuŗus viņu sirds siltums un laipnība stiprinājusi un devusi tiem jaunus spēkus un izturību grūtajās cīņu gaitās.

Vācu filmu parāde

Pirms pirmā pasaules kaŗa lielāko filmu skaitu kontinentā ražoja Itālija un Francija. Pēc 1918. g. pirmo vietu ieguva Amerika. Vēl 1937. g. no 342 ievestām filmām 190 bija itāliešu ražojums un Francijā — no 424 filmām 250 nāca no Amerikas. Pašreizējais kaŗš atšķīris Eiropu no Holivudas, kas filmas raibajā attīstības gaitā ir visai nozīmīga parādība. Filmu ražošanas ziņā Vācija tagad atrodas pirmā vietā un pag. gada sākumā tā pārorganizēja visu filmu produkciju. Pirmo reiz filmas vēsturē iespējams tas, ka viena iestāde var programmas burtnīcā uzstādīt nākošās sezonas uzvedumu un ražošanas plānu. Mākslas sektoru atšķīra no tīri tirdznieciskā sektora un iedalīja to veselā virknē patstāvīgu filmu ražotāju sabiedrībām, kas visas padotas Reich'a filmu intendantam. Pavisam ir 7 filmu ražošanas sabiedrības. Bavaria, Tobis Filmkunst, Ufa-Filmkunst un Wien-Film. Klāt nāk vēl Vācijas zīmēto filmu sabiedrība un Vācu Nedēļas apskata sabiedrība. Visu filmu izsniegšana notiek caur Vācu filmu sabiedrību (Deutsche Filmvertrieb G. m. b. H.).

Centrālo vietu vēl vienmēr ieņem Ufa. Ufa tikko nosvinēja savu 25 gadu jubileju. Ufas 1942./43. g. programmu var raksturot kā tuvu laika garam. Pašreiz uzņem jauno Zaras Leanderes filmu «Toreiz». Divas jaunas filmas «Upurceļš» un «Immenzē» būs jaunās vācu filmu mākslas paraugi. Tās atsakas no visiem ārējiem drāmatiskiem efektiem. Turpmākās Ufas filmas ir: «Mīli mani», «Mīlas stāsti», «Doras apkalpe», «Pēdējā avantūra», «Sieva», «Mīlas acis», «Sīkā robežsatiksme» un «Sieva trīs dienām». Bavaria filmsabiedrības paredzētās filmas ir «Paracelsus» un «Friedrichs Lists». Jautrs tautas uzvedums ir «Peterle», rotaļīgā groteska «Spokošanās pusnaktī» un komēdija «Johans», bez tam vēl «Vilciens atiet», «Reiz būt mīļam Dieviņam», «Kalnu tūrists» un «5000 markas lielā prēmija».

Divas jaunas filmu sabiedrības ir Berlin-Film un Prag-Film. «Berlin-Film» ir nosaukums, kas nozīmē tikpat raibu un dažādu programmu, kāda ir pati Berlīne: «Lielpilsētas melodija», «Sirds balss», «Manas vasaras līdzgaitniece», «Mīlas karnevāls», «Valsis ar tevi», «Mīlas komēdija», «Brauciens avantūrā» un «Vīrs manai sievai».

Tautas bēg no boļševikiem

Par plašu bēgļu kustību, kuŗā piedalās veselas tautas, raksta kāds kaŗa ziņotājs. Šī tautu bēgšana notikusi Kaukazā un Doņas apgabalā, kad vācu armija tos atstāja. Bailes no boļševiku tuvošanās visās Kaukaza pilsētās un ciemos bija tik lielas, ka iedzīvotāji atstāja savas mājas un upurēja lielāko daļu savas iedzīves, lai tikai glābtu kailo dzīvību un nodrošinātu sev brīvību. Nekāda tautas nobalsošana nevarētu skaidrāk apliecināt iedzīvotāju nostāju pret boļševismu. Te jāpiezīmē, ka nevienu no visiem šiem bēgļiem nepiespieda vācu armija, bet tie paši labprātīgi ar visām ģimenēm devās bēgļu gaitās. Pavisam otrādi — vācu armijas vadība pat bija norūpējusies šīs bēgļu straumes dēļ, kuŗu nebija iespējams ne pienācīgi apgādāt, ne novietot un kas ievērojami kavēja militāro operāciju norisi.

Kaŗa ziņotājs apraksta, kā blakus armijas motorizēto vienību kolonnām no apvāršņa līdz apvārsnim virknējušās bēgļu kamanas un rati, pārklājot visu bezgalīgo stepju klajumu. Vesela tauta atstāja savu dzimteni. Pajūgus pavadīja un apsargāja jātnieki, bruņojušies ar vācu dotiem ieročiem. Bēgļu ceļš veda simtiem kilometru cauri stepei. Tās bija ainas, kādas nav pieredzētas vēl nevienā līdzšinējā kaŗā un kas atgādina lielo tautu staigāšanu. Arī vācu armijas kolonnās soļoja līdzi veselas kalnu un stepju tautu ciltis, lūgdamas tās neatstāt boļševiku terroram. Bēgļi kāpa pat uz vilcieniem un brauca tiem līdzi sniegvētrās un salā, turēdamies pie pakāpieniem, buferiem, durvīm un gulēdami uz jumtiem. «Nekad vēl pasaules kaŗa vēsturē,» nobeidz kaŗa ziņotājs, «neviena tauta nav tā bēgusi pati no savas armijas un labprātīgi atstājusi dzimteni, atkāpjoties pievienodamās «ienaidniekam». Tas lieku reizi pierāda, kur meklējams šo padomju tautu īstais ienaidnieks.»

Kalpošana tautai un ģimenei

Japāņu sievietes likteņgaitas

Kādreiz, priekš tūkstoš gadiem, sievietei Japānā bija daudz ievērojamāks stāvoklis nekā šodien. Tad japāņu sievietei bija ierādīta vadītāja vieta nevien gaimā, bet arī literātūrā un mākslā. Tie laiki sen pagājuši. Tagad uzlēcošās saules zeme ir noteikta vīriešu zeme, piemērota vienīgi vīriešu vajadzībām un dzīves prasībām. Gan kaŗa laikā strauji pieaugošā rūpniecība prasa darba spēka papildinājumus, un jau tagad lielākā daļa visu fabrikas strādnieku ir sievietes, tomēr viņu atbrīvošanās no patriarchālās iekārtas un tautisko tradiciju aizspriedumiem notiek gaužām lēnā tempā. Un tāpat kā senāk, arī tagad vēl Japāna ir tikai vīriešu zeme, kur visas tiesības ir piešķirtas un visas baudas atļautas vienīgi vīriešiem. Te ir sveša Eiropā parastā sabiedriskā pieklājība pret sievieti, jo Japānā no atklātas sabedriskās dzīves sieviete ir izslēgta. Tā pieder mājai, fabrikai un izpriecu namiem.

Jau no agras jaunības māte un pārējās ģimenes sievietes apmāca meitenes japāņu namamātes klusajos tikumos. Tāpat jau agrā jaunībā japāņu meitene kļūst pilnīgi sveša vīrieša sieva un reizē ar to arī viņa īpašums. Japānā vecāki paši izrauga saviem dēliem sievas un meitām vīrus, un paklausība vecākiem ir japāņiem augstākais likums. Tāpat jaunās sievas pienākums ir pilnīga padevība vīram. Un tiešām bieži vien laulība ir laimīga. Ja tā tāda nav, tad sievu sagaida ne tikai nelaipnība, gan no vīra, gan radiem, bet arī rupjības un pārestības. Tomēr klusējot un ar smaidu sievai jāpacieš visi pazemojumi, tāpat smaidot jāsamierinās arī ar vīra gaitām ārpus ģimenes, kas parasti un gandrīz ik dienas noved ne tikai tējas un izpriecu namos pie geišām, bet arī prostituēto sabiedrībā. Pie tam tikai vīram Japānā ir tiesības pieprasīt šķiršanos. Patiesībā pietiek ar vienu vīra teiktu atvadu vārdu, lai laulība būtu likumīgi šķirta un sievai vajadzētu bez pretrunas kā šķirtai sievai atgriezties vecāku mājās. Galvenais šķiršanās iemesls ir bērnu trūkums.

Japāņu sievietes pienākumi stipri pārsniedz viņas tiesības, rūpes pilnīgi aizēno priekus. Tomēr japāņu sieviete arvien pieklājīgi smaida. Senas parašas prasa, lai sieviete arvien dotu vīrietim priekšroku. Pat uz ielas sieva seko vīram trīs soļus iepakaļ, ja vispār vīrs iziet kopā ar sievu. Ja ielu dzelzceļā vai autobusā nav pietiekami daudz sēdvietu, tad kājās stāv sieviete. Un ja vīram pa ceļam iegribas ēst, viņš kopā ar sievu iegriežas restorānā un krietni paēd, kamēr sieva pazemīgi noskatās, vai arī klusēdama dzer tēju, ko vīrs viņai piebīda mazā trauciņā. Tomēr pavisam reti notiek, ka vīrs iziet ārpus mājas kopā ar sievu. Sievas galvenie pienākumi saistās ar ģimeni un māju. Rītos viņa ceļas pirmā, uzvelk vīram kurpes, apliek viņam apmetni un pasniedz brokastis. Nekad sieva neēd kopā ar vīru, bet gan viens no viņas goda pienākumiem ir apkalpot vīru pie galda un ceļos tupot ieliet viņa traukā karstu vīru, vai arī uzpildīt rīsu. Kad vīrs izgājis, tad sievas pienākums ir viņu sagaidīt un godbijīgi ar smaidu apsveikt. Tam jānotiek pat tad, ja vīrs atgriežas tikai rīta gaismā. Arī tad japānietei jābūt nomodā, jāklusē un jāsmaida. Tas būtu viens no

Japāņu meitene ar kamēlijām

smagākiem laulības pārkāpumiem, ja tādās reizēs sieva noguruma dēļ viena aizietu gulēt.

Japāna ir vīriešu zeme, to dēvē reizēm pat par vīriešu paradīzi. Tomēr arī Japāna nebūtu Japāna, ja viņai trūktu mūžīgā un padevīgā sievietes smaida, ja nebūtu rūpīgo sievietes roku, kas grezno māju ar ziediem un zariem, kas izkaŗ gleznas pie sienām un noslauka putekļus no salmu paklājiem, ko nekad nedrīkst skart netīri ielas apavi. Tomēr visaugstākais katras japānietes pienākums un viņas lielākā laime ir dāvāt savam vīram bērnus, jo vairāk, jo labāk. Kad priecīgas bērnu čalas piepilda mājas šaurību, tad japānis pilns pateicības atzīst savas mājas skaistumu. Tad viņš arī reizēm ar labpatiku noraugās uz savu gleznainā kimono tērpto dzīves biedreni un redzot viņas tumšajās mandeļu acīs tās mierīgo gatavību pazemīgi kopt un izdaiļot viņa māju, gādāt viņam mieru, laimi un pēcnācējus, neko par to neprasot preti, viņš tāpat klusībā pateicas viņai.

Japāniete ir skaista, neviens to negrib noliegt. Varbūt tikai eiropiešu tērpi tai nav piemēroti, jo nesaudzīgi atklāj viņas trūkumus — īsās kājas, šļūcošo gaitu un saliekto muguru, kas neatbilst eiropiešu gaumei, tomēr sievišķīgā piemīlībā japāniete ir nepārspējama. Arī viņa pati apzinās savu skaistumu un klusos brīžos labprāt to kopj un apbrīno. Tad viņa atveŗ savus sienās apslēptos skapjus un tīnes, izņem no tiem greznos svētku tērpus — zīda kimono un rotājas ar tiem, bieži vien draudzeņu pulkā vienu pēc otra pielaikodama. Gaŗās kimono piedurknes izskatās kā spārni, un mazā japāniete tad līdzinās košam tauriņam. Sevišķi lielu vērību japāniete piegriež matiem, kas tomēr arvien vairāk kļūst par modernās dzīves upuri. Visai mākslīgā frizūra ir matu technika meistardarbs, tā tiek lakota un melnie mati visādi izgreznoti dzīviem ziediem, metalla ornamentiem, adatām, saspraudēm, zvaniņiem un stikla, zelta un sudraba rotas lietām. Matu sakārtojums mainās līdz ar sievietes sabiedrisko stāvokli un vecumu. Visskaistākās un sarežģītākās frizūras ir geišām un līgavām. Tikai pēc tam, kad sieviete sasniegusi jau mierīgu vecumu un piedzīvojusi bērnu bērnus, viņai vairs nevajaga katru ceturto dienu izmantot frizieŗa pakalpojumus un naktīs gulēt ar koka soliņu pagalvī, bet viņa var savus matus sasukāt atpakaļ un sasiet vienkāršā mezglā. Japāniete lieto arī neskaitāmus skaistuma kopšanas līdzekļus. To viņa dara ar saprātu un lielu izmaņu, tādēļ līdz pat sirmam vecumam japānietes seja ir gluda un bez krunkām. Arī pūders un lūpu zīmulis japānietei nav sveši. Senāk uzskatīja par sevišķu skaistumu, ja precētās sievas un arī vīri zobus nokrāsoja melnus. Vēl tagad šādu paradumu diezgan bieži sastop laukos, kur zobu baltumu sabojā ar kādas saknes sulu. Toties pilsētās tagad sevišķi labi panākumi ir visiem zobārstiem, kas liek zelta zobus, jo šodienas japāņiem galvenais skaistuma un labklājības jēdziens izpaužas zelta zobos. Tikai svešnieks izbrīnējies novēršas, kad viņam uzsmaida kāda jauna, melnmataina japāņu daiļava, paveŗot pilnu muti brīnišķi mirdzošu — zelta zobu.

Jā, Japāņu dēvē par vīriešu paradīzi. Tomēr tā nav tikai japāņu sievu pašaizliedzīgā un klusā gādība par saviem vīriem un ģimeni, kas Japānai devusi šo slavu. Japāna ir arī geišu zeme. Grūtajā geišu mākslā tiek jau no pašas agrās jaunības apmācītas japāņu meitenes, parasti nabadzīgāko šķiru bērni, kas spiestas pašas sev pelnīt maizi. Dziesmas un dejas, vairāku mūzikas instrumentu pārvaldīšana, kā arī ģērbšanās prasme un uzvedība sabiedrībā pieder pie geišu mākslas. Bez tam jaunajām meitenēm jāiegūst arī vispusīga un pamatīga izglītība, lai «sabiedriskās dzīves mākslinieces» sasniegtu vīriešu garīgo līmeni, spētu ar tiem saprasties un atjautīgi sarunāties. Pārējo japānas sieviešu izglītībā, it sevišķi sabiedriskajā, arī šodienas modernā Japānā ir milzīgi trūkumi. Tādēļ visu to, ko japānim garīgajā plāksnē nespēj sniegt paša sieva, viņš meklē pie geišām. Garīga domu izmaiņa ģimenē vīra un sievas starpā Japānā nav parasta. Šādas sarunas japāņi risina ar atjautīgajām, dzīvajām, gudrajām un jautrajām geišām, kas labprāt tērzē par visām pasaules lietām un prot ieinteresēt katru viesi. Lai šādu stāvokli saprastu, jāpiezīmē, ka japānis vienā sievietē nemeklē visa tā kopumu, ko sievišķība vīrietim spēj dot. Viņa prasības, dziņas un ilgas ir mūžam dalītas. No sievas viņš prasa mājīgumu un pēcnācējus, pie geišas meklē atpūtu un izklaidēšanos, bet pie ielas meitas miesīgo apmierinājumu. Tomēr šo savu tradicionālo un negrozāmo nostāju japāņi nekad neiztirzā, bet eiropiešiem viņu garīgā pasaule ir pārāk tāla un sveša, lai tie varētu spriest par japāņu morāli vai nemorāli.

Geišas apdzīvo veselus Japānas pilsētu kvartālus. Kur vien notiek kādi svētki, svinības, vai sarīkojums, visur ir klāt arī geišas, jo sievas un pārējos sieviešu kārtas ģimenes piederīgos japānā nekad neaicina viesībās. Un kad japānis ir piekusis ikdienas pelēkajās rūpēs un raizēs, viņš uzmeklē prieka namus geišu kvartālos un dziesmu un deju priekšnesumos un patīkamās sarunās, dzerdams tvanīgo rīsu vīnu, viņš aizmirst pasauli un dzīves tiešamību. Geišām līdzīgs iestādījums visā pārējā modernā pasaulē nekur nav atrodams. Te jāzina, ka geišas nav nekādas prieka meitas eiropiešiem parastajā nozīmē, bet gan mākslinieces, kuŗu vienīgais dzīves uzdevums ir ar skaistumu, piemīlību, mākslu un gara bagātību sagādāt vīriešiem prieku. Tikumības ziņā geišas visumā vērtējamas augstu, tādēļ parasti viņas atrod turīgus vīrus un laimīgi apprecas, apmainot sabiedriskās dzīves raibumu pret kluso un pieticīgo mājas un ģimenes dzīvi.

Bez geišām japāņu restorānos, viesnīcās un kafejnīcās lielā skaitā sastopamas arī «viesmīles», kas neprot ne dziedāt, ne dejot, bet par dzeramnaudu jautrās sarunās viesim pakavē laiku. Arī šādas meitenes parasti nav pērkamas, kaut arī grūti cīnas par savu eksistenci. Protams, netrūkst arī tādu, kas pēc parastās vakara programmas par naudu un labiem vārdiem ir ar mieru pārējo nakts laiku pavadīt kopā ar cienījamo viesi. Tomēr miesīgo apmierinājumu japānis parasti meklē attālākos pilsētas rajonos, kur iekārtoti viņa prasībām atbilstoši speciāli nami. Japānas galvaspilsētā Tokio šāds kvartāls pazīstams ar nosaukumu Jošivāra. Lielajā pilsētā tā ir atsevišķa pilsēta, iežogota augstu mūri, ar saviem tikumiem un likumiem. Tā ir modernā vergu resp. verdzeņu pilsēta. Gaŗu, platu ielu malās rindās stāv prieka mājas. To īpašnieki senāk atklāti izstādīja savu preci, bet pēdējā laikā tikai meiteņu ģīmetnes ir izliktas apgaismotās vitrīnās ielas malā. Nama īpašnieks pazemīgi smaidīdams slavē savas pavalstnieces, sniegdams viesiem tuvākus paskaidrojumus, lai tie varētu izvēlēties savai gaumei un prasībām vispiemērotāko. Aiz priekškariem tālāk redzamas smaidošas un ziņkārīgas meiteņu sejas. Visas šīs meitenes ir no nabadzīgām ģimenēm, parasti no laukiem. Kad uznācis neražas gads, vai citas likstas un trūkums piemeklē ģimeni, tēvs savas meitas aizved uz Tokio un pārdod kādam Jošivāras prieka namam. Par kādām 1000 līdz 2000 markām meitenēm noteikts laiks jāpavada pircēja mājā kā prostituētām. Līgumus parasti slēdz uz pieciem līdz desmit gadiem. Ilgāk neviena meitene arī nespēj še paciest, jo viņas parasti te nokļūst jau sešpadsmit vai septiņpadsmit gadu vecumā, un lielas un draudzīgas katras Jošivāras ielas galā stāv milzu slimnīcas. Tomēr arī prieka meitu smiekli skan jautri un ar draiskulīgu nebēdību. Arī šis vaibsts Tālo austrumu sievietes sejā ir mums neparasts. Gan meiteņu pārdošana pieder pie vienas no traģiskākām japāņu sabiedr. dzīves lapas pusēm, un ar šo ļaunumu iestādes ved nesaudzīgu cīņu, visādi pūlēdamās iznīdēt šīs nelaimes galveno sakni, uzlabojot zemnieku grūto materiālo stāvokli tomēr šo parādību mēs nedrīkstam novērtēt no eiropiešu morāles viedokļa, jo Japānā katrs upuris ģimenes labā ir atļauts un svēts.

Arī Japāna kļūst moderna, moderna nevien technikas, bet arī sabiedriskās iekārtas ziņā. Tomēr sievietes stāvokļa uzlabošanai arvien vēl ir pārāk maz piekritēju pat sieviešu pašu vidū. Gan modernā saimnieciskā dzīve prasa lielā skaitā dažādas kvalificētas darbinieces — privātsekretāres, grāmatvedes, stenotipistes, telefonistes, pārdevējas u. t. t.; gan vajadzīgas skolotājas jaunajās meiteņu skolās un universitātēs, kuŗu skaits ievērojami pieaudzis tieši pēdējā laikā; gan pieaugošā rūpniecība un armijas palīgdienesti prasa arvien jaunus strādnieku kadrus, tomēr japāņu sievietes atraisīšanās no ģimenes važām un sabiedriskiem aizspriedumiem notiek visai gausi. Tādēļ arvien vēl Japānā gandrīz pilnīgi trūkst patstāvīgu sieviešu eiropiešu izpratnē. Pat fabrikās vēl nesen fabrikas īpašnieks bija tikpat neierobežots noteicējs par savām darbiniecēm kā ģimenes galva. Arī strādnieces bieži vien tika jau agrā jaunībā saistītas ar ilggadīgiem darba līgumiem, samaksājot vecākiem attiecīgu summu. Tā no ģimenes jaunās sievietes tika pārceltas uz citu lielāku ģimeni—fabrikas darbinieku saimi, kur valdīja tā pati patriarchālā iekārta. Tur viņas ēda un gulēja kopējās telpās, pilnīgi ierobežotas, bez savas personīgās dzīves, padarītas par nevarīgu darba devēja izmantošanas objektu. Ar pārmērīgām prasībām un sliktiem dzīves apstākļiem fabrikas īpašnieks tā mēģināja uz savu darbinieču veselības un pat dzīvības rēķina iedzīvoties un pastāvēt grūtajā konkurences cīņā, kāda dabīgi bija jāiztur tādā zemē kā Japānā ar strauju rūpniecības attīstību. Tomēr tieši šādi apstākļi ir gādājuši par to, lai sociālie jautājumi nobriestu atrisināšanai un arī Japānā rastos neatvairāma nepieciešamība uzlabot strādnieku un it sevišķi sievietes sociālo stāvokli. Jaunajā Japānā tas tiešām tagad ir noticis it plašos apmēros, radot priekšnoteikumus tautas kopējai gatavībai panest visas tagadējā kaŗa grūtības un izcīnīt uzvaru.

Geišu deja simboliski attēlo arī vēstules rakstīšanu frontes kaŗavīriem

DV arch.

Tomēr arī modernā japāņu sieviete ir tikai japāniete, un nekas viņu ārēji neatšķiŗ no parastā japāņu ģimenes sievietes tipa. Darbā viņa tāpat iet raibajā kimono, sabiedrībā ir tikpat atturīga. Reizēm ielās ir redzamas arī pēc eiropiešu parauga ģērbušās japānietes, ar ilgviļņiem un eiropiešiem parasto sabiedrisko vaļību, tomēr japāņu tauta no šādām sievietēm un meitenēm, kas aizmirsušas un pulgo savas tautas tradicijas, ar nicināšanu novēršas. Tāpat viša pārējā tauta, cienīdama senču tikumus, novēršas no tām modernajām japāņu meitenēm, kas amerikāņu džesbenda mūzikas pavadībā dejas zālēs par naudu dejo modernus foktrotus un svingus ar jauniem un tikpat moderniem vīriešiem. Reizēm ielās redz arī kādu amerikāniski ģērbtu japāni, kas ar savu tikpat amerikānisko sievu pastaigājas roku rokā. Tomēr tādos gadījumos tas katrā ziņā ir kāds diplomāts vai vismaz vīrs, kas ilgus gadus nodzīvojis ārzemēs un tā sabojājis savus labos senču tikumus.

Tāda ir Japānas sieviete — klusa un padevīga vīrieša kalpone un verdzene. Tomēr tāpat kā daudzās citās zemēs, kur sabiedriskā iekārta sievieti atstūmusi malā, arī Japānā viņas klusā ietekme ir ievērojama un nenoliedzama. Par to, kas viņai tiek liegts atklātībā un sabiedrībā, viņa revanšējas savā mājā, pārvaldīdama ģimenes budžetu, dodama padomus un vēlāk rīkodama meitas un vedeklas. Te japāniete pāri pusmūžam gūst gandarījumu par savām jaunības ciešanām, sagādādama jaunas ciešanas jaunākajiem ģimenes piederīgiem. Arī vecumā japāniete ir vēl ārēji maiga un padevīga ar maigu un gludu seju, tomēr neliela rieva starp uzacīm liecina par lielu taupību un gribas spēku, jā, pat par valdīšanas kāri. Arī šīs vecās japāņu sievietes taču kādreiz bija jaunas un gleznas vīriešu verdzenes, reizē piļņīgi tauriņi un smejošas puķes, kas balti pūderētām, apaļām sejiņām un ar sarkanu ziedu melnajos matos aplidoja vīriešus kā kādas tālas pasaku zemes parādības.

V. V.

DUNDAGAS MEŽOS UN KALNOS

Vārdam Dundaga iet līdzi dunoša Ziemeļkursas skaņa, ko dveš meži, šalc jūra un dzied vējš kāpu priedēs. Tā ir veca Lībju mala, kuras kādreizējie iedzīvotāji ņu jau galīgi sajaukušies kopā ar latviešiem un labi ja tagad senā Lībju mēlē tur prot runāt kāds tūkstotis ļaužu. Bet reiz tās bija dūšīgas jūras braucēju ciltis. Atcerēsimies vikingu laikus, kad Lībju kuģi šķērsoja Baltijas jūru, sirodami Skandinavijā un atgriezdamies mājās ar bagātu lomu. Tālos gājumus pauž kāds ap 1040. gadu cirsts rūnu akmens, kas atrodas Nedervalā, Sedermanlandē, un izstaro viņu dienu teiksmaino gaismu.

Ja gribam nokļūt šajā Kurzemes pussalas ragā, kur no Sliteres Zilajiem kalniem var saredzēt Sāmu un Roņu salu, tad jāsēžas vilcienā, kas iet uz Stendi. No turienes šaursliežu vilciens, kas, aptecēdams jūras malu, apstājas Ventspilī, pa ceļam aizved uz Dundagu.

Nokļūstot Dundagā, svešinieka pirmo uzmanību saista vecā ordeņa pils. Tā pacelas uz ezera krasta, iepretī tai senču pilsdrupas, atspoguļodamas pagātnes atblāzmu ezerā, no kuras kāpj laukā sens lībju ciems ar kareivisku vīru garu un slavu.

Dundagas pilī 1249. gadā cēla ordeņa mestrs Groningens, ieturot to tai stilā, kāds ir visām viduslaiku pilīm. Tā ir masīva ēka biezām mūra sienām, velvēm, pagalmiem, šaurām ejām, kambariem, pagalmiem un debesīs kāpjošām torņu smailēm. Savā garajā mūžā tai daudzkārt nācies mainīt īpašniekus, kā arī pārdzīvot vairākus ugunsgrēkus. Tomēr pēc tiem tā atkal restaurēta agrākajā izskatā.

1582. gadā pēdējais Kursas biskaps hercogs Magnuss, kārtojot materiālās saistības, pili pārdeva kādam poļu kēniņa Stefana Batorija augstam ierēdnim. Tas Dundagas novadu izsludināja par patstāvīgu, un tā šīs puses vēsture var lepoties ar saviem kādreizējiem neatkarības laikiem. Varbūt tas tagad izliekas komiski, bet ja paskatāmies Eiropas kartē, tad tur redzam līdz pat šai dienai valstis, kas territoriālā ziņā daudz mazākas par mūsu Dundagu. Dundaga ir pats lielākais pagasts Latvijā, tas aptver 728 kvadrātkilometru, tā kā ar to platības ziņā nespēj pat mēroties Monako, Sanmarino un Lichtenšteina, kuram lielākā vai mazākā mērā dota patstāvības forma.

Pili apjož simtgadīgs parks. Vidū atmirdz ezera dīķis, mākslīgs roku darbs, caur kuru tek skaistā Pāces upe.

Dundagas novada lepnums ir lielie meži. Patiešām tie bagātīgi plešas no apvāršņa uz visām pusēm. Tur vēl sastopami nikni meža kuiļi, aļņi, stirnas. Meža cūkai bieži vien var redzēt pakaļ tekot krietnu sivēnu pulciņu un tad lai nedod Dievs tai tuvoties! Tā dusmās gatava saplosīt ikkatru, kas stājas ceļā. Tādēļ arī mediniekiem Dundagā paveras īstā izdevība izmēģināt rokas precīzumu un acs asumu, gāžot medījumu zemē. Viens no tādiem nepārspējamiem medniekiem tur ir gados vēl jaunais Kaugas mežniecības vīrs Aleksandrs Šīmanis, kas, iebraucot Rigā, riekad neaizmirst pacienāt draugus ar Dundagas delikatesēm. Cik lieliski tās garšo pie alus glāzes, tur nav divu domu. Tikai pie viņa teiktajiem medznieku stāstiem arvien nākas piebilst, vai tik tā isti bija?

To Dundagas pusi, kas izveido zemes asumu pašā ziemeļu galā pie jūras, sauc par Kolkas ragu. Tā ir augstiene, uz kuras pieciem pacelas jau minētie Zilie kalni, uzkāpdami 35 m virs jūras līmeņa. Augstiene ir kraujota, izveidojama pusloka formu un no tās paveras plašs skats uz zemākajiem apgabaliem, arī uz jūru. Tuvumā esošais piejūras zemums reiz bijis jūras dibens, kas tagad apaudzis ar purvainu mežu. Līdztekus krastam iet kāpu grēdas. Starp tām mainās mazi ezeram un rāvām līdzīgi laukumi, kurus sauc par vigām. Tur jūrā ceļu beidz arī vairākas upes, no kurām ievērojamākās ir Dižirve, Melsila un Roja.

Kolkas ragā agrāk bijusi bāka, kas tagad nojaukta. Apkārtnē vēl dzīvo dažas lībiešu ciltis. Cik lībji bijuši dūšīgi karotāji un kā tie cinījušies pret svešniekiem, to liecina vārds Kolkas rags, kas lībiski nozīmē — Mirsti, svešniek! Jo lībji savus ienaidniekus apsituši vālēm, saucot: «Kolka rakors!» — nāve blēdim! To dienu balsis ieskanās arī Viļa Cedriņa poēmā «Viļņu kumeļi.»

Gar Dundagas jūrmalu izkaisīti arī vairākī ciemi, kuros vēl tagad runā lībju mēlē: Melnsilā, Saunagā, Pitragā, Košragciemā, Mazirbē un citur.

Dundagas pagasts devis vairākas sabiedrībā plaši pazīstamas personas. Tur šūpulis kārts Ernestam Dinsbergam, kas dienas gaismu ieraudzījis 1816. gadā 24. janvārī Irbenieku mājās. Viņš pie izglītības ticis pašmācības ceļā, nākot ar veclatvietības pazīstamajām trim tezēm: vienprātīgu sadzīvi, Dieva bijāšanu un sātīgu dzīves mēru. Dinsberga literārais mantojums ir kvantitātīvs (ap 100 grāmatu), taču darbu paliekošā vērtība maza. Ar zināmiem panākumiem tas nodevies arī tulkošanai. Starp citu atzīmējams viņa Odisejas pirmās daļas (1894.) latviskojums.

No Dundagas novada cēlies arī sirmais dziesmu krīvs Krišjānis Barons. Tam savā laikā apmeklējot Kubeles skolu, Dinsberģu Ernests bijis pirmais skolotājs. Tāpat no turienes nāk mūsu cienījamais archibīskaps Dr. T. Grinbergs un citi. Savā laikā tagadējā Dundagas baznīcā spredikojis J. Bankavs, pazīstamais garīga satura rakstu autors.

Dundagas novads vēl ievērojams ar savu īpatnējo izloksni. Galotņu apraušana un provinciāli ir tie, kas mulsina pie šim skaņām nepieradušu ausi. Tā slīd pēriels, kad skaista dāma spēlējas ar savu kakla rotu. Un tā ir jauka skanēšana. *A. Oglēns*

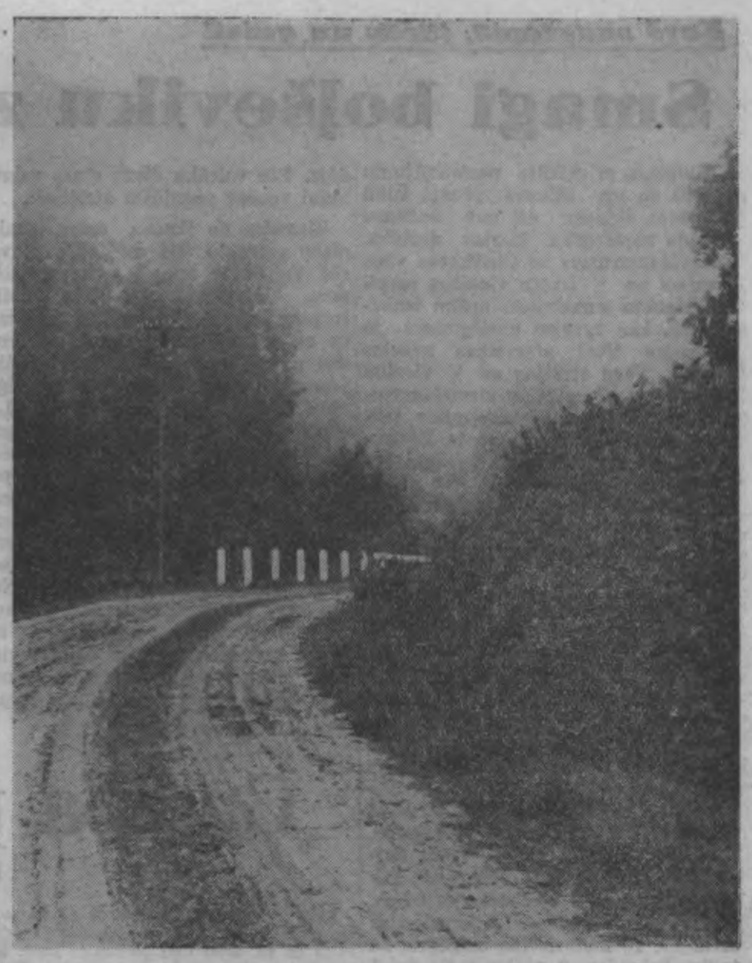

RĪTS SLITERES ZILAJOS KALNOS *DV arch.*

Bīstamā uzdevumā

RAKSTS NO FRONTES

26. janvārī vienības komandieris uzaicina brīvprātīgi pieteikties vienas mašīnas braucējus bīstamākam uzdevumam. Protams, pieteicamies visi. Tomēr vienības komandieris izraugās mašīnu Nr. 13, kuras vadītāji vispār pazīstami kā lieliski braucēji. (Mūsu starpā šie šoferi — Bērziņš un Roga tiek saukti par «pažarniekiem», kas ir mūsu lielākais cildinājums un atzinība par labu un pārdrošu braukšanu). Mašīnai Nr. 13 jānogādā uz 60 km attālo B. ciemu ieroču un municijas krava. Brauciens steidzams. Bet ceļš pēc vienībā esošām ziņām 10 km garā gabalā stipri bīstams, jo apvidus kalnains un vietām sarkano banditu apdraudēts. Tomēr šie divi vīri tikai pasmejas par briesmām, un kamēr piekrauj mašīnu, tie vēl lieku reizi pārbauda savus ieročus. Piepildījuši rezerves magazinas, viņi dodas ceļā.

Brauc Bērziņš, Roga, ar šaušanai sagatavotu mašīnpistoli uz ceļiem, atgāzies kabines stūrī, svilpo dažādas melodijas. Šo ceļu viņi jau mērojuši vairākas reizes un zina arī apdraudēto apvidu. Līdz tam vēl kilometru desmit. Mašīna traucas ar iespējami lielāko ātrumu. Viss rādas esam labākajā kārtībā. Te pēkšņi, pārvarot kādu stāvāku kāpumu, kur mašīnas gaita samazinās, sašķist logu stikli, sabirstot uz braucējiem, un pāri viņu galvām lodes nosvelpj savu ne visai daiļskanīgo dziesmu. Arī mašīnas motors nošķaudās un paliek klusu...

«Nolādēti!» izsaucas Bērziņš, un Roga vēl no savas puses pieliek vārdu «velni». Automatiskā ieroča lodes kapā vēl inerces dzītās mašīnas kabines virsējo daļu. Negaidot auto apstāšanos, Bērziņš ar Rogu mašīnpistolēm rokās izlec uz ceļa un metas aizsegā — ceļmalas grāvī. «Nolādēti!» vēlreiz izsaucas Bērziņš, jo neredzamais ienaidnieks pamanījis tos atstājam mašīnu un vērš ciešu uguni uz ne visai drošo slēptuvi, ka nav iespējams pacelt galvu.

Roga ātrumā apsver situāciju un drīzi viņam kaujas plāns gatavs. Iegrūdis draugam duļķu sānos, viņš iesaucas «nāc!» un pats lien pa grāvi projām no mašīnas, virzienā uz nelielu krūmu puduri ceļa malā. Arī Bērziņš velti nelauza galvu un veicīgi seko biedram.

Kad līdz krūmiem atlikuši vairs tikai daži metri, draugi no banditu nekārtīgās šaudīšanas un ložu raidītiem putekļu mākoņiem uz ceļa noprot, ka banditi viņu atiešanu vēl nav pamanījuši, bet domā esam viņus vēl pirmajā slēptuvē.

Bet kā tikt krūmos? Bērziņš izslejas visā augumā un strauji skrējienā sasniedz aizsegu, no kura tūlit pārskrien ceļa otrās malas grāvi, ienaidnieks pēdējo manevri nepamana. Līdz ar viņu grāvi ietrauc arī Roga.

Tūdaļ arī krūmus sāk kapāt ložu šalts, bet tā vairs nav bīstama, jo jaunā slēptuve labi sargā. Grāvis šeit dziļāks. Nekavējot velti laiku, abi draugi pa to virzās atpakaļ uz mašīnas pusi. No banditu vērstās uguns virziena noprotams, ka viņi ir tajā pārliecībā, ka abi braucēji, izmantojot krūmu aizsegu, pa ceļa grāvi bēg projām no notikuma vietas. Bet Roga ar Bērziņu pa to laiku jau sasniegušī mašīnu un pirms vēl beigusies banditu bezmērķīgā šaudīšana, grāvja un mašīnas aizsegā ienem izdevīgu novērošanas un uguns poziciju pret to vietu, no kurienes nāk ienaidnieka šāvieni.

Ienaidnieks pats nav redzams. To slēpi atsevišķie sīkie krūmiņi un garas nokaltušas zāles puduri, kuri vietvietām sedz sasalušo zemi. Tomēr ilgi nenākas vērot un gaidīt. Tikpat pēkšņi kā sākusies, tā arī beidzas ienaidnieka šaudīšana. Visapkārt valda dziļš klusums. Draugu acīm pārskatamā laukā nemana ne vismazāko kustību, un Bērziņš, mirkli ielūkojies drauga sejā, redz tam raustoties lūpu kaktiņus, kas pauž vislielāko nervu sasprindzinājumu. Katrs gaidās pavaditais mirklis šķiet bezgala garš.

«Beidzot,» atvieglojuma nopūta izskan pār Rogas lūpām, un reizē ar viņu abi ierauga apmēram simts metrus sev priekšā skrējēja stāvu, kurš dodas mašīnas un līdz ar to arī abu draugu virzienā. Paskrējis metru desmit, bandits nokrit aiz neliela zemes izciņa, kurš gan labi slēpj no šķietamā ienaidnieka jau minētajos ceļmalas krūmos, bet ne no draugu skatiem. Bandits, pievērsis savas mašīnpistoles stobru un skatus krūmiem, paliek aizsegā. Atkal paiet sasprindzinātības pilns mirklis. Draugu mašīnpistoles pievēršas gulošajam, bet asins pulss deniņos zvana — mieru, mieru, mieru! Un tas ir vajadzīgs par katru cenu, jo no tās pašas vietas, kur parādījās pirmais bandits, ļau traucas augšā otrs un ašā skrējienā aizsniedz pirmā atrašanās vietu. Arī tas brupots ar mašīnpistoli un ieņem to pašu poziciju. Tūdaļ tam seko trešais.

Tiklīdz tas sasniedzis iepriekšējos, pirmais skrējējs pārskrien atkal par vairākiem metriem tuvāk mašīnai. Tā viņi nāk tuvāk un tuvāk. Tomēr, cik var vērot, visa banditu vērība veltīta ceļmalas krūmiem. No mašīnas uz ceļa tie negaida nekāda pārsteigumu. Tiklīdz trešais bandits sasniedz pārējos divus, Bērziņa un Rogas mašīnpistoles reizē nober spalgu ložu kārtu. Uguns ir lespaidīga. Abi gulošie banditi saļimst, tikai mazliet mainīdami savu iepriekšējo pozu, bet trešais, ložu šalts ķerts, met kūleni gaisā un pārkrit pār gulošo biedru ķermeņiem. Atkal viss top kluss. Tikai pāri krtušiem gaisā ceļas viegla, ātri gaistoša sārta miglina.

Pavadījuši vēl labu laika spridi kustīgā stāvoklī, gatavi katram tālākam pārsteigumam, abi draugi beidzot sāk atkal sajust sevi, notikušo un laiku. «Šajā spēlē mēs esam uzvarējuši,» draugam roku spiežot, teic Roga. «Ari man tā šķiet,» atbild Bērziņš. Atstājis Rogu iepriekšējā pozicijā, Bērziņš ar ieroci rokā piesteidzas mašīnai, un brīdi to aplūkojis, svilpodams veļ vaļā instrumentu kasti. Un jau pēc dažām minūtēm motors atkal atsāk savu nesen pārtraukto darbibu. Tad arī Roga kāpj ārā no grāvja un brauciens var turēties, jo pāršautais strāvas pievads motoram salabots.

Vēl draugi pievāc šai ciņā iegūtās mašīnpistoles, naganus un sarkanās zvaigznes, kuras atgriežoties daļā, pievienos tur jau esošajai uzvarēto banditu mantu kollekcijai.

Sava brauciena tālāko daļu mašīna Nr. 13 veic bez klizmām un atgriežas vienībā, kur viņas vadītāji var ziņot par bīstamā uzdevuma veikšanu, saņemot priekšniecības uzslavu.

Šoferis Rijkuris

Pie Azovas jūras, 31. janvārī.

Četrpadsmit tanku uzbrukums

RAKSTS NO FRONTES

Nu jau pāris nedēļu bija pieturējies labs laiks. Saulainās un samērā siltās dienas nomainīja vējainās, tomēr nokrišņu nebija. Par to bijām loti priecīgi, jo gaužām nepatika mičišanās pa ūdens pārpludinātiem ierakumiem. Tam bieži vien sekoja iesnas vai pat stingrāka apsaldēšanās, un tad, kā pulši saka, miers mājās atkal pagalam.

Pievakarē gan vējš sāka iegriezties vairāk no vakara puses. Tomēr citādas pārmaiņas nebija novērojamas. Arī mākoņi nepieņemās. Tas lika domāt, ka arī nākamās dienas varēsim vēl mierā pavadīt, jo bolševiki nav tie, kas uzbruks pilnīgi skaidrā naktī. Viņiem patīk pielist pa tumsu nemanītiem, vai citādi slēpjoties. Valdot šādām domām, vakarā devāmies ierakumos.

Nakts bija klusākā, kādas pēdējās nedēļās bija nācies novērot. Bolševiku ieroči ieparkšķinājās tikai pēc lielākiem starplaikiem, bet mēs viņiem nemaz neatbildējām, lai netraucētu nakts mieru.

Vienīgi raketes, laiku pa laikam paceldamās itin augstu pret debess jumu, apgaismoja plašāku apkārtni un lika nemieram izskriet cauri sirdīm. Taču arī uguņošana mums sen vairs nebija sveša lieta, tāpēc ar to drīz vien apradām. Katru reizi, sākoties raketes čirkstošam skrējienam, gluži instinktīvi gribējās pablenzt pāri ierakumu malai, lai redzētu, vai kāds vaņka nenāk pie mums ciemā.

Mazā snauda, kas uznāca, pastiprinoties vaņku uguņošanai, drīz atkal apsika, jo vaņkas arī drīz izbeidza šo debesu apgaismošanu. Tā ari pienāca rīts. Tas bija patiešī vareni skaists, šeit bieži tādus negadās redzēt. Saule kā zelta ripa parādījās aiz meža un pamazām cēlās arvien augstāk, it kā cenzdamās visu pārskatīt un iesildīt.

Iestājoties pilnīgai gaismai, pārlajdu skatu pār ierakumiem, cik tālu tas vien sniedza. Pa labi no manis bija dižkar. Kļ. ar savu patšauteni, bet pa kreisi — kāds trešās grupas vīrs, kas kā nenoperkamu dārgumu kopa un glabāja savu ložmetēju.

Ieklausoties putnu dziesmās, kas viterēt viterēja, šķiet, uz mirkli biju piemirsies, ka neesmu vis kādā dzimtenes birztalā, bet gan pirmajās līnijās, kur bolševiku ieroči redzami, kā saka, turpat vai deguna galā.

Pulkstenis bija 10—15 minūtes pirms astoņiem. Gatavojoties doties prom, mani it kā kaut kas aizkavēja. Ievērojot lielo līdzšinējo mieru, pirmie šāvieni, kas, nākdami no bolševiku puses, sadrebina zemi, bija kā pērkona spēriens no skaidrām debesīm. Jau nākamajos mirkļos sākās negaņta bolševiku artilerijas viesuļuguns. Steigšus lidām slēpņos, lai vaņku lādiņu šķembas mūs nesamaltu. Tās tagad šķida un graizīja gaisu, zemi un visu citu, kas gadījās ceļā gan priekšā, gan aiz muguras, pa kreisi un pa labi.

Vaņku artilerijas uguns turpinājās vairāk kā stundu. Brīžiem tas bija nedzirdēti spēcīgs. Visa zeme dunēja. Vissmagāk to dabūja izjust vads, kas atradās no mums pa labi, jo pret turieni vērsās bolševiku uguns asums. Redzams, ka viņi bija nozvērējušies par katru cenu mūsu līnijās izdarīt pārrāvumu. Patiesi mūsu kaimiņiem neklājās labi. Gaisā uzlidoja viens slēpnis pēc otra. Mūsu līniju aizstāvju rindas kļuva arvien retākas.

Kā to jau varēja paredzēt, vaņku artilerijas uguns pēkšņi pārcēlās uz mūsu aizmuguri. Pilnīgi skaidrs, ka nu sāksies trieciens. Mūsu novērotāji izziņoja trauksmi. Kā aizelsdamās, steidzīgi un saraustīti skanēja zvana mēle.

Traucāmies ārā. Pirmajā mirklī, veroties ar skatu cauri šaujamlūkai, biju loti pārsteigts, jo pa lielo spraugu saskatīju mums tuvojamies vismaz 14 tanku. Bezgala daudz bolševiku kājnieku traucās uz mūsu pusi. Salipuši ap tanka virspusi, kā spietotājas bites pie koka stumbra, tie kērcošām balsīm kliedza urā un citādus ciņas saucienus. Liela daļa vaņku kājām sekoja tankiem. Šķita, ka šis bezgalīgās masas, nākdamas pāri kā siseņu bari, mūs kājām nomīdīs. Vienīgā cerība izbēgt no šāda likteņa bija sagāzt uzbrucēju mūri. Tāpēc bērām uguni, cik spējām. Pēc neilga laiciņa šautenes stobrs kļuva karsts.

Lielu darbu paveica mūsu prettanku ieroči, iedurdāmi savus dzeloņus vaņku milzeņu sirdīs. Tie cits pēc cita salecās un izlaida šādos gadījumos tik raksturīgo dūmu strūkliņu, kas jau pāris minūtēs kļuva par spožu liesmu un kodīgu dūmu mākoni.

Par spīti veiksmīgajam iznīcināšanas darbam, prāvam bolševiku vilnim tomēr bija izdevies ielauzties mūsu ierakumos. Tas notika vietā, kur uzbrukuma sākumā nežēlīgi kapāja artilerija. Tikuši pāri nocietinājumiem, vaņkas drīz vien atradās arī mūsu aizmugurē. Nu nācās vienā laikā aizstāvēties pret uzbrucējiem, kas nāca virsū gandrīz vai no visām debess pusēm.

Manai grupai visliekākās raizes radīja kāds vaņku smagais mīnumetējs, kas neganti kapāja mūsu ierakumus. Šurpu un turpu dziedādamas gaisā lidoja šķembas, kā spāres ezermalas niedrēs.

Bijām gandrīz vai ielenkti. Jau vairākiem puišiem nācās aicināt palīgā sanitāru, lai pārvietotos uz pārsiešanas bunkuru. Daļa «salāpīto» no turienes drīz vien atkal atgriezās pie sava ieroča, bet pārējie bija spiesti tikai pa bunkura lūkām noraudzīties kaujā, kas notika ārpusē.

Šis nejēdzīgais stāvoklis turpinājās vairāk par 12 stundām, jo tikai, piesteidzoties palīgā kādai mūsējo vienībai, izdevās bolševikus padzīt. Vēl labu brīdi bija jānopūlas ar to iznīcināšanu, kas kaujas laikā bija aizlidušī mums aizmugurē, bet, sākoties atiešanai, bija iekļuvuši sprukās.

Ciņu smagums bija pārāk dziļi iezīdies kaulos un nervos, lai kaut cik izjustu drausmo nāves ieleju ar bolševiku līķu kaudzēm, saārdītiem tankiem un pamestiem ieročiem, kas klāja plašu apkārtni. Tāpēc bijām bezgala priecīgi, kad mūs nomainīja kāda rezerves vienība.

Kar. C. K.

Austrumu frontē, martā.

Vācu armijas varoņu piemiņas dienā vācu civilās pārvaldes un mūsu pašpārvaldes pārstāvji, nolikdami vainagus, godināja tos tēvus un dēlus, kas atdevuši dzīvības par Eiropas nākotni. Attēlā — finanču ģenerāldirektors J. Skujēvics noliek pašpārvaldes vainagu *DV uzn.*

DZIMTENE un fronte

Andrejs Eglītis

Pavasaņa gaidās

Par agru man liekas, par agru.
Nav gulbis vēl dzimtenē pārskrējis,
Tik naktī uz dusošu ezeru gālēm
Vējš atpūtis dūnu no mirdzošām tālēm.

Par agru man liekas, par agru.
Vēl gulbis nav dzimtenē pārskrējis.
Bet aprīlī maigā kad debesis spulgo
Es dzirdu, kā traucot viņš tālumos gulgo.

Un atkāpjas tumsa un ledus čaugs plaisā,
Un brāzmainas šalkas pār galvu jauš gaisā.
Caur negaisiem gulbis gulgodams nirst,
Viņš dzimteni, dzimteni neaizmirst.

Tavs palīgs

Tu aizgāji līdzi kritošām sniega pārslām, paņemot daļu prieka, daļu skumju no bijušā, pavadītā laika. Mans tālais draugs, zinu, ka arī Tev pašreiz ir grūti. Tev ir vajadzīgs daudz daudz... par visu vairāk kāda gaiša dvēseles ugunskura, pie kura Tu varētu melnā bezmiega naktī, domu sapnī — aiziet sasildīties, gāt jaunus spēkus, iet caur tumsu, caur asinssārtu miglu un nemanīt to, ka ikkatrā Tavā solī slēpeni uzgūln nāve. Taču Tu ej vienmēr tikai uz priekšu, pilns drosmes un ticības, ticības, ka kaut kur ir saule ir dzīve, ir dzimtene, kuras dēls Tu esi. Dzimtene tāpat tic Tev un svēti Tavas gaitas. Protams, vispirmā tā ir dzimtenes meitene, kuru Tu, droši vien pazīsti, bet ja nē, tad vēl pazīsi. Tā Tevi pavada ikkatrā solī, ikkatrā domā, pat sapni noglāsta Tavus nogurušos plakstus. Viņa Tev vēlas atvieglot Tavas grūtības, lai Tu pilnīgi varētu piederēt tikai sev un ciņai. Lai šis sveiciens Tev pauž to.

Marija Ziemeliniece

Lai Dievs sargā!

Labais draugs! Lai Dievs un mūsu senču varoņgari sargā Tevi un visus mūsu varoņus kaujas laukos. Es vienmēr atceros salto 8. februāra vakaru pie mūsu Daugavas, kad pirmo reizi Tevi satiku tik brašu un cēlu, pilnu latviska spēka un ciņas spara. Kā nevar aizmirst savu tēvuzemi, savu mīļo dzimteni, tā nevaru aizmirst Tevi, savas drosmīgās tautas dēlu. Tu esi daļa no šis skaistās zemes. Es biju lepna, ka man blakām iet karavīrs ar sarkanbaltsarkanām krāsām uz piedurknes. Šo skaisto brīdi atcerēdamās, sūtu Tev un Taviem ciņas biedriem savus sveicienus un uzticības apliecinājumus.

Gaidu Tevi atkal mājās
Tad, kad ievas ziedos planks.

Diana

Mīļais dēls!

Tagad arī tava kārta pienākusi vilkt zaļos svārkus mugurā un staigāt tālo kara ceļu. Kādus vārdus lai dodu tev līdzi karalaukā? Nav nekā lielāka un svētāka šai pasaulē, kā cīnīties un mirt par tēvuzemi, brīvību un tīdzēllvēkiem. Vai mana roka nedrebēs, tev pēdējo reizi maizi pasniedzot, es valcāju pati tagad sev, gaidīdama to dienu, kad tu nāksi pie manis atvadities. Tu jau zini, kāda ir mātes sirds — cik reižu neesmu tevi celā izvadījusi, gan uz skolu, gan uz citām zemēm un karaklausibu, bet tās šķiršanās notika miera laikos, kad mēs jutāmies droši un palāvīgi katrā gaitā. Un tomēr, mīļais dēls, arī tagad es ar savu veco un daudz pieredzējušo prātu saku tev — esi drošs un palāvīgs! Kādus laikus es neesmu redzējusi un pārlaidusi savā garajā mūžā! Bēgļu gaitas izstaigājusi, pārnācu tomēr dzimtenē, un tur, kur kara posts bija atstājis tikai bedres, tur likās, ka savu mūžu vairs zāle neaugs un puķes neziedēs, tur tagad stāv mūsu māja un viņas labības lauki.

Briesmu brīžos mēs Dievu jūtam vairāk klāt nekā ikdienā. Un jo lielāki notikumi skāruši mūsu dārgo tēviju, jo vairāk esmu ticējusi viņas nākotnei. Dievs mūsu tautu neatstās, dēls, vēl jo vairāk tāpēc, ka viņai ir tādi dēli, kas gatavi par savas zemes stūriti atdot dzīvību. Man satumst acis, iedomājot, ka arī tu vari būt starp tiem. Un tomēr es pacēlu savu sirmo galvu apņēmībā: es pildīšu savu mātes pienākumu tikpat varoņigi te mājās kā tu savējo karalaukā. Mans mātes pienākums nav bijis tikai tevi mazu auklēt, lielu audzināt un mācīt. Mans lielākais pienākums ir tagad tevi karā aizvadīt. Tikai māte to zin, kā viņai ir ap sirdi tad, kad vienīgajam dēlam jāiet tur, kur dzīvību var zaudēt. Nevienas jūtas nevar pielīdzināt tām, kuras māte jūt pret savu bērnu, kas viņas pašas klēpī no viņas asinīm audzis. Manta un māja ir niecīga, salīdzinot ar to upuri, ko es līdz ar citām latvju mātēm uzlieku uz tēvuzemes altāra — savu dēlu.

Es to daru, mans dēls! Ja tev kādreiz ir grūti un pagurums mācas virsū, atceries savu māti, kas lauku sētā iet savos vienkāršajos zemnieces darbos, ticēdama mūsu mīļajai Latvijai, tev un visam tam, kas viņai no bērnu dienām dzimtajā zemē bijis svēts un godināms. Ar savām drēbēm, ar maizes gabaliņu nem līdzi smagajā ciņā savas mātes svētību. Lai saulīte tavā pierē ir tava ceļa rādītāja, tāpat kā kādreiz tavam tēvam un tiem daudzajiem varoņiem, kas dus Brāļu kapos, izcīnījuši mums mūsu zemi un sarkanbaltsarkano karogu. Ar Latviju sirdī ej ciņā, mans dēls!

Tava māte

APSVEIKUMS

Dīžk. Arvīdu Mubertu dzimšanas dienā 22. martā sveic sieva Vera un meita Dzīlona.

Traucējums naktī

RAKSTS NO FRONTES

Pirmā šīpavasara jaukā nakts. Vērojot debess velvi ar zvaigžņotiem rakstiem virs zili tīkamā fona, uz brīdi pat piemirstas cik grūti nākas cilāt kājas, staigājot pa satiksmes ejām, kuru dibenu klāj bieza dubļu putra. Skarbā ziemeļa vietā stājušās jau itin tīkamās nakts vēsmas. Kas pieradis just tikai vēsumu lienam aiz kažoka apmalēm, tam šis vēsmas ļau atgādina siltuma šaltis.

Taču nav laika nodoties šādām ilūzijām, jo vaņkas nesnauž arī skaistās naktīs. Gandrīz vai ik pārnaktis mūsu ierakumiem ceņšas pielist daži bolševiki, lai iesviestu tanīs granātas. Tāpēc posteņos parasti liek acīgākos puišus. Arī tad vēl jābūt sevišķi uzmanīgiem, jo mūsu poziciju priekšplānā aug biezi kārklu ceri, kas īsti pa prātam bolševiku pārdrošniekiem.

Īsi pēc pusnakts posteņis ierakumos pie ceļa gala, bīstamajā līkumā, ziņo, ka kaut kas likņājas gar dzeloņstiepuļu žogu. Kaut arī nakts ir gaiša un kārklājā nekas aizdomīgs nav saskatāms, drošības pēc tomēr noberam pāris garākas ložmetēja kārtas. Kļūstam uzmanīgāki, jo arī nākamais posteņis dzirdējis neparastu troksni. Īss mašīnpistoles rēciens, un no žoga puses vējiņš nes šurp vaidus. Tātad kāds vaņku izlūks.

Pamanījusi, ka tā atklāta, bolševiku izlūku grupa dara to, kas tai vēl atlicies, mēģina ar ātrumu un rokas granātu jūkli mūs pārsteigt. Steigā sviestie rokas granātu saišķi tomēr nemaz nesasniedz mūsu ierakumus un sprāgst labu gabalu mūsu poziciju priekšā, bet kājās piecēlušies bolševiki sabrūk cits pēc cita. Pārējiem trim, kas palikuši dzīvi vai neievainoti, neatliek nekas cits, kā tikai doties gūstā. Tā mūsu puišu modriba sajauc bolševiku plānus un izgaisina viņu lielās cerības jau pašā sākumā. Tā tas bieži bijis. Un kas cits vainīgs, ja ne paši bolševiki, ka viņu plāni tik tuvredzīgi.

Nav pagājusi pilna stunda no skaistās nakts baudīšanas brīža, kad visi starpgadījumi izbeigušies, un vīri posteņos var atkal nodoties pavasara nakts sapņiem, protams, nemitīgi ar skatu durstot poziciju priekšlauku.

Kapr. K. C.

Austrumu frontē, martā.

A. Vidzemniece

Sasaukšanās

Lai ciņas zobens neierūs
Mums, Latviju kas mīlam,
Kaut arī galvu nolikt būs
Par tēvu zemi ķīlā!

Lai nešaubīgs un drosmīgs spēks
Iet pāri katram vaidam;
Reiz tomēr gaiša saule lēks,
Lai izturam un — gaidām!

Kapr. V. Kraulis

Smaidi

Nāciet meitenes un smaidiet,
Smaidiem dzēšiet mūsu sāpes,
Sāpes ciest var tikai stiprie,
Kas zin tautas mīlas slāpes.

Vairs virs zemes otrā tautā
Tādu smaidu neredzēt.
Smaida saule druvām briestot,
Arājs smaidot iziet sēt.

Smaidat meitenes ar prieku;
Stiprām saknēm zemē esat.
Kļūstot līgavām un mātēm,
Jaunai audzei smaidu nesat.

Mēs ar smaidu ceļam tiltu
Jaunai audzei, jaunai dzīvei,
Atdodam mēs sevi nāvei,
Smaidot pretī ejot brīvei.

KULTŪRAS un mākslas dzīve

Loti apsveicama parādība šajā laikā ir tā, ka mūsu apgādi pievēršas arī tādu darbu izdošanai, kuŗus prasa pienākums pret mūsu kultūras, gara ciņas un literātūras vēsturi. Pie tādiem jāpieskaita K. Rasiņa apgādā iznākušie brāļu Kaudzīšu «Mērnieku laiki», kuŗu trūkums jau kamēr bija sajūtams grāmatu tirgū, un Latvju grāmatas izdotais Andrieva Niedras ievērojamais romāns «Līduma dūmos» un Fallija «Dzejdarbu izlase». Apstājoties tieši pie pēdējās, jāatzīst, ka tā lielā mērā sekmēs Fallija personības un viņa atstātā mantojuma noskaidrošanu, jo nav otra dzejnieka, par kuŗu savā laikā būtu izteikti tik pretēji uzskati, kā par Fallīju, par kuŗu pat vairākkārt savus spriedumus grozījuši tie, kas viņu pazina vistuvāk. Izdotajā dzejdarbu izlasē, kas aptver 600 lappušu, bez plašā Mildas Paļēvičas sniegtā dzejnieka personības un viņa darbu raksturojuma, ietilpst lielākā tiesa Fallija lirisko dzejoļu, pāris prozas un divi dramatiski darbi — komēdija «Selgā» un traģēdija «Lāčplēsis». Atskaitot tīro liriku, kas viscauri nes izteiktas latviskas iezīmes, pārējie Fallija darbi uzskatāmi par ciņas dzeju, kuŗā autors apliecina savas prasības pēc augstāka latviskas kultūras snieguma un brīvāka gara lidojuma. Laikā, kad latviešu sabiedrībā cīnījās materiālisma un ideālisma mācības, kad tautas locekļu lielākās daļas smadzenes pārmala marksisma māņi, Fallija sauciens pēc dziļākiem garīgiem pamatiem latviešu nacionālai kultūrai un pēc visu latviešu apvienošanās ap kopējiem tautiskiem ideāliem, bieži vien izskanēja bez atbalss. Tāpēc tagad, šķiet, pienācis brīdis, nopietni ielūkoties viņa pacelto jās problēmās, kas tiecas saliedēt pašas tautas radītos mītus un dainas ar vērtībām, ko tai devis kristietisms un senā un eiropiskā kultūra, lai radītu organisku un latvisku gara kultūras celtni. Šo problēmu skaidrošana un atrisināšana turpināma, jo pats Fallijs fanatiski ticējis šādas sintezes iespējai un svētībai, tāpat kā viņš ticēja gara prioritātei. Līdzīgi Auseklim, Fallijs savām gaišreģa acīm bija ieskatījies tās dievišķīgās garu valsts noslēpumos, kas svētī un sargā tautas ceļus un likteņus un savos drāmatiskajos darbos, tikai ar citu metodi, tās ugunis gribēja iededzināt tautas sirdī, un tāpat kā Auseklim viņam nebija lemts šo uzdevumu līdz galam veikt. Taču arī tas, ko viņš tautai atstājis, ir nopietnas uzmanības cienīgs, kaut gan tūlīt arī jāsaka, ka uz šī darba turpinājumu vajadzēs gaidīt radītājus ar tikpat kaislu un ģeniālu gaišredzības spēju, jo tāpat, kā Auseklim, tā arī Fallijam tiešu sekotāju nav un nevar būt. Bet viņa latviska gaisma un dabas izjūtas pilnie dzejoļi un Lāčplēsi iemiesotais varoņgars dzīvos, kamēr pastāvēs ciņa par augstākām gara vērtībām, par tautas misijas pilnīgu piepildījumu, ciņa par tautu kā cilvēces kultūras tapšanas nepieciešamu priekšnoteikumu, ciņa par pilnīgu cilvēka gara brīvību, tieksme uz tās augstāko mērķi — garīgās kultūras cilvēku. Un kamēr šī ciņa nav galā, Fallija Lāčplēsis saka Ziemeļmeitai: «Gan tevi skatos, garā prom jau nesos, Niez roka tvert un cilāt zobenu! Un ciņu meklēšu kā līgavīņu Un sirdī kara puķe smaržīga.»

E. R.

MEŽABRĀLU MEDĪBAS

Ka tevi nelabais un deviņi pērkoņi! Kas tiem vaņkām tur, meža otrā pusē, atkal lēcies, kāda uts tos tirda? Nu jau piektā diena, kopš no tiem vairs nav miera ne dienu, nedz nakti. Skat, atkal lēni celas augšup balta dūmu strūkliņa no sādžas, kas šķita cilvēku pilnīgi pamesta. Bārdaiņi laikam gatavo brokastis

Nolemts izbeigt šo banditu idili, aizlaižot tiem karstu svinu aiz apkakles. Tas puišiem divi reizes nav jāsaka. Tikko pēc pamatīgākas «srepēšanās» atstiepuši kaulus slipi, dzirdot trauksni, tie grābj «dūmkoku» aiz spala, bāž «pagales» aiz jostas, lai būtu gatavi doties atkal jaunās mežabrāļu medībās. Kā to labāk izdarīt, tā vadības darīšana

Vakars nav tālu. Līdz krēslas sākumam visam jābūt par tīru nostrādātam. Jo, testājoties tumšai, aug bārdaiņu dūša un spēki. Tāpēc steigšus dūkano ilksis, «mērkaķi» un visas «pindeles» kulbā, paši uz malas un — aidā!

Banditu nometne vairs nav tālu. Tāpēc steigšus ārā no rakstītām kamanām, iekāms vaņku posteņi nav mūs pirmie pamanījuši. «Dūmkoku» sānos, acis vaļā, un tikai uz priekšu dūmu staba virzienā!

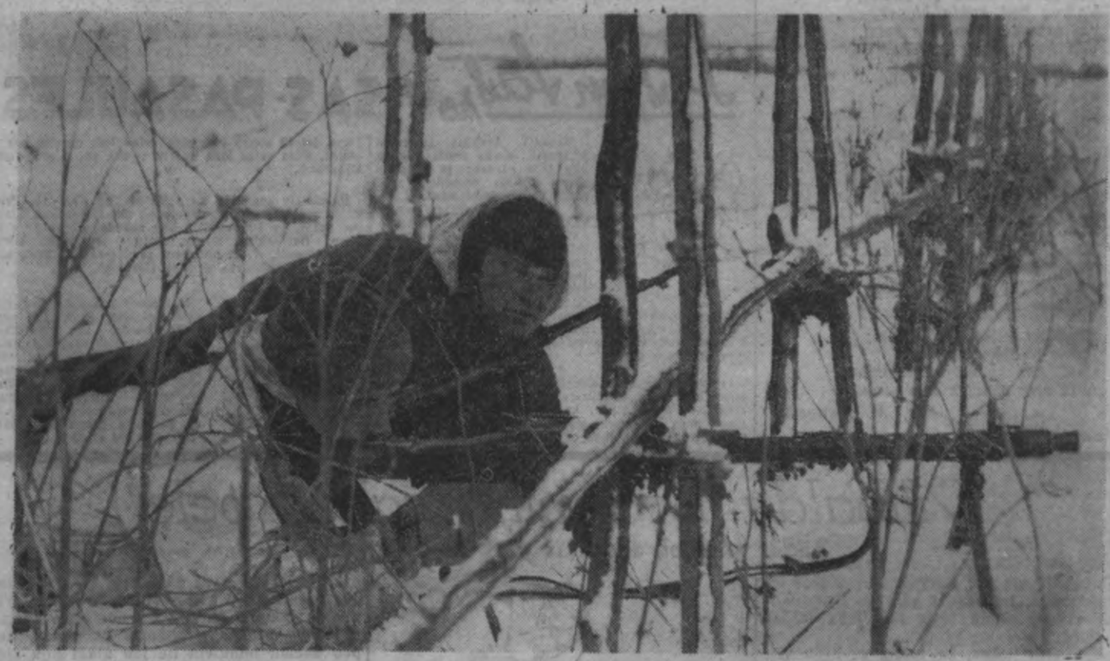

Nākdamas no mežmalas, gar ausīm nosvilpj pirmās vaņku ložu šaltis. Tas jums, čomiņi, dārgi maksās — šāda apņemšanās tūlīt rodas mūsējiem. Nu tikai pie ieročiem! Un tie dara savu, līdz bolševiku nocietinājumi sikās drumslās...

...un, ieejot sādžā, atliek vienīgi izsaukties: «Tā aiziet Staļina godība!» Jo ko citu gan lai stāsta sētmalēs pakritušie banditu ķermeņi un dzīvi palikušo izbiedētie acu pāri, kā arī sašķobījušies mitekļi, kas nav mājas vārda cienīgi

Pirms došanās mājup, kamēr zirgi ļeņķ auzas, puišī cits citam pastāsta pieredzējumus. Un nav brīnums, ja tad, kad tie sāk atgādināt mednieku stāstus, gluži negaidīts izskan biedra starpsauciens: «...atstāj taču pukēm ari!»

LAIKA RATA RITUMĀ

Šis tas par sarežģītajiem pulksteņu rēķiniem

Pavasarim padzenot ziemu, dienas pastiepušās aizvien garākas, un mums gandrīz jau piemirsies laiks, kad logi bija jāaptumšo agrā pēcpusdienā, ap pikst. 3, un kad ļaudis no darba devās mājup melnā tumsā, it kā kādi naktsmaiņas strādnieki. Pēc dažām dienām būs klāt jau 29. marts — diena, kad no normāllaika atkal pāriesim uz vasaras laiku, lai labāk izmantotu dienas gaismu un aiztaupītu elektrību svarīgām kara rūpniecības vajadzībām. Pulksten 2 rītā šinī dienā visus pulksteņus pagriezīs par vienu stundu uz priekšu. Mēs būsim it kā izstrīpojuši no savas dzīves vienu stundu. Kur tā būs palikusi?

Laika rēķini vispār ir sarežģīta lieta, un jo vairāk mēs tajos iedziļināmies, jo sarežģītāki tie kļūst. Ko vispār nozīmē jēdzieni — vasaras laiks, Viduseiropas jeb normāllaiks, starptautiskais jeb pasaules laiks, vietējais un saules laiks? Palūkosimies, ko par to visu var paskaidrot laika lietpratēji.

Mūsu, visu zemes iedzīvotāju, laika mērs ir saule, īstenībā zemes griešanās ap savu asi jeb saules šķietamais ceļš ap zemi. Šo saules ceļu esam iedalījuši 24 stundās jeb 1140 minūtes jeb 86.400 sekundēs. Sekunde tātad ir viena 86.400. daļa no vidējās saules dienas. Kāpēc vidējās? Tāpēc, ka, precīzi skaitot, visas saules dienas nav gluži vienādas. Tam ir kosmiski iemesli, un ja tos gribētu tuvāk izskaidrot, mēs atkal iekultos pārāk sarežģītās astronomijas jomās. Tādēļ rēķināsimies tikai ar šo aprēķināto vidējo saules dienu, kas ir visu laika rēķinu īstenais pamats.

Ceļotājs ar pulksteni rokā

Kā zināms, zemes lode sadalīta 360 garuma grados jeb meridiānos. Lai šķietamajā ceļā ap zemi saule nokļūtu no viena garuma grāda līdz otram, tai vajaga 4 minūtes. Iedomāsimies tagad, ka kāds ceļotājs ceļotu no Holandes cauri Ziemeļvācijai uz Latviju, tātad pusļīdz rietumu-austrumu virzienā. Šajos platuma grados, resp. šādā attālumā no ekvatora atstarpe no viena meridiāna līdz otram ir apmēram 70 km. Lai nu ceļotāja pulkstenis visu laiku būtu pieskaņots saules laikam, nabaga ceļotājam ik pēc nobrauktiem 70 km vajadzētu savu pulksteni pagriezt par 4 minūtēm uz priekšu, bet, braucot pretējā virzienā — par tādu pašu laiku atpakaļ. Tas būtu pārāk sarežģīti, vai nē? Ja mēs gribētu tā rēķināt, tad pat kājām gājējam, soļojot austrumu-rietumu vai pretējā virzienā, pulkstenis ik pēc kilometra jau rādītu kļūdu par 3,5 sekundēm uz vienu vai otru pusi. Skaidrs, ka tā galā netiktum. Bet savā laikā tomēr bija tā, ka, pasta karietei iebraucot citā pilsētā, tur priekšā bija arī cits vietējais saules laiks.

Tādēļ bija nepieciešami laiku nolīdzināt pa veseliem apgabaliem. Atsevišķas valstis un zemes pārgāja uz savu iekšzemes laiku, nostādot pulksteņus visā zemē pēc galvas pilsētas vietējā saules laika.

Tas jau bija liels ieguvums, pulksteņi nu bija jāpārstādā tikai uz šo zemju un valstu robežām. Bet dzelzceļiem un militārām vajadzībām ar to vien vēl nepietika. Bija jāpanāk vēl plašāka laika saskaņošana. Pagājušā gadu simteņa beigās Viduseiropā, izejot no Vācijas, pakāpeniski pārgāja uz kopīgu laika rēķinu, pieskaņojot to 15. austrumu garuma gradam. Šo laiku sauc par Viduseiropas laiku, vāciski saīsināti apzīmējot burtiem MEZ (Mitteleuropäische Zeit). Tas tagad ir arī mūsu normālais laiks. Ja pirms tam ceļotājam no Londonas līdz Pēterpilij bija ceļā jāpārstāda pulkstenis apmēram 30 reižu, tad tagad pietika ar pāris laika korriģējumiem.

par vienu stundu no Viduseiropas laika, kas ir blakus zonas laiks, un par divām stundām no aiznākošās laika zonas rietumu virzienā — Rietumeiropas laika, kādu lieto Anglijā, Francijā, Spānijā un citās rietumu zemēs. Rietumeiropas laiks pieskaņots Grinvičas, tas ir nulles meridiānam, un to dēvē arī par starptautisko vai pasaules laiku. Visu pārējo zonu laiki atšķiras no tā par vienu, divām, trim vai vairāk veselām stundām; par katru nākošo, 15 meridiānu plato zonu austrumu virzienā nāk klāt viena stunda. Tātad Viduseiropas laiks ir Rietumeiropas vai pasaules laiks plūs 1 stunda; Austrumeiropas laiks ir Viduseiropas laiks plūs 1 stunda vai Rietumeiropas laiks plūs 2 stundas.

Zinātnei un kuģniecībai nepietiek pat ar šādu laika saskaņošanu 24 laika zonās, tādēļ tā lieto starptautiski atzīto pasaules laiku, t. i. Rietumeiropas laiku, kas pieskaņots Grinvičas nulles meridiānam. Varētu būt runa arī par vienveidīga laika rēķina noteikšanu visā pasaulē, likvidējot laika zonas un visur lietojot tikai vienu — «pasaules laiku». Varbūt, ka apstākļi kādreiz pie tā novedīs, bet šobrīd mums šādu stāvokli grūti iedomāties. Nezin vai mums patiktu, ja pulksteņu laiku jucekļa vietā

Bet ar šādu kopīgu laiku veselam lielam apgabalam arī vēl nepietika. Vajadzēja laiku saskaņot vēl plašākā — veselā kontinenta vai pat visas zemes lodes mērogā. Ērtākais mērs šādai rēķinu vienveidošanai bija stunda. Tādēļ pakāpeniski visu zemes lodi sadalīja 24 laika joslās vai zonās, skaitot pēc garuma gradiem vai meridiāniem. Katra zona tātad ir 15 garuma gradu, tas ir vienu stundu plata, un stiepjas no pola līdz polam. Katrā joslā ir viens un tas pats kopīgais laiks, un pie pārejas nākošajā joslā pulkstenis jāpārbīda par apaļu stundu uz priekšu vai atpakaļ.

Tā nonāca pie saskaņota, vienveidīga laika rēķina visai zemes lodei. Kā to rāda mūsu pievienotā karte, šīs zemes lodes 24 laika zonas nav novilktas kā ar lineālu, bet, rēķinoties ar valstu robežām. Tādēļ sauszemē zonu robežas dažuviet diezgan izrobotas. Un bez visa tā dažām zemēm tomēr, neatkarīgi no zonas laika, ir pašām savs laiks. Piemēram, pēc šī iedalījuma tad, kad mums pulkstenis rāda 12, Indijā vajadzētu būt pulkst. 16, bet īstenībā turienes laiks tad ir 16.30.

Kas ir pasaules laiks?

Viduseiropas laiks ir spēkā Lielvācijā, Ungārijā, Kroātijā, Serbijā, Itālijā, Šveicē, Dānijā, Norvēģijā, Zviedrijā un arī visos ieņemtajos apgabalos austrumos, jo karā laiks solo līdzi armijām. Vācu armijas austrumu frontē, protams, rēķinās ar savu, Viduseiropas laiku, kaut arī tās tālu iespiedušās Austrumeiropas laika zonā.

Austrumeiropas laiks ir spēkā arī Rumānijā, Grieķijā, Turcijā u. c., un tas atšķiras

stātos dienas un nakts sajukums. Nekāda pulksteņu pārstādīšana tad gan vairs nebūtu vajadzīga, visā zemes lodē vienā laikā pulkstenis rādītu 12 dienā, bet dažādās zemes lodes vietās cilvēkiem būtu pilnīgi jāpārveido sava dzīve, jo stundas būtu pilnīgi zaudējušas savu ierasto raksturu.

Pusdienas maltīte mēness gaismā

Pie mums, kas esam tikai par vienu zonu sāņus no pasaules vai Rietumeiropas laika, starpība būtu ļoti maza — tikai viena stunda, tas ir pusdienas laiks pie mums būtu nevis 12, bet 13. Par to nu nebūtu nekas, jo periodiskā pāreja uz vasaras laiku mums rādījusi, ka stundas starpība nekā liela nenozīmē. Bet jo tālāk no Grinvičas, jo lielāka būtu šī starpība. Čikagā pusdienas laikā būtu agrs rīts, bet Japānā satumstu vakars, kamēr Klusā okeana vidū pat būtu tumša nakts. Liecies nu pašā saulainā pusdienas laikā uz naktsguļu, vai sēdies mēnesnīcā pie pusdienu galda.

Vislabāk tomēr dzīvot uz ziemeļpola vai tikpat labi arī uz dienvidpola. Tur taču visas 24 laika zonas satek vienā punktā. Polā ikviens savu pulksteni var nostādīt kā vien patīk, un visādi būs pareizi. Tā tad — nedz tur var nokavēt randiņu, nedz par vēlu ierasties darbā!

Tik daudz pārsprieduši par noslēpumaino lielumu — laiku, varam tomēr nobeigt ar sērīgu konstatējumu: vēl arvien, pretēji visiem zinātnieku rēķiniem, pārāk gausi velkas dzīves drūmās dienas un ai cik ātri pagaist mūža skaistākās stundas!

M. D.

NO FRONTĒ DZIED:

Vai tu domā par mani?

Vai tu vēl domā par mani,
Vakars kad atlido kluss?
Vai tu vēl sapņo par mani,
Visi kad mierā jau dus?

Vai tu dzirdi starp vēju,
Kas aiz loga tur kauc,
Vai tu dzirdi starp vēju
Balsi, pēc tevis kas sauc?

Vai tu gan mierīgi dusi,
Domās kad noskūpstu es?
Vai tu tā pati vēl būsi,
Prieku kas sirdij man nes?

Mēneši steidzas uz priekšu,
Drīz jau būs pagājis gads...
Drīz es tev roku sniegšu,
Lai tevi apsveiktu pats.

Pacieties, mīļā, bez žēlām:
Dzīve ir cīņa, ne flirts,
Cīņā, kas spēku būs smēlies,
Mīlā reiz pukstēs tam sirds.

Kar. M. Fleitners

Austrumos, martā.

Šis un tas no VISAS PASAULES

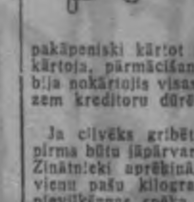

Maskatā, Arābijas austrumu piekrastē, pirms simts gadiem bija šāda paraža: ja tirgotājs kļuva maksāt nespējīgs, viņš gaišā dienas laikā nosēdās savā tirgotavā aizdegtas sveces priekšā. Tad nu visi viņa kreditori drīkstēja bankrotējušo lamāt un pat apstrādāt dūrēm un spieķiem pēc sirds patikas. Pēc tam, kad tie šādā kārtā bija remdējuši savas dusmas, tirgotājam ļāva darboties tālāk un pakāpeniski kārtot savus parādus. Ja tirgotājs tos nekārtoja, pārmācīšana atkārtojās tik ilgi, līdz tirgotājs bija nokārtojis visas savas saistības vai arī izlaida garu zem kreditoru dūrēm.

Ja cilvēks gribētu aizceļot uz mēness, viņam vispirms būtu jāpārvar milzīgais zemes pievilkšanas spēks. Zinātnieki aprēķinājuši, ka spēks, kurš vajadzīgs, lai vienu pašu kilogramu masas dabūtu laukā no zemes pievilkšanas spēka loka, ir tikpat liels, kāds nepieciešams, lai 10 metru caurmēra svina lodi paceltu par 1 metru. Šāda svina lode svērtu vairāk par 6 miljoniem kilogramu.

Rumānijas apgabalu starp Melno jūru, Dņestru, Prutu un vienu Donavas ieteku sauc par Besarabiju. Daudzi nezin, ka šim vārdam nav nekāda sakara ar arābiem. Besarabijas pirmie zināmie iedzīvotāji bijuši skitu nomadi, 7. gadusimtenī zemi ieņēmuši besi, kur viens viņu valdnieks saucies Besarabs.

Ir zināms gadījums, kur cilvēku iedzinusi nāvē viņa personīgā bārda. Tas bijis kāds Braunavas rātskungs, kura bārda bijusi 3¹/₈ olektis gara. 1567. gadā rātskungs, ejot uz rātes sēdi, uzkāpis savai bārdai, klupis un — nosities. Rātskunga liktenīgā bārda pēc tam savādā gadījuma atcerei uzglabāta rātsnamā pie sienas.

GUDRO NU!

VIENKĀRŠA LIETA

Puscepure kādā mākslas salonā ierauga gleznu, kas tam patīk. Gleznas cena ir 780 marku. Bet Puscepurem netīk gleznas ietvars, tādēļ viņš jautā pārdevējai, cik glezna maksā bez ietvara. «Glezna viena pati bez ietvara maksā par 660 markām vairāk nekā ietvars.»

Cik tad nu maksā pati glezna un cik ietvars?

KUĢI, KAS SATIEKAS...

Divas upju ostas pilsētas savieno šaurs kanālis, pa kuru var izbraukt tikai viens kuģis. Lai pretim braucoši kuģi varētu izmitīties, kanālī vairākās vietās ierīkoti paplašinājumi, kuros arī var iebraukt tikai viens kuģis un palaist garām pretim braucēju. Šoreiz gadījies tā, kā rādīts mūsu zīmējumā: no katras puses pie paplašinājuma piebraukuši divi kuģi.

Kā jārīkojas kapteiņiem, lai visi četri kuģi iespējami drīz varētu turpināt savu ceļu?

ZIRGS PAR BRĪVU

Saimnieks Druviņš zirgu tirgū sācis kaulēties ar čigānu par zirga pirkšanu. Čigāna zirgs liekas krietns, bet Druviņam cena liekas par augstu, un viņš visu laiku kaulējas ar Andžu. Tad čigāns saka: «Redzu jau, redzu, saimniek, žēl tev naudas nabaga čigānam, par brīvu gribi tādu zirgu, — zirgs kā šķūnis. Bet vai nu man žēl — gribi, ņem arī zirgu par brīvu, tikai samaksā man par pakavu naglām. Par pirmo naglu maksā 1 feniņu, par nākošo — 2 feniņus, par trešo 4, par nākošo — 8 un tā par katru nākošo naglu divreiz vairāk kā par iepriekšējo. Sit saujā, saimniek, lai vārās andele!» Druviņam veikals liekas stipri izdevīgs: zirgam dažas pakavu naglas izkritušas un atlikušas taisni 20. Tomēr saimnieks vēl šaubās un kasa pakausi.

Ko jūs ieteiktu darīt Druviņam — sist saujā Andžum vai nē?

TRĪS VĪRI NO «DŽUMPOTPRIEKA»

Trīs draugi — Fricis, Ēriks un Viktors ir cītīgi peldēšanas sporta kopēji un aktīvi sporta kluba «Džumpotprieks» biedri. Ziemā vai vasarā, svētdienā vai darbdienā, — viņi kārtīgi trenējas vai nu brīvā dabā vai arī kluba peldētavā. Fricis uz treniņu ierodas katru trešo dienu, bet darba apstākļi Ērikam atļauj ierasties peldētavā tikai katru ceturto un Viktoram — katru piekto dienu. Draugi norunā, ka tai vakarā, kad viņi treniņā sastapsies visi trīs, viņi pēc tam kopīgi aizies iedzert alu un paplāpāt. To padzirdējušas visu trīs sportistu sievas un sacel brēku: «Tad jau mēs jūs mājās vairs nemaz neredzēsim!»

Cik bieži trim draugiem iznāks kopīgie alus vakari?

TĀLRUŅA NUMURS UN VECUMS

Dižkareivis Pinte bunkurā «Zaļais mežs» pārsteidza biedrus ar šādu matēmatisku triku. Viņš noprasīja biedriem, kuriem no tiem privātā dzīvē mājās vai darbā ir tālrunis. Kad trīs atsaucās, viņš lika katram izdarīt šādu aprēķinu: pareizināt savu tālruņa skaitli ar 2, pieskaitīt 5, pareizināt iznākumu vēl ar 50, tad pieskaitīt dienu skaitu gadā un iznākumam vēl pieskaitīt katram sava vecuma skaitli. Tad viņš visiem trim noprasīja iznākumu un katram uzreiz pateica kā tālruņa numuru, tā arī vecumu.

Kā Pinte to varēja?

ATRISINĀJUMI

Vienkārša lieta. Glezna maksā 720 marku, bet ietvars 60 marku.

Kuģi, kas satiekas... Vispirms 3. kuģis iebrauc paplašinājumā, pēc tam 2. un 1. kuģis pabrauc tam garām, tā kā 3. kuģis var turpināt ceļu. Pēc tam 1. un 2. kuģis, braucot atpakaļgaitā, atvirzās atpakaļ garām paplašinājumam, un pēdējā iebrauc 4. kuģis. Nu 2. un 1. kuģis turpina savu ceļu, un tūlīt pēc tam to pašu var darīt arī atlikušais kuģis.

Zirgs par brīvu. Nebūtu gan ieteicams Druviņam ielaisties ar čigānu šādā darījumā, kaut gan liekas, ka «naglu naudas» nevarētu necik sanākt. Īstenībā tomēr viena pati 20. pakavu nagla maksātu 5242,88 RM, bet viss zirgs Druviņam izmaksātu 10.485,76 RM.

Trīs vīri no «Džumpotprieka». Sportistu kundzēm par šo norunu tiešām nav ko uztraukties, jo visi trīs draugi tikai reizi divos mēnešos satiksies peldētavā. Ja visas treniņa dienas numurē pēc kārtas, tad satikšanās dienas numuram jādalās bez atlikuma kā ar 3, tā arī ar 4 un 5. Tāds skaitlis ir visu šo triju reizinājums — 60. Tātad tikai ik 60 dienu Fricis, Ēriks un Viktors varēs sarīkot kopīgo alus vakaru.

Tālruņa numurs un vecums. Dižkareivja Pintes triks ir gaužām vienkāršs: pietiek no pateiktā gala iznākuma atņemt 615, un uzreiz rokā kā tālruņa numurs, tā arī vecums. Piemēram, ja tālruņa numurs ir 22434 un vecums — 30 gadu, tad rēķins iznāk šāds: 22.434 × 2 = 44.868; 5 klāt = 44.873; pareizināt ar 50 = 2.243.650; 365 klāt = 2.244.015; klāt 30 = 2.244.045; no šī iznākuma atņemt 615, paliek 2.243.430 un mums atminējums rokā: pirmie pieci cipari ir tālruņa numurs, pēdējie divi — partnera vecums, t. i. 22434 un 30. Ja gala iznākums, atņemot 615, būtu 2.425.326, tad tālrunis būtu 24253 un vecums — 26 gadi.

Kenterberijas archibīskapa lūgšana

Es zinu, ienaidnieki smies,
Bet tomēr Tevi lūdzu, Dievs:
Dod Staļintēvam tādu varu,
Ka viņš ar negurstošu sparu
Var cilvēkus kā lopus kaut
Un tiem pat pīkstēt neatļaut.
Tie meli, ka viņš Tevi nīst,
Un šādas baumas tādēļ klīst,
Ka lielā sajūsmā pret Tevi
Viņš tiešām pārspējis pats sevi.
Ja garīdzniekus bendējs viņš,
Tad tas ir tikai sīkumiņš.
Viens miljons šur, viens miljons tur...
Tādēļ jau viņus šauj un dur,
Lai ātrāk debesīs tie kļūst
Un mieru mūžīgu tur gūst. —
Un krievu tauta? — Humors vien!
Kas teic, ka asinis tā brien?
Tā dzīvo — pilsētās un laukos —
All right, kā saka, — vienos taukos:
Ja patīk — dzīvo, patīk — mirst,
Un ja tai vienmēr asras birst,
Tad tici man, tas viss no prieka.
Un spriedelēšana te lieka. —
Lai īsāks ceļš uz mūžību,
Par to tur gādā Gē-Pē-Ū. —
Tik Mozus dēliem tur nav dzīves,
Kā cietumā nekādas brīves!
Tos satur dižposteņu loks,
Un lielo ienākumu slogs
Tik nežēlīgi spiež uz augšu
(Es atmosfairas nenosaukšu).
Ka visas Padomijas zelts
Šiem cietējiem tiek kešās velts.

Tādēļ, Dievs, stāvi viņiem klāt
Un centies viņus mierināt. —
Dod sapratšanu latviešiem
Un lietuviešiem, igauņiem,
Lai sajēdz tie, ka Staļintēvs
Nekad pret tiem nav bijis vēss,
Bet grib tos sildīt savā saulē,
Kamēr tiem visiem balēs kauli
Un galvas zemes klēpī sligs,
Ja citādi tie neizniks. —
Tik Sinagogenšteins) lai dzīvo,*
Kamēr vairs pērtiķu nav brīvo,
Kas kumēdiņus rādīt prot, —
Viņš šad tad ordeņus var dot
Tiem varoņiem, kam veiklas kājas
Un kas no frontes meklē mājas. —
Bet kazaragu Spuru Žanim,
Kas piederīgs tam pašam slānim,
Dievs, drusku pieklājību māci: —
No viņu runām ētertelpas
Smird stundām ilgi, un bez elpas
Smej visa pasaule, nudien!
Ko tāds pie mikrofona lien,
Kas labi zin, kas tam par smaku,
Tas tiešām stipri jau par traku! —
Var, protams, reizēm palaist balsi,
Bet ne tik muļķīgi un palsi,
Tas tāpēc, ka tie samet šņabi
Un abi jūtas trakot labi...
To visu ņem nu vērā, Dievs,
Tad boļševikiem labi ies.

Kvints Esencijs

*) Kirchenšteins.

Modernā Solveiga

Kauc ziemelis kā vilki klānos senāk,
Bet viņš, nolādēts, nenāk vēl un nenāk!
Jau viena stunda gaidot nozudusi,
Kopš vēroju es katru debess pusi,
Vai nedun nākot tavi soļi cieti,
Bet tikai sveši ļaudis ņirb kā spieti.
Bet zinu — vienreiz, mīļais, nāksi tu,
Un tevi gaidīšu, kā solīju!

Šķiet, lielais pulkstens smīn par mani
Un teic: «Tev neredzēt vairs savu Jāni.»
Un virs dažs varen glīts jau skatās kārī,
Kādēļ es kūkoju šeit viena bārī.
Varbūt tev tramvajs aizķēries aiz depo,
Vai varbūt esi slims un gauži klepo?

Vai mīļais nemīl mani vairs kā senāk,
Ka sešiem pāri, tomēr viņš vēl nenāk!
Vai varbūt steigā plīst tam zole,
Vai galvu sajauc pašbrūvēta bole?
Es drīz vairs nevarēšu dvest ne zilbi,

Un, liekas, lāstekā jau sasalst stilbi.
Glups vīrietis, kas laikā nava klāt,
Lai man ir jāsāk zobi klabināt.
Es nokavējos šoreiz tikai stundu,
Bet viņu gaidot pūtīs vakariņu!

Vēl vakar teica viņš, ka savu Linu
Tik mīlot vienīgo un vedīšot uz kino!
Bet kad viņš mani taksī vizinājis,
Un kad man rozes sārtas dāvinājis?
Nav vērts, ka tādu stundām ilgi gaida —
O, tur kāds jauneklis man šķelmīgs smaida!

Es izlikšos tik kautrīga un rāma
Un staigāšu kā daždien cēla dāma,
Un ja viņš savu lietu labi pratīs,
Gan uzrunās, un nevien karsti skatīs.

Lai velns rauj blēdīgo un dumjo Jāni,
Nāc ātrāk, šķelmīgais, un ņem zem rokas mani!

Augusts Lakons

Dziesma par Drosmiņu

T. Tomsona teksts. E. Rirdāna zīmējumi

Jums visiem labi pazīstams
Kāds karavīrs it stalts.
Tā vārds, ko visi daudzina,
Ir Drosmiņš Vilibalds.
Lai zibeņo un rūc
Un pūš tas niknais vējš u. t. t.

Kad balti sniegi puteņo,
Kad citiem gals šķiet klāt,
Pie sava ložmetēja možs
Prot Drosmiņš uzdziedāt:
Lai zibeņo un rūc u. t. t.

Bet kauja kļūst kā ugunsgrēks,
Vairs glābiņa nekur,
Kaut nosvilst mati, saturies
Un šauj un cērt un dur.
Lai zibeņo un rūc u. t. t.

Jāk ienaidnieks kā pelavas,
To trakas bailes skauj,
Kad Drosmiņš to bez žēlības
Un atpūšanās kauj.
Lai zibeņo un rūc u. t. t.

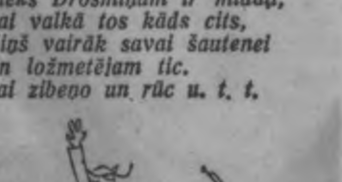

Nieks Drosmiņam ir midāļi,
Lai valkā tos kāds cits,
Viņš vairāk savai šautenei
Un ložmetējam tic.
Lai zibeņo un rūc u. t. t.

Un kad pēc trakas kaušanās,
Šķiet, nava alus labs,
Prot Drosmiņš atrast caurumu,
Kur pabrūķēts tiek šņabs.
Lai zibeņo un rūc u. t. t.

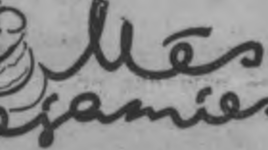

Mēs smejamies

— Fizikas stundā skolotājs stāsta par elektriskās strāvas īssavienojumu.

«Es gribu aizdegt uguni, bet tā nedeg. Es pagriežu ieslēdzēju vienreiz, otrreiz, bet gaisma nespīd. Kāpēc?»

Kāds skolnieks paceļ roku.

«Vai tu zini? Nu labi, pastāsti.»

«Skolotāja kungs varbūt nav samaksājis elektrības rēķinu?..»

•

— Piķīša kundze ierodas viesos. Namatēvs atstāj viņu ar savu sievu vienatnē. Pēc stundas, dzirdēdams durvis aizcērtam, viņš domā, ka Piķīša kundze jau aizgājusi un uzsauc sievai:

«Nu, vai vecā jau projām?»

«Jā, vīriņ,» sieva atjautīgi atbild. «Jau veselu stundu. Tagad pie manis viesojas mūsu mīļā Piķīša kundze.»

•

— Punktiņš ierodas koncertā ar nokavēšanos.

«Vai jau sācies?» viņš prasa kasierei. «Ko tagad spēlē?»

«Bethovena devīto simfoniju.»

«Jau devīto?! Nemaz nedomāju, ka tik daudz nokavēšu!»

•

— «Ak, jūs, modernās meitenes, jūs neko neprotat! Varu derēt, ka jūs pat nezināt, priekš kā vajadzīga adata.»

«Kā nu nē, vecmāmiņ — patafonam.»

•

— «Viesmīl, jūs man laikam esat pasnieguši ceptu «a la Rentgen»?»

«Kā tā?»

«Nu, putnam saredzami visi kauli.»

•

— Mūlānis lasa avīzi un brīnās: «Brīnums gan, ka pasaulē notiek taisni tik daudz, lai avīze iznāktu pilna.»

•

— Students: «Profesora kungs, vai jūs šodien runāsit par smadzenēm?»

Profesors: «Nē, šodien man pavisam kas cits galvā...»

•

— «Šeit ir kalnu dzelzceļa gala stacija. No šejienes tālāk līdz virsotnei iet tikai ēzeli. Vai drīkstu lūgt kungus izkāpt...»

•

— Konduktors: «Piedodiet, kungs, atļaujiet nolikt jūsu čemodānu sāņus. Tas stāv pašās durvīs, un visi uz tā uzduras.»

Profesors: «Nekādā ziņā! Es čemodānu tīšām tā noliku, lai pats uz tā pakluptu, citādi es aizmirsīšu paņemt to līdzi.»

•

— Zooloģiskā dārzā kāds kungs jautā mazam zēnam:

«Saki mazais, kur te atrodas mērkaķu sprosts?»

«Pa kreisi aiz stūra. Bet tas jau pārpildīts...»

•

— «Saki, vai tu neesi pazaudējis desmit marku?»

«Desmit marku? Jā, jā, liekas gan, ka esmu pazaudējis. Vai tu atradi?»

«Nē, bet tu esi jau devītais, kas šodien pazaudējis 10 marku...»

•

— Pidriķītis: «Māmiņ, kādēļ tam cilvēkam melna seja?»

Māte: «Tas ir nēģeris. Viņam visa miesa melna.»

Pidriķītis: «Kā tu to zini, māmiņ?»

•

— Pie iebraucamās vietas vēlu vakarā zvana viesis. Viņam piebiedrojas vēl otrs.

«Vai šeit var labi pārgulēt?» pienācējs jautā.

«Un kā vēl!» pirmais joprojām rausta zvanu. «Jau veselu pusstundu es zvanu, un neviens neməstas.»

•

— «Dodiet man, lūdzu, sēru lenti.»

«Platu vai šauru?»

«Vai tad sērās ir kāda starpība?»

«Saprotams, — atkarībā no tā, kas jums miris.»

«Tad dodiet man vienkāršu melnu aukliņu — man mirusi sievasmāte.»

•

— Tēvs: «Nevaru saprast, kas gan noticis ar manu pulksteni. Tas neiet, un nevaru to arī uzvilkt. Būs jādod izlabot.»

Meitiņa: «Tētiņ, man šķiet, tas nebūs vajadzīgs — mēs ar brālīti to šorīt izmazgājām ziepūdenī.»

•

— Gada tirgū par dažiem feniņiem skatāma bārdaina sieviete. Pie ieejas teltī stāv maza meitenīte un pārdod biletes.

«Saki, bērns, vai sieviete ar bārdu ir tava māte,» kāda ziņkārīgā jautā.

«Nē, kundze, tas ir mans tētiņš...»

•

— Mazs puika pirmo reizi ir futbola sacīkstē.

«Saki, tētiņ, viņš jautā, «kāpēc to vienu krusttēvu tik briesmīgi lamā?»

«Tāpēc, ka viņš svieda tiesnesim ar akmeni.»

«Bet viņš taču netrāpīja.»

«Tāpēc jau viņu arī lamā.»

•

— Mašīnrakstītāja sapņaini raugās ārā pa logu. Pienāk šefs un jautā:

«Ko jūs darāt svētdienās?»

«Neko,» ieinteresēta atbild mašīnrakstītāja.

«Tad vēršu jūsu uzmanību uz to, ka šodien nav svētdiena...»

Vilibaldu Drosmiņu sakož pele

Bildes zīmējot, šaušalas pārņem E. Rirdānu

Dažas dienas pēc Purgalovkas sādžas ieņemšanas un iztīrīšanas kaprālis Dritvaikociņš skumji zīlēja sava pulksteņa iekšās un teica:

«Tā vien liekas, ka toreiz es būšu vismazāk cietis!»

«Ciešanas izgludina vīra dvēseli tāpat kā skrodera dzelzs švīta bikses,» atsaucās dižkareivis Vilibalds Drosmiņš. «Toreiz uz sauszemes tu biji karavadonis bez ienaida un bailēm, kas savam tuvākam neļāva pat iepīkstēties, bet uz ūdeņiem tu aklā uzticībā paklausīji savam admirālim līdz pat pēdējam airu vilcienam. Ko tāds cilvēks var zaudēt? Tādam cilvēkam varoņa lauri aug aiz katra pakša un senie romieši triumfa braucienam deva tramvaju par brīvu.»

«Ar lauriem un citu zaļbarību vēl šā un tā, bet tu redzi, ka pulkstenis neiet! Toreiz upē samirka, un tagad pilnīgi sarūsējis.»

«Ak tik vien tās nelaimes? Ielej petroleju, lai tā izēd rūsu, un viss būs kārtībā.»

Kaprālis ielēja pulkstenī petroleju un gaidīja dienas trīs.

«Neiet un neiet!»

Drosmiņš pameta uz pulksteni lietpratēja skatu un zināja arī izskaidrojumu:

«Tāpēc neiet, ka petroleja savienojusies ar rūsu un aizķepējusi zobratus.»

«Tu taču pats teici, ka jāielej petroleja?»

«Bet tagad tā jādabū ārā! Labākais līdzeklis — pielaist uguni, lai pilnīgi oficiāli izdeg.»

Kaprālis druscin padomāja un atzina, ka padoms nav zemē metams. Kad viņš aizdedzināja savu pulksteni, apkārt sanāca arī citi karadraugi, bet Vilibalds Drosmiņš smīnēja un rādīja noslēpumainu zīmi ar pirkstu pie pieres. Liesma apdzisa. Kaprālis uzmanīgi aplūkoja sava laikrāža iekšpusi, pēc tam pamezdams ātru skatu uz Drosmiņu. Tas ļoti nevainīgi ķēra gaisā kādu tikai viņam redzamu mušu.

«Kas nu iznāca?» dusmojās kaprālis. «Pulkstenim iekšas sadegušas!»

«Ak sadegušas gan?» ieinteresējās arī Drosmiņš. «Tad ir gluži tāpat kā toreiz, kad es plostus vadīju. Toreiz arī kāds strūgu polītis bija samērcējis savu pulksteni un korņiks deva padomu ieliet petroleju un aizdedzināt. Redz, ka pa šiem gadiem nekas nav mainījies uz labo pusi, fizikas likumi palikuši tie paši...»

Puiši apkārt smējās, bet kaprālis smagi nosēcās un trieca savu pulksteni kaktā.

«Iepriekš vajadzēja nokrāsot zaļu,» piebilda Drosmiņš. «Zaļš ir cerību krāsa.»

Kaprālis ar viņu vairs nerunāja. Vilibalds arī neskuma par to. Viņš pasauca savu audžudēlu un to pamācīja:

«Tu redzēji, kā prātīgs cilvēks iznīcināja savu vērtīgāko īpašumu? Tā tu nekad nedari! Bet ja cilvēks var savu īpašumu iznīcināt, tad viņam jāprot to arī radīt. Piemēram, es tagad uztaisīšu jaunu pulksteni. To es varētu uzdāvināt Dritvaikociņam, bet viņš neņems, viņš ir lepns kā jau kaprālis, tāpēc pulksteni dabūsi tu.»

Drosmiņš sparīgi ķērās pie darba. Skaidas vien griezās pa gaisu. Gandrīz ar kabatnazi vien, tikai mazdruscin piepalīdzot ar īlenu, āmuru un dažām naglām.

Pēc dažām dienām bija pienācis svarīgais acumirklis, kad Žanim Neaizmirstulītei pat elpa aizrāvās. Vilibalds Drosmiņš piekāra pie sienas dīvainu koka kasti ar

asti un divām saitēm, kurās karājās pusķieģeļi. Meistara rokas pabīdīta, aste sāka kustēt, kastē kaut kas klukstēja kā vista un skrāpējās, bet kastes virspusē divi rādītāji lēkāja vai skrēja teciņus, brīžam apstādamies pie viena vai otra cipara. Vilibalds sākumā pāris reižu nostādīja kastes rādītājus pēc sava kabatas pulksteņa, bet pēc dažām minūtēm tie jau atkal bija aizlēkuši vai aizbizojuši kur kurais. Tad Vilibalds atmeta ar roku.

«Tas nekas,» viņš teica. «To jau varētu astronomiski aprēķināt, vai tas ir Kuibiševas vai Nūbijas laiks, bet tas nav svarīgi. Svarīgākais ir tas, ka visi zobrati griežas kā traki. Tos tad nu pārvaldi, kā tev patīk, Žanīti, un ja nekas vairs nekust, pavelc puskieģeļus uz augšu, un tā būda rūks.»

«Mans pulkstenis!» svētsvinīgi izsaucās Neaizmirstulīte.

Tad nāca karadraugi apbrīnot jauno Drosmiņa ražojumu.

«Tu esot uzbūvējis pulksteni?» viņi jautāja.

«Kā nu kurš to saprot,» pieticīgi atsaucās meistars. «Es to sauktu par blakšu šūpolēm, bet visādā ziņā šis te ir vairāk pulkstenis nekā tas, ko Dritvaikociņš ielingoja kaktā.»

Par daudzmaz vērā liekamu laikrādi šo Drosmiņa veidojumu nevarēja uzskatīt, bet būvētāja slavu tas tomēr nesamazināja ne par gramu. Drīzāk tā izpaudās vēl plašākā joslā. Tāpēc nav brīnums, ka kādā dienā Drosmiņu aizsauca uz bunkuru «Krokodiļa zobs» un pieveda pie radioaparāta.

«Sabojājies!» pateica bunkura vīri.

«Tātad jūs mani esat nostādījuši notikuša fakta priekšā,» atsaucās dižkareivis, «un man jāatrod vainīgais, vai nē?»

«Tas par maz! Tas arī neko nelīdzētu. Tev jāizlabo, to mēs no tevis gaidām. Vai varēsi?»

Drosmiņš dziļi ievilka elpu, pavērās apkārt un teica:

«Kam jūs to jautājat — man? Vai tad jūs te, savā provinces bunkurā, nezinat, ka smalkmechanikā esmu pirmais vīrs pie šļirces? Kādas sistēmas aparāts jums ir?»

«Vai pats neredzi?»

«Redzu, bet neskaidri. Cik spuldžu un kilovatu? Vai ampērs arī ir?»

«Jautā ko vieglāku! Še, ieķer drusku no kantīnes devas.»

«Ak tā, nu labi, — stāsies pie darba!»

Dižkareivis Drosmiņš nobraucīja ūsas un kā toreadors vēršim tuvojās aparātam. Vispirms viņš izraustīja un izgrozīja visus kloķīšus. No tā aparātam labāk nekļuva, bet Vilibaldam sametās karsti.

«Nesalieniet nu apkārt kā kumēdiņu rādītājam gada tirgū!» viņš atgaiņāja ziņkāros. «Ļaujiet man kustības brīvību izejas pozicijās, lai varu sagatavoties nākamajam triecienam.»

Brīdi Drosmiņam iešāvās galvā nelāga doma, vai tik šo aparātu viņam nav uzsūtījis kaprālis Dritvaikociņš, atriebdamies par savu pulksteni. Tad viņš atgaiņāja šo domu dunduru un varonīgi pagrieza skaņu kasti augšpēdu, noliecās, pār to, paraknājās ar roku un pēkšņi atlēca atpakaļ, sakerdams ar roku krūtis ap to vietu, kur

ārsti klausās slimnieku sirds čukstus. Tālāk atvirzījušies, bunkura vīri iedomājās, ka, viņu radioaparāta iekšpusi ieraugot, Drosmiņu ķērusi trieka. Bet viņš nepakrita vis pie zemes, vāji iesaukdamies: «Saule izdziest... cik vēsa rasa kapu smilgās!..» Viņš pilnīgi normālā balsī pateica:

«Tā jau es domāju: žurku sistēmas aparāts!»

«Kas? Ko?» bunkura garnizons uztraucās vēl vairāk nekā par trieku.

«Citos aparātos ir šādas tādas spuldzītes, bet jūsējā — lūk, kas!» Drosmiņš izvilka no azotes diezgan prāvu kustonīti. «Žurka būtu par daudz teikts, bet pele — nemaz par mazu! Iomājieties paši, kas

te iznāktu par brēku, ja es būtu sieviete. Nu, izšķirieties drīzāk, ko darīt ar jūsu īpašumu — likt atpakaļ aparātā, laist vaļā, sviest ārā? Tfu, pagāns, iekoda!»

Drosmiņš trieca peli pret grīdu, un viņa tur palika kā pielīmēta.

«Ko, iekoda? Tas var būt bīstami! Žurkas izvazā dažādas slimības.» Bažījās kāds no bunkura vīriem.

«Pareizi gan,» atsaucās otrs. «Piemēram, mutes un nagu sērgu. Es pats esmu lasījis avīzēs.»

«Tā nu gan manām iekšām būtu tīrā bērnu slimība,» atsaucās Drosmiņš.

«Bet ja žurka bijusi traka?»

«Skaidrs, ka traka! Normāla taču nebūtu līdusi radioaparātā!»

«Traka?» domīgi iejautājās Drosmiņš. «Jā, vai zināt, tā ir gluži cita lieta. Kā tad ir, kad cilvēks sāk palikt traks? Man vēl nekad tas nav gadījies...»

Bunkura vīrus pārsteidza Drosmiņa baigā balss, kādā viņš to teica. Viņi sāka izklāstīt savas zināšanas:

«Cilvēks sāk grābstīties gar sienām. Cilvēks sāk nesakarīgi runāt. Neēd maizi... Nedzer ūdeni... Četrrāpus aizskrien mežā!»

Drosmiņš stiepās, stiepās uz pirkstgaliem, pacēla roku pie griestiem un tad pēkšņi nosēdās uz grīdas. Aplaidis apkārt balti pārgrieztas acis, viņš saķēra beigto peli un nokoda tai asti. Tad viņš baigi iesmējās, apmeta kūleni, iesaucās «O jochais!»

un izskrēja no bunkura.

Brīdi valdīja nospiests klusums, tad kāds ierunājās:

«Traks? Vai tiešām vajadzēja notikt tādai nelaimei?..»

Atbildes nebija. Pamazām izgaisdami, ārā skanēja Drosmiņa smiekli. Baigi!..

Kārlis Krūmājs

Pēteris Upermanis

Velna milti

Pēkšņi vienā naktī Svētupe bija izgājusi no krastiem. Ledus gabali peldēja lejup pa straumi, un lēzenās pļavās spoguļojās pavasara ūdeņi, apņemdami piekrastes kuplos kārklu cerus un sīkos bērziņus. Pāri piekalnei, kur atradās Miegaiņu mājas tīrumi, tecēja mazas straumītes, jo līdz ar pirmajiem saules stariem atnāca tveicīga diena, kas ātri izkausēja pēdējās sniega paliekas. Zeme kļuva melna kā darva un lipa pie kājām. Grāvji un ežas pārdalīja piekalni pelēcīgām svītrām, bet rudzu lauki meta spilgtu zaļuma vilni. Tālāk zaļoja ganību paegļi, bet aiz tiem pacēlās tumšas un slaidas egles. Upes līkumā mežs izgaisa zilā dūmakā.

Bija agrs rīts, kad Miegaiņu Mārtiņš, iekāpis lielās koka tupelēs, iznāca no istabas. Brīdi viņš raudzījās lejā uz upi, kas saulē zeltaini zvīļoja, tad paņēma garu airi pār plecu un soļoja uz laipas pusi, kur piesieta gulēja veca, silei līdzīga laiva.

Izsmēlis ūdeni, Mārtiņš atraisīja laivu un slīdēja lejup uz dzeltenīgo niedrāju. Tur pie lēzeniem krastiem jau pa gabalu bija saskatāmi murdu mieti. Mārtiņš parasti pavasaros Svētupē ķēra līdakas. Uznākušais siltais laiks deva labus lomus, tā kā zivis atlika arī pārdošanai. Tās viņš slepeni nogādāja uz tuvējiem Limbažiem, kur noņēmēju netrūka. Mārtiņš zvejoja neatļauti, jo zvejas tiesību viņam nebija. Bet tādā meža kaktā neviens viņu netraucēja! Un kāpēc lai viņš nezvejotu, ja noķertās zivis ienesa lieku naudu, kas Mārtiņam bija vairāk kā vajadzīga! Ja vien radās izdevība, Mārtiņš nekad neatteicās no krietnas šņabošanas, bet lielāko laimi viņam sagādāja kāršu spēle ar draugiem. Mārtiņš gan bija nelaimīgs kāršu spēlmanis, jo viņa kabatā nauda nekad neturējās. Bet uz kāršu spēli Mārtiņš bija uzkritis kā velns uz sakaitētām ogļēm. To zināja visi pagasta ļaudis. Bieži caurām naktīm Mārtiņš laiku pavadīja kaimiņos, kur netrūka viņam līdzīgu trumpmaņu. Tikai ar pirmajiem gaiļiem viņš pārradās mājās, miegains un sapīcis.

Tāds Mārtiņš bija arī torīt. Izcilājis murdus un iesviedis laivā dažas līdakas, viņš nosēdās laivas priekšgalā. Jau no laika gala Mārtiņā bija iesēdies nepārvarams gausums. Tas liedza kaut kur steigties. Un kāpēc lai steigtos, ja visa diena vēl bija priekšā? Nakts bija pagājusi bezmiegā, bet Mārtiņš zināja, ka mājā miera nebūs, tāpēc viņš atnāca uz upi. Te vismaz neviens viņu netraucēja. Un savs laiks atpūtai bija vajadzīgs, jo kauli šķita kā salauzti. Kas par to, ja Mārtiņam atpūta iznāca garāka kā citiem? Mārtiņš nebija no tiem, kas uz pirmo pavēli skrēja pa galvu pa kaklu darbā. Vienīgās bailes viņam sagādāja paša sieva Ilze, kas, pēc Mārtiņa saprašanas, bija nežēlīga un valdonīga. Mājās gan viss pamazām gāja uz postu, jo kur vīru rokas nebija čaklas un piepalīdzīgas darbā, tur lielu svētību lauki nenesa. To zināja arī Mārtiņš, bet vai tad viņš bija kāds ēzelis, kam varēja visas nastas uzkraut mugurā? Viss jau ar laiku beidzās un izputēja. Tā tas bija ar katru lietu, ko cilvēka rokas reiz spodrinājušas un kopušas. Ja vien pietika vēderam un savs drēbju gabals bija mugurā, ko tad vēl vairāk vajadzēja! Mārtiņa garam pietika ar malku sīvo. Un tik daudz kā šņabim Mārtiņš vienmēr prata sagrabināt, kaut arī dzīve bija diezgan skopa un sūra.

Varbūt stundu vai ilgāk Mārtiņš sēdēja laivas galā sadudzis un aizmirsis visas lietas un darbus, kas viņu gaidīja mājās. Tad pēkšņi viņu iztraucēja kāda balss. Mārtiņš satrūkās un pameta skatu uz saucēju.

— Brauc taču malā, dienas zagli! Laikam līdz vakaram sēdēsi uz upes! — sieviete sauca no krasta.

Mārtiņš neatbildēja. Tikai klusu norūca: — Sēdēšu. Kāda tev daļa!

Vismazāk šobrīd viņš bija gaidījis sievu Ilzi, kas gan vienmēr kā ēna sekoja un mina uz pēdām. Vai tad viņš, Mārtiņš, bija tā stumjams un grūžams? To viņš ar skaidru saprātu savā vīra galvā nevarēja apjēgt.

— Nu, ātrāk, ātrāk! Tēvs teica, ka tev jābraucot uz Lielezera dzirnavām. Lopiem vajaga miltu, — atkal sieviete skubināja laivā sēdētāju.

— Velns jūs parāvis ar visiem miltiem! Vai tad Gusts nevar braukt? — tagad arī Mārtiņam bija savs vārds sakāms. Gusts taču bija Mārtiņa jaunākais brālis!

— Negudro nu, kad es tev saku! Taisies ka tieci malā! — Ilzes vārdi kā asi dzeloņi dūrās Mārtiņam ausīs.

— Ak tad Gusts tas labais! Nevar nekur izkustēt no mājām. Man vien... — Mārtiņš vēl murmināja, bet skaidri noprata, ka jābrauc vien būs. Ar sievu nevarēja jokot. Tikai vārda pēc viņš skaitījās Miegaiņu mājas jaunais saimnieks. Īstenībā visus darbus un arī pašu Mārtiņu rīkoja Ilze. Jau līdz kaklam bija apnikuši visi pārmetumi, ko Mārtiņš bija dzirdējis no sievas mutes! Un tagad atkal šī lamāšanās un stumdīšana! Brīnums, kā tas Mārtiņu neizveda no pacietības! Bet pacietība Mārtiņam bija liela. Pie visa kā cilvēkam bija jāpierod, un pierada arī.

Kluss un nevarīgs tagad Mārtiņš vilkās sievai aiz muguras, nesot līdzi kārklu kāsī iekārtās līdakas. Virtuvē viņš zivis nosvieda pie pavarda. Atkal miers bija iztraucēts. Tā iet, ka paņem tādu sievu mājās! Tu, cilvēks, vairs nevari atrast nevienu brīvu brīdi. Visur pār tavu galvu danco sieva ar savām tupelēm!

Mārtiņš ievilkās istabā, it kā visas pasaules smagums viņa plecos būtu uzvelts. Kāpēc tieši viņam, vienīgi viņam tas bija jānes? Gausi viņš meklējās pa gultas apakšu, kamēr beidzot sadabūja garos stulmeņus. Bet nekur nevarēja atrast zeķes. Brīdi viņš atsēdās uz gultas malas, lai ievilktu elpu. Ko darīt? Būs jāprasa Ilzei. Ā, tur jau viņa nāca.

— Zeķu nav! — Mārtiņš īgni teica.

— Man laikam tev degunā būs jāiebāž, miega pūzni! Vai neredzi — pie krāsns!

Jā, tur tiešām uz naglas karājās Mārtiņa krustām šķērsām salāpītās zeķes. Tās viņš pavisam bija piemirsis. Nu vismaz tik tālu bija, ka varēja apaut kājas. Bet tik ātri arī tas neveicās. Zābaki bija nokaltuši dubļiem un sarāvušies čokurā kā ermoņikas. Ņem nu tādus uzstīvē kājās! Minūtes piecpadsmit pagāja šai darbā, un tikai tad Mārtiņš atstiepa taisnu muguru. Kreisā kājā zābaks mazliet spieda. Mārtiņš staigāja apkārt pa istabu un iemina zābaku. Citādi nekāda braukšana nebūs!

Tad, mazliet klibodams, viņš izgāja no istabas. Vispirms klētī bija jāsabeŗ maisos maļamais. Mārtiņam tobrīd nenāca ne prātā, ka dzirnavās viņš varētu nokļūt pārāk vēlu, un citi malēji būs jau priekšā. Rīts vēl bija agrs, laika diezgan! It kā spītēdams par sievas nodarītu pārestību, Mārtiņš tišām vilka laiku garumā. Klētī viņš atspiedās ar dibenu uz apcirkņa malas, vēl bija jāizpīpo papiross un jāpārdomā, vai nebūtu kāda iespēja atlikt braukšanu uz citu dienu. Bet šādas iespējas nebija. Sievai par to nedrīkstēja ne minēt. Citādi būs atkal uguns pakulās. Un no tā Mārtiņš visvairāk baidījās.

Kā no skursteņa, plūda papirosa dūmi no viņa mutes un nāsīm. Reizēm viņš ievilka dziļi gaisu un nospļāvās. Tad domas aizklīda uz dzirnavām. Ja nu tur gadītos kāds draugs vai paziņa? Limbaži nav tālu. Varētu sastiķēt kādu šņabi. Ej nu sazini, cik ilgi tur būs jānīkst!

— Vai tad vēl neesi sabēris auzas maisos? Tīrais negals ar tādu cilvēku! — Ilze bija nostājusies klētS durvīs, un viņas vārdi bira pār Mārtiņa galvu kā asi, cieti akmeņi.

Mārtiņš attapās. Jā, tiešām nu bija pēdējais laiks doties ceļā.

— Panāc nu, paturi maisus, kamēr iebeŗu, — Mārtiņš bailīgi teica sievai. Tad viņš sāka sparīgi grābt ar liešķeri apcirknī, un auzas švirkstot tecēja Ilzes turētajā maisā. Iznāca divi krietni maisi.

Ar zirga jūgšanu jau gāja daudz veiklāk, jo sievas skats vairs neatstājaās, kamēr, sakņupis pār vezumu, Mārtiņš redzēja, ka sieva kā ļauns gars stāvēja durvju priekšā.

Ceļš veda uz pilsētiņu. Turpat astoņi kilometri bija ko kratīties uz vezuma. Rati dziļi grimą izbrauktajās grumbās, un vecais Miegaiņu zirgs gausi lika soli pa solim izmirkušajā pavasara ceļā.

Nebija ko brīnīties, ka Mārtiņš dzirnavās nokļuva pats pēdējais. Garas pajūgu rindas jau stāvēja ap dzirnavām, kad viņš izkūleņoja no ratiem un zirgu piesēja pie slitas. Tikai tagad Mārtiņš atcerējās, ka nebija paņēmis zirgam ne kušķi āboliņa līdzi. Gaidīšana uz malšanu būs ilga. Bet tur nu nekā vairs nevarēja darīt. Nebūtu sieva viņu tā bukņījusi, tad droši vien tādas lietas nenotiktu.

— Sveiks, Mārtiņ, velna vīrs! Tu arī uz malšanu? Brālīt. nu būs jāpagaida! Redzi, veču kā biezs! — Mārtiņu uzrunāja pazīstams kaimiņu puisis Āboliņu Jēkabs, kas sēdēja pajūgā, pārlicis kājas ratu malai. Tā te daudzi vīri tagad blenza siltajā pavasara saulē, acis pa pusei piemieguši un gurdeni.

— Jā, mūsu rinda laikam tik drīzi nebūs, — Mārtiņš svarīgi teica, raudzīdamies vīros, kas nesa iekšā un ārā maisus.

— Tad jau būs jāiet uz Aso stūri, — piemetināja cits puisis — Krūmiņu Kārlis, kas ne vienu vien reizi kāršu spēlē Mārtiņu bija atstājis tukšām kabatām.

— Kad jāiet, jāiet. Ko mēs te visu dienu nīksim? Neesmu arī vēl brokastojis, un mute izžuvusi kā mārks.

Pēc tik svarīga Mārtiņa paziņojuma nevienu no trim vīriem nevajadzēja divreiz skubināt. Krogus vai Asais stūris atradās tikai kilometru attālu, Limbažos. Un visi trīs vīri devās uz norunāto vietu.

Šodien, tirgus dienā, Asajā stūrī salasījās daudz laucinieku. Resnais krodzinieks Vīdiņš, sārts un nosvīdis, ņēmās ar viesu apkalpošanu. Krogū tiešām rūca un dūca kā bišu stropā, jo piedzērušie baros taisīja svarīgas apspriedes. Reizēm apkampušies, tie gribēja viens otru pārkliegt. Katram bija kaut kas ļoti svarīgs sakāms, tāpēc parastā balsī to nevarēja pateikt. Troksnis pieņēmās. Likās, visi krogus griesti līgojas no dzērāju kliedzieniem un lamāšanās.

Mazajā kambarī vēl viens galds bija brīvs. Te nu piesēdās visi trīs — Mārtiņš, Jēkabs un Kārlis. Nācās gan krietni pagaidīt, jo viesu bija daudz, un apkalpošana gāja pārāk gausi. Beidzot Mārtiņš, kas arvien krogū bija drošākais, nenocietās un uzlēca kājās.

— Cik ilgi tad mums būs jāgaida kā uz ūdens kustēšanos? Vai mēs esam nākuši diedelēt? Laikam paši par savu naudu dzeram! — viņš asi noprasīja apaļajai krogus meitai, kas nāca un gāja ar traukiem un šņabja pudelēm.

Meita apstājās, uzrausa degunu un noteica:

— Vai tad jūs neredzat, cik šodien viesu! Gaidiet kārtu!

— Tā, — Mārtiņš noskaitās pavisam, — un mēs neesam viesi? Pūs dienu jānosēž, laizot tukšu galdu. Un vēl jāgaida kārta! Tā nu, meit, neies!

Bet apkalpotāja jau nozuda lielajā krogus istabā. Mārtiņš gāja runāt ar pašu krodzinieku.

— Klausies, papuc, tavas meitas palaiž muti pret viesiem. Esam izslāpuši kā nelabie, un ēst arī gribas kā vilkiem. Vai tad nevar drusku ātrāk?

Resnais krodzinieks smaidot berzēja delnas un pazemīgi palocījās Mārtiņa priekšā. Ar tādu uzstājīgu viesi labāk apieties laipnāk, to Vīdiņš zināja no piedzīvojumiem, tad arvien varēja kungam no kabatas izvilkt pēdējo santīmu.

— Tūliņ, tūliņ!

Krodzinieks pasauca apkalpotāju, un Mārtiņam atlika tikai nosaukt pasūtījumu.

— Šoreiz no augstā plaukta, — krūtis izgāzis, Mārtiņš teica, — pagaidām trīs konjaciņus, citronus ar cukuru, pāris pustopu un zivis. Tev taču ir zivis, līdakas? — Tās Mārtiņš ēda pa paradumam, kā jau zvejnieks.

Bija viss. Pat ducis alus parādījās uz galda krogus mazajā kambarī. Mārtiņa draugi acis vien ieplēta. Par ko tad šis tā uzstājas šodien? Laikam sieva atkal sakokojusi. Tikai pats Mārtiņš nedomāja nekā. Iedoma par konjaku, citroniem un zivīm viņam bija radusies pēkšņi, ka neatlika laika apdomāt, vai pietiks naudas, ko visu samaksāt. Bet pasūtījumu atsaukt nebūtu vīra cienīgi. Kas dots, tas dots! To arī jānodzer!

Mijkrēslis laidās pār Limbažiem, bet krogus mazajā kambarī arvien skaļāk rēca aizsmakušas dzērāju balsis. Mārtiņa skats bija apmiglojies. Viņa galvā dūca kāds dundurs, bet rokas reizēm gāja pa gaisu kā vējeņa spārni negaisa laikā. Tikai ceļgali slimīgi ļodzījās pieceļoties, līdz vairs nemaz nevarēja noturēties kājās. Pārāk strauji un nebēdīgi bija dzerts un dzīvots. Dzērums saņēma vīrus savās rokās un sēja pie krēsliem. Kādu brīdi Mārtiņš gan atdzīvojās, bet tenterējot tālāk par durvju stenderēm netika.

— Vēl vienu šņabīti, un tad ejam uz dzirnavām, — viņš teica Kārlim un Jēkabam, bet tie abi vairs neklausījās. Jau labu laiku Mārtiņš runāja pats ar sevi. Galvas salikuši, abi galda biedri bija noslīguši kā nopļauta zāle pār krogus galdu un saldi krāca.

— Ej, vīri, vai tad jums galvas nemaz nav galā! — Mārtiņš purināja gulētājus, bet tur vairs nelīdzēja ne zāles, ne plāksteris.

— Tie esot malēji? Miltu maisi tādi! — Mārtiņš zobojās.

— Ne-mul-di! — pa miegam atņurdēja kāds no gulētājiem.

Vēl brīdi Mārtiņam likās, ka viņš vienīgais pārvarēs uznākušo reiboni, bet tad arī viņam kāds izrāva zemi no kāju apakšas, un viņš ielidoja gluži zilās debesīs. Kļuva pavisam viegli un labi. Atspiedis galvu rokās, Mārtiņš vienu brīdi bija aizmidzis.

Nakts vidū no kambaŗa divi vīri bija nozuduši. Tie bija Kārlis ar Jēkabu. Mārtiņš viens pats, uzvilcis cepuri pār acīm, sēdēja sakņupis un sargāja galdu, uz kuŗa atradās tukšas pudeles, kaudzēs samestas zivju asakas, citronu mizas un pusē pielietas alus glāzes.

Krogus pamazām tukšojās. Katrs zināja savu laiku. Tikai Mārtiņam bija zudusi katra sajēga par tādu lietu kā pulkstenis. Viņš bija aizsapņojies kādā tālā laimes zemē, kur visas pasaules labumi nolikti pie kājām. Mārtiņš ēda un dzēra. Viņš kļuva līdzīgs resnajam krodziniekam Vīdiņam. Tālu viņš bija no visām nepatikšanām un pavisam tālu no sievas Ilzes stiprajām dunkām.

Tieši tai brīdī, kad Mārtiņu sapņos aplidoja jaunu un skaistu meiteņu pulks, kas likās nāca no pašām debesīm, kāda roka stipri sapurināja viņa plecu. Mārtiņš tikko nenovēlās no krēsla. Kā slimnieks pēc grūtas slimības viņš lēnām atguva apziņu. Grūta bija cīņa ar miegu un uznākušajām paģirām. Beidzot viņš atstūma cepuri pakausī un atvēra acis. Viņa priekšā stāvēja krodzinieks Vīdiņš, rokā turot papīra lapu ar nesaprotamiem cipariem.

— Junkungs, te būs rēķins, laiks samakasāt!

— Samaksāt? — Mārtiņš nekā nesaprata, — par kādu samaksu tu, vecais, runā?

Mārtiņš īgni raudzījās krodziniekā. Tad viņa acis izbolījās kā lieli, balti āboli. Tik nevaldāmas dusmas viņu pēkšņi satvēra. Viņš grasījās ķert alus pudeli, lai sviestu ar to krodziniekam.

— Pagaidi, kundziņ, tā tu man neizbēgsi! — krodzinieks atmugurisku kāpās atpakaļ uz durvju pusi. Mārtiņš pamazām atkal nomierinājās. No jauna viņu pārņēma neizsakāms nogurums. Tālāk par krēslu viņš netika un turpat palika guļot.

Bija pagājušas tikai dažas minūtes, kad kambarī atkal iebruka krodzinieks. Šoreiz viņš veda līdzi kārtībnieku.

— Šis vīrs būs jāsavalda. Nemaksā rēķinu. Gribēja sviest man ar pudeli! — krodzinieks šķendējās.

Mārtiņš satrūkās un tūliņ nomanīja, ka nebūs labi. Bet aizbēgt bija par vēlu. Kārtībnieka stingrās rokas satvēra viņu zem padusēm un pacēla kājās. Atlika tikai sekot.

Uz ielas tīkami dvesa pavasara nakts dzidrais vēsums. Debesis bija zilas, un tajās dega retas spožas zvaigznes. Mārtiņam galva ātri kļuva skaidra.

— Kur jūs mani vedīsat?

— Nakstmājas nebūs par sliktu! kārtībnieks pasmaidīja.

— Bet man taču jāiet uz dzirnavām! — Mārtiņš atminējās, ka pie dzirnavām bija palicis zirgs un maļamais.

Šķērsieliņā, kas veda uz aresta telpām, notika krietna stīvēšanās. Mārtiņš gribēja turpināt ceļu uz dzirnavām, bet kārtībnieks vilka viņu pavisam uz citu pusi. Tikai ar milzu pūlēm kārtībnieks panāca savu. Mārtiņš beidzot iekļuva kādā gaitenī un no tā šaurā, smacīgā telpā. Tad noklaudzēja durvis, nožvadzēja atslēgas un viss apklusa.

— Nu tikai esmu ķezā! — šādas beigas Mārtiņš nebija paredzējis, — vajadzēja tomēr krodziniekam samaksāt, varbūt, tik daudz naudas viņam vēl bija kabatā, tad droši vien izkļūtu sveikā...

Bet tagad viņš kā maiss nokrita uz cietās koka lāviņas. Miegs bija kā ar roku atņemts. Un domas par dzirnavām un mājām nedeva miera. Nakts vilkās lēni kā gliemezis.

Uz rīta pusi Mārtiņš piegāja pie durvīm un sāka skaļi klauvēt. Bet tas nekā nelīdzēja. Neviens neatsaucās. Tikai kad piena vedēju rati, uz mājām braucot, rībināja Limbažu ielas, ieradās kārtībnieks un aicināja Mārtiņu uz nopratināšanu. Tas bija pats nelaimīgākais brīdis Mārtiņa mūžā. Sajūta bija tāda, ka naktī viņš būtu kādu apzadzis vai nositis. Dīvaini sameties kūkumā, viņš soļoja kārtībniekam pa priekšu. Labi vismaz, ka ceļā uz iecirkni negadījās nevienas pazīstamas sejas.

Pēc krietnas pusstundas Mārtiņš atstāja policijas iecirkni, lai dotos uz dzirnavām. Tagad viņa prāts bija noskaidrojies kā debess virs galvas. Arī kājās nemanīja ne mazākās noguruma pazīmes. Kā plēsts viņš devās laukā no Limbažiem. Dubļi vien šķīda ap gaŗajiem stulmeņiem.

Izbrīna bija liela, kad dzirnavās neatrada vairs ne zirgus, ne malējus. Pat Mārtiņa zirgs bija nozudis ar visu vezumu. No dzirnavām nenāca neviena skaņa. Lielā, masīvā akmens ēka gulēja kā sastingusi. Dzirnavas bija slēgtas. Tikai aptīrītājs Dzenītis ar grābekli kasīja kaudzēs vakardienas zirgu mēslus. Arī tas nekā nevarēja pateikt, kur naktī Mārtiņa zirgs nozudis.

— Velna milti! — Mārtiņam nejauši izspruka.

— Kungs laikam bija iesēdināts, ka nevarēja tikt atpakaļ uz dzirnavām. Zirgs būs atrāvies un aizgājis mājās. Tādas lietas nenotiek pirmo reizi, — Dzenītis vēl piemetināja, it kā mierinādams Mārtiņu.

Bet Mārtiņš vairs neklausījās. Kā nelaimes putns viņš laidās uz mājām. Pusceļā viņu ratos uzņēma kāds piena vedējs, kas atgriezās no Limbažiem.

— Vai tiesa, ka Miegaiņu zirgs bez braucēja šorīt redzēts uz lielceļa? Pienotavā tā runāja. Tu laikam viņu meklē. Tas droši vien tagad būs mājā, — teica vedējs.

— Ko tu saki? Tiešām? Biju piedzēries, velna milti, un iekļuvu būdā... — Mārtiņš, pārlicis kājas pār ratu malu, murmināja.

Tālāko ceļa gabalu viņi brauca klusēdami. Jo tuvāk nāca mājām, jo Mārtiņš kļuva nevarīgāks. Diena bija karsta, jo saule kāpa arvien augstāk debesīs, bet Mārtiņa pieri klāja auksti nāves sviedri. Nelīdzēja, ka tos norausa ar roku. Vienmēr no jauna tie parādījās uz Mārtiņa pieres. Ap sirdi bija satinies kāds nemiera kamols, kas smacēja nost. Kājas tirpa, un mute kļuva sausa. Reizēm atkal visa miesa dega vienās ugunīs.

Pie Miegaiņu mājas ceļa gala Mārtiņš izrāpās no ratiem. Pavasara saule tveicēja zemi. Grāvju malās sāka zaļot pirmie asni. Mārtiņš atsēdās pie krustceļa vītoliem. Nebija drosmes doties tālāk. Viņš raudzījās uz Miegaiņu pagalmu. Ēku sūnainie jumti snauda starp brūnganiem kokiem. Bet nevienas dzīvības nevarēja saskatīt. Viss bija kluss un kā izmiris.

— Vētra būs... uz māju es tomēr vēl neiešu, — Mārtiņš nosprieda un ievilkās kā ganu suns krūmos. Kūleņodams pa ciņiem un alksnāju, viņš nonāca pie Svētupes. Iztraucētas augstu gaisā pacēlās meža pīles un, lielus lokus mezdamas, nozuda pāri mežam.

Tikai uz pēcpusdienu Mārtiņš ies kalnā. Tad sievas dusmas būs norimušas. Vēl jāpārlūko murdi. Varbūt tajos būs salīdušas zivis. Mārtiņš iebrauca straumē. Ar garu mietu viņš vadīja laivu, lai neieskrietu kārklu ceros. Bija daudz zivju. Līdakas lēkāja pa laivas dibenu, un bija patīkami noraudzīties viņu svītrainajos sānos un gandrīz baltajos vēderos. Mārtiņš saskaitīja divpadsmit lielu zivju. Tās mētāja platās astes un vienmērīgi vēra žaunas, tverdamas karsto gaisu.

Tai brīdī Mārtiņam likās ka arī viņš pats bija kā laivā iesviesta zivs. Pavisam grūti bija elpot.

— Maitas gabals, vai tu brauksi malā! — pēkšņi tuvumā kliedza pazīstama balss.

Sieva!

Mārtiņš ierāvās kā gliemezis čaulā. Tagad viņš gribēja izlīst cauri laivas dibenam un pa ūdens apakšu iepeldēt niedrājā, kur sievas acis vairs neierauga.

— Kādus miltus tu atkal esi samalis, velna maiss! Kauns man un visam pagastam par tādu vīru! — Ilze krastā cilāja resnu murda mietu.

— Vai zini, ja tu ar mietiem sāc, tad es malā nebraukšu! — Mārtiņš stīvējās.

— Ak tu nebrauksi! Brauc malā, es tev saku pēdējo reizi!

Alkšņu miets Ilzes rokās saļūza trijos gabalos. Sprunguļi viens pēc otra līdoja Mārtiņam pār galvu, bet neviens no tiem nesasniedza mērķi.

Nepakustēdamies Mārtiņš sēdēja laivā un nogaidīja, līdz sievas dusmu negaiss bija nostājis.

— Tagad viņa vismaz vairs nelēks laukā no ādas. — Un Mārtiņš stūma laivu uz krasta pusi, domādams, ka Svētupes ūdeņi viņu paglābuši no pasaules lielākā posta, viņa paša miesīgās sievas rokām.

Rūdīti cīnītāji

Latviešu leģiona divizijas komandieris ģenerālis Rūdolfs Bangerskis pieder to mūsu augstāko virsnieku saimei, kas dibināti var lepoties ar to, ka viņi savas bagātīgās teorētiskās zināšanas pamatīgi pārbaudījuši praksē kaujas laukā. Maz gan mums vairs palicis no šīs augstāko komandieru izlases, jo lielai daļai to nācies baigajā gadā mērot tālus ceļus uz Sibirijas taigām un vienīgi nejaušība vai slepens likteņa mājiens mums paglābis šo generāli.

Jau kopš vairākām paaudzēm Bangersku dzimta dziļi iesakņojusies Ērgļu novadā, tā bagātīgi uzsūcot sevī krietnos latviešu tikumus, kas izvirzījuši tautas darbiniekus rindās itin prāvu skaitu šī novada dēlu. Tagadējais mūsu brunoto spēku pavēlnieks dzimis 1878. g. 21. jūlijā. Nevar teikt, ka dzive tam būtu panākumus ar vieglu roku sniegusi. Jau no agriem jaunekļa gadiem nācies nopietni cīnīties par katru pakāpienu augšup. Tas nocietinājis jaunā cīnītāja raksturu, iedvesis bijību pret darbu un zinībām, kas bijis cieša pamats turpmākai augšupejai.

Toreizējo militāro notikumu ietekmēts, R. Bangerskis nolēmis kļūt par virsnieku. Lai šo apņēmību piepildītu, viņš jau 17 gadu vecumā kļuva karavīrs, un vēlāk iestājās Pēterpils karaskolā, ko ar 1. škiru beidz 1901. gadā, iegūstot pirmo virsnieka dienesta pakāpi un paliek dienēt Krievijas armijā. Kaut arī būdams vēl jauns virsnieks, viņš krievu-japāņu karā pie Mukdenas jau vada kaujā rotu. Latviskas uzņēmības un centības mudināts, iestājoties miera laikam, viņš nemitīgi turpina papildināt savas vispārējās un militārās zināšanas.

Pabeidzis Pēterpils kara akadēmiju, praktisko stāžu uzņēmīgais latviešu virsnieks iegūst pasaules karā; sākumā būdams ģenerālštāba virsnieks vairākos štābos, bet vēlāk komandēdams bataljonu un pulku. Komandējis latviešu strēlnieku 1. Daugavgrīvas un 2. Rigas pulku; bijis apvienotās latviešu strēlnieku divizijas štāba priekšnieks un latviešu strēlnieku 4. Vidzemes pulka komandieris. Pulkveža dienesta pakāpē paaugstināts par sevišķiem kaujas nopelniem 1916. gadā. Atzīmējams, ka karā piedalījušies arī visi trīs Bangerska brāļi, no kuriem divi no kara lauka nav atgriezušies.

Bolševiku 1917. g. apvērsums pulkv. Bangerska komandēto 17. Sibirijas strēlnieku pulku pārsteidza Siguldas rajonā Nurmuižas pozicijās. Nespēdams sadarboties ar pulka komiteju, kas grib parakstīt arī visas pavēles, viņš aiziet atvaļinājumā un 1918. gadā arī no torejzējās krievu armijas. Vairoties no bolševikiem, kas to pa katru cenu gribēja iekļaut savā armijā, viņam vairākkārt nācās mainīt dzives vietu. Pēc tam viņš Jekaterinburgā sāka formēt karaspēku cīņai pret ienīsto varu un no 1918. gada vidus līdz 1920. gada beigām cīnās pret tiem Sibirijā, komandējot divīziju, korpusu un armijas grupu. Sevišķi atzīmējams pāri par 6000 km garais Sibirijas kara gājiens no Ufas frontes līdz pat Mandžūrijas robežai, kurā Bangerskis vadīja savus karavīrus nemitīgās cīņās pret bolševikiem visas bargās 1918./1920. g. ziemas.

Latvijā B. atgriežas 1921. gadā un tās armijā iestājas 1924. g. 29. februārī. Komandējis Kurzemes, Zemgales, Latgales un Tehnisko divīziju un divas reizes bijis kara ministrs. Vadīdams mūsu augstāko karaskolu (kara akadēmiju), un lasīdams tanī stratēģiju, tas teicami sagatavojis prāvu skaitu mūsu augstāko virsnieku. Ģenerāļa Bangerska personību apliecina arī daudzie apbalvojumi: Lāčplēša kara ordenis, Triju zvaigžņu ordenis, Aizsargu nopelnu krusts, vairāki kaimiņvalstu ordeņi un Francijas Goda leģiona komandiera ordenis. Bij. Krievijas armijā apbalvots ar daudziem kaujas ordeņiem, ieskaitot Sv. Jura zobenu un Sv. Jura krustu. Visas goda zīmes un ordeņi kopā ar dārglietām viņam nolaupīti baigajās 1940. g. jūnija naktīs, kad ģenerāļa dzīvokli iebruka čekisti, kas viņu jau ilgāku laiku vajāja. Vairīdamies no vajātājiem, ģenerālis jau laikus bija devies uz Kurzemi, kur strādāja par laukstrādnieku kādā saimniecībā Abavas krastā, uzturoties tur līdz vācu armijas ienākšanai.

Uzņemoties jaunos pienākumus, sirmais latviešu ģenerālis atzīst, ka viņa un visu mūsu virsnieku svēts pienākums ir stāties tēvuzemes mīlestības apgarotō Jaunō Karavīru priekšgalā, lai latvju zemei un tautai nodrošinātu labākus laikus.

Latviešu leģiona divizijas pirmais ģenerālštāba virsnieks pulkvedis Arturs Sil-

DV arch.

gailis dzimis 1895. g. 13. nov. Mežmuižā. Pēc Viļņas kara skolas beigšanas 1915. g. paaugstināts pirmā virsnieka dienesta pakāpē. Pasaules karā piedalījies cīņās ziemeļfrontē un 1918. gadā arī Somijas atbrīvošanā no bolševisma jūga. Tā paša gada beigās atgriezies tēvuzemē un atkal piedalījies cīņās pret bolševikiem Kurzemē, Zemgalē un vēlāk Latgalē. Latvijas augstāko karaskolu beidzis 1928. g. Darbojies dažādos ierindas un štāba amatos. 4 gadus būdams arī augstākās karaskolas mācibas spēks. 1940. g., bolševikiem iebrūkot Latvijā, bijis Zemgales divizijas štāba priekšnieks, bet savas nacionālās pārliecības dēļ no dienesta atbrīvots. Glābjoties no bolševiku terrora, 1941. gada sākumā devies uz Vāciju. Sākoties vācu armijas cīņai pret bolševikiem, brīvprātīgi iestājies vācu karaspēkā un piedalījies Latvijas un Igaunijas atbrīvošanā un vēlāk arī vācu armijas cīņās Leningradas frontē. 1942. g. aprīlī stājies Latvijas pašpārvaldes ricībā un iecelts par Personāllietu departamenta direktoru.

Par Latgales frontē 1920. g. pavasarī parādīto drošsirdību paaugstināts kapteiņa dienesta pakāpē. Par izcilu varonību, veicot sevišķus uzdevumus Leningradas frontē, pašās visvairāk uz priekšu izbīdītās līnijās apbalvots ar vācu Dzelzskrustu.

Rūdīts un dziļi inteligents karavīrs, krietns cilvēks un nesatricināms latviskās lietas aizstāvis — tā mūsu brunoto spēku jauno ģenerālštāba vadītāju raksturo viņa bijušie cīņu un dienesta biedri. *T. S.*

Pārsteiguma trieciens bolševiku aizmugurē

Lakoniskais ziņojums, ka par izcilu varonību un drosmi cīņā pret bolševikiem austrumu frontē ar vācu armijas augstāko goda zīmi Dzelzskrustu apbalvoti latviešu karavīri: Juris Kalniņš, Aleksis Bankins, Vilhelms Jelinevskis un Jānis Pociņš, stāstīdams par šo viru augstvērtīgajām kareiviskām īpašībām, pamudina tuvāk pasekot ari viņu līdzšinējam dzives tecējumam. Kalniņš studējis medicīnu un tiesību zinātnes, Bankinam līdz tiesību zinātņu maģistra gradam atlikuši vairs tikai valsts eksāmeni, Jelinevskis beidzis Liepājas tehnikumu un Jānis Pociņš Latvijas universitātē ieguvis inženiera-mežkopja gradu. Rakstot par apbalvotajiem, nedrikstam piemirst ari tos latviešus, kas cīnijušies Kaukaza frontē blakus apbalvotajiem. Tie ir juriskonsults Boriss Kalniņš (apbalvotā Kalniņa brālis), Būvniecības pārvaldes mērnieks stud. Arv. Panders (kritis 2. nov. kaujā pie Terekas), teoloģijas studenti Imants Alksnis un Jānis Gulbītis, Jelgavas skolotājs Juris Svekis, Rudbāržu mācītājs Robežnieks, Evalds Paeglītis no Laučiem un citi. Būdami mūsu akadēmiskās jaunatnes saimes locekļi, tie aktīvi darbojušies nacionālās organizācijās, vienmēr mudinot tautas intereses stādīt augstāk par personīgajām. Šo savu latviešu pārliecību tie tagad apliecinājuši darbos, rēķē turot augstu mūsu jaunās paaudzes godu.

Pieminot šo viru aktīvu līdzdalību cīņā pret bolševismu, jāatzīmē, ka jau baigajā gadā un agrāk viņi bija pilnā mērā izpratuši šīs židisma pavadā vilktās nejēdzīgās varas tieksmes līdz ar citām kultūras tautām iznīcināt arī latviešus. Tāpēc jau bolševiku iebrukuma pirmajās dienās un vēlāk šiem krietniem tautiešiem un viņu domu biedriem ne mirkli neaptumšojās skats, pieļaujot iespēju, ka bolševisms būtu kļuvis citāds kā 1919. gadā. Pietika tikai saskatīt, ka aiz mākslīgi saskaistinātiem solījumiem, dažādām reformām un kampaņām slēpjas izvirtušā žīda smadzenes, lai saprastu, ka iebrucēji no austrumiem mums nekā nevar dot, bet vienīgi visu ņemt. To izpratuši šie jaunie latvju viri tad arī nekavējoties sāka bridināt savu tautu no briesmām un pret bolševikiem vērstās lielās cīņas pašās pirmajās dienās bija starp tiem, kas atstāja savas paslēptuves meža biezokņos un uzsāka partizānu gaitas, nenoliekot ieročus, kamēr pēdējais bolševiks no mūsu zemes nebija padzīts. Un tikko atskanēja aicinājums latviešiem pacelt ieročus pret bolševikiem, lai stātos blakus vācu viriem, arī viņi uzvelk karavīra tērpu. Viens no viņiem ir Jānis Pociņš.

Kā partizāns viņš cīnijies Straupes, Lēdurgas un Limbažu apkārtnē. Tuvākajās dienās paies gads, kopš Pociņš kopā ar vairākiem desmitiem savu domu biedru un citiem karstiem patriotiem iestājās kādā vācu kalnu strēlnieku motorizētā triecienvienībā. Izbeidzoties apmācibu periodam, kas notika vienā laikā ar 1942. gada dienvidu frontes vasaras ofensīvas sākumu, dižkareivis J. Pociņš nokļuva frontes pašās pirmajās līnijās Kaukazā. Vairāk mēnešu piedalīdamies plaša vēriena ofensīvas pasākumos drošsirdīgais latviešu karavīru pulciņš, kurā bija arī Pociņš, uz saviem pleciem iznesis daudz smagu cīņu, tā spodrinot latvju ieroču slavu un no jauna apliecinot mūsu viru karotmāku. Par šīni laikā ļoti sekmīgi veiktiem vairākiem kaujas pasākumiem četri latvieši apbalvoti ar Dzelzskrustu.

Atceroties kauju, par kuru augstā atzinības zīme piešķirta dižkareivim J. Pociņam, kāds no viņa tuvākiem cīņu biedriem stāsta:

«Ievadot kādu plaša vēriena pasākumu, tika dzīts ķīlis bolševiku frontē, kuras ricībā bija milzu spēki, kas skaitliski vairākkārt pārsniedza uzbrucēju stiprumu. Atradāmies ķīļa pašā virsotnē. Mūsu tuvākais uzdevums bija, pārsteidzot pretinieku, iepemt divus tiltus pār T. upi. Šim uzdevumam bija izraudzīti 25 viri, to starpā bez Pociņa un manis vēl daži latvieši.

Virzīšanos uzsākām naktī. Bija samērā tumšs. Toreiz tas mums bija sevišķi pa prātam. Uzmanīgi taustoties, tuvojāmies pretiniekam pa T. upes lēzenajiem krastiem, ko varētu saukt arī par gultni, jo līmenim upē nedaudz paceloties, tur plūda straumes.

Kaut arī vapkas bija diezgan uzmanīgi, mums tomēr izdevās nepamanītiem tikt garām viņu priekšposteņiem. Labais sākums deva drosmi turpmākajam. Bez lielas kņadas un bez municijas patēriņa izdevās nolikvidēt tiltu sardzes. Tikmēr bija pienākusi jau agra rīta stunda. Kas to lai vairs atceras, cik varēja būt pulkstenis, bet vēl tagad acu priekšā rēgojas rīta krēsla, kurai cauri spiežas gaiša blāzma no tālas debesu pamales.

Nu katra sekunde bija dārga. Miers bolševiku tiesā bija iztraucēts, lai gan to tur sevišķi nevarēja izjust, jo liels troksnis plūda šurp no apmēram 5 km attāluma, kur bija sācies frontāls uzbrukums. Nenogaidot bolševiku pilnīgu atjēgšanos, vajadzēja steigšus traukties uz priekšu, lai iegūtu kaut cik drošu atbalstu turpmākai cīņai. Saņēmuši pirmo vapku uguni, mūsu puiši jau sāka iejusties istā kaujas noskaņā. Žigliem soļiem tie traucās uz priekšu, skaļi uzkliedzot tiem vapkām, kas vēl domāja pretoties. Pilns niknuma un cīņas trākuma, lieliem lēcieniem bolševiku komandpunkta virzienā traucās Pociņš. Laiku pa laikam iespiezdams savas mašīnpistoles spalvu plecā un noskandinot īsu kārtu, tas sēja nāvi pār bolševikiem, kas vēl steidzās glābt to, kas glābjams. Un tad, kad komandpunktam piesteidzās cits virs no mūsējo vidus, vapku pretestība jau bija galīgi izdzisusi. Pats panākuma autors tikai traucās tālāk. Kamēr vēl nebija par vēlu, vajadzēja iznīcināt zem dzelzceļa viadukta iekārtoto bolševiku midzeni, no kurienes sāka lidot šurp daudz ložu. Vapkas sāka atjēgties. Arvien vairāk cīņā iejaucās tie bolševiki, kas bija paslēpušies netālajos bunkuros. Gaisu šķaidīja bolševiku automatisko ieroču nāvīgie spļāvieni.

Turpinot nesalīdzināmo triecienu, Pociņa augums drīz vien parādījās uz dzelzceļa uzbēruma. Darbinot mašīnpistoli un tanī pat laikā steigā sagatavojot sviedienam rokas granātas, tas steidzās viadukta virzienā. To redzēja arī vapkas. Viņi pacēla savus stobrus pret nāves nesēju. Tiem tomēr nelaimējās, bet jau nākamajā mirklī Pociņa sviestās granātas šķembas apkluseināja vapku ieročus, vajājot to turētājus. Vēl un vēl rokas granātas, skaļi plīsdamas, graizīja zem viadukta paslēpušos vapkas. To tomēr nebija maz. Kādam no viņiem izmisumā izdevās uzsviest rokas granātu uz tilta, no kurienes tagad savu darbu veica mūsu Pociņš. Dažam labam no mums roka iedrebējās, redzot, ka pats straujākais un bezbailīgākais no mums pēkšņi sagumst nespēkā.

Ar katru mirkli bolševiku uguns pieņēmās. Palīgā steidzās arī bolševiku brunotais vilciens. Viens no dedzīgākiem cīnītājiem, Evalds Paeglītis, nebaidīdamies ložu krusas, kas tagad kapāja dzelzceļa uzbēruma, aizsteidzās pie Pociņa un novilka to lejā kādā bolševiku bunkurā, kur varēja pārsiet ievainoto kreiso kāju.»

Atgriežoties dzimtenē un dziedinot neganta kaujā gūtās brūces, J. Pociņš saņēma telegrammu par apbalvošanu. Tagad viņš tik tālu atveseļojies, ka jau šinis dienās dodas atpakaļ pie saviem cīņu biedriem, lai cīnītos, kamēr Latvija būs pilnīgi droša.

F. N.

Kaujas laukā slēgtā draudzība turpinās arī atgriežoties dzimtenē. Attēlā — J. Pociņš un A. Bankins pārrunā rieredzējumus kaujās Kaukaza kalnu aizās

DV uzn.

Jaunie leģionāri gatavojas

Es karā aiziedams,
Sirdi slēdzu akmenī.

Tas senais dainu dziesminieks, kas aizmūžībā pirms vairākiem gadsimtiem gājis, ir zinājis, ko runā. — Sirdi akmenī slēgt Latvijas viri un jaunekļi ir pratuši vienmēr, jau no tā laika, kad robežupi Sienupi sarkanu krāsoja Maskavas un Polockas kņazu ordu asinis, jau no tā laika, kad līdzās saviem vācu kara biedriem 13. gadsimtā un vēlāk senie latgaļi atvairījuši briesmas no austrumiem.

Ir gājuši gadsimti. Atkal mūsu sudraboto sauli austrumi iemērkuši asinīs, un atkal vācu un latvju kara biedri cīnās par Eiropas kultūru plecu pie pleca.

Senos laikos, kad Latgalei briesmas draudējušas — ugunis kalnos saukušas uz cīņu. Tagad, kad atkal ir briesmās mūsu tēvuzeme un visa Eiropa, latviešu zemi pāršalcis sauciens: Pie ieročiem!

Kas ir tie viri, kas pieteicas leģiona rindās. Ko viņi dara un domā, gaidīdami iesaukšanas dienu?

Faktiski — karavīri viņi vēl nav, jo pēc pieņemšanas leģionā tie atlaisti līdz turpmākam rikojumam personīgo lietu kārtošanai. Un tad nu tiri jāpabrīnās, cik tādam jaunam cilvēkam nesanāk to personīgo lietu! Mans draugs Tenis pat atskrien kādu dienu mājā — traks, kas traks. Sit man uz pleca un smejas kā negudrs: «Zini — esmu pieteicies Latviešu leģionā un atlaists personīgo lietu kārtošanai. Darba vieta man piešķirusi atvaļinājumu, un nu es tikai gudroju, kas man tā sevišķi personīgs būtu kārtojams.»

Tā tas iesākās. Tagad tirais posts ar puiku. Sameklējis visu, kā vajaga: apakšvelas pāri (tā jāņem līdz) pārcilā vai ik dienas, atvadījies no skolas sola, mācās cītīgi smēķēt un laist dūmus caur acīm (karavīram tas jāprotot) u. t. t. Īsi visu ko sadabūjis, tikai nav dzimtenes meitenes. Bet kas ir karavīrs bez dzimtenes meitenes!? Uz pēdām gan reiz tai jau bijis. Kādā no daudzajām atvadu svinībām ieraudzījis kādu brūnaciti, kas sirdi, kā sacīt jāsaka, saņem plaukstā. Norunājis pat satikšanos, un no tāda fakta ir konstatējams, ka šis šai nav bijis vienaldzīgs. Protiet — brūnācītes mājās uz tachtas esot gozējies tāds rožaini pelēks kaķēns. Tam viņš esot kniebis astē un Metas jaunkundze glaimoti smaidījusi — itin kā viņai būtu iekniebts.

Varbūt viss būtu ievirzījies tiri jauki, ja nebūtu noticis, ka nākošreiz rožaini pelēkais kaķēns, klausīdams marta noskaņām, nebūtu aizvazājies nez' kur. Tā nu vīrs tagad turpina nolūkot sev citu dzimtenes meiteni, cerēdams, ka visas personīgās darīšanas ar to būs galā un varēs uzdziedāt — Nu ardievu, Vidzemīte!

Citi mani draugi, piemēram, Arvids Ezis, kam no «Daugavas Vanagu» saimes gods skaitīties jauno leģionāru rindās — tikai noslēpumaini smaida. Neiabvēļi stāsta, ka Arvīds Ezis šo smaidu esot ieguvis dzērienu pārvaldē, izlūdzoties kādu mērīņu atvadīšanās vajadzībām. Katrā ziņā ir taisnība, ka Ezis, frontē aizgājis, cer attaisnot savu vārdu un šolās kaut bolševikus ar tik pat labiem panākumiem kā tagad neattapīgāku sarunu biedru ar asprātībām: «Vecīt, nedragā manas adatas!»

Vēl jāatzīstas, ka arī es, Vilks Vērmele, skaitos jaunais leģionārs. Ko es daru? Nu — arī es tāpat kā Tenis ilgi meklēju savu dzimtenes meiteni, lielos visām ar savu jauno formas tērpu, stāstu un apgaismoju visādas kara būšanas ar tik dižu pārliecību, itin kā es būtu jau vismaz trīs reizes Skobeleva vietā uz balta zirga iejājis Pļevnā. Rezultātā — es nevaru izvēlēties, kuru no savām septiņām cienītājām uzskatīt par īsto dzimtenes meiteni. Tad jau labāk paturēšu visas, jo nedēļai ir septiņas dienas un es ceru kādreiz iegūt pāris nedēļu atvaļinājuma.

Kaut visādu kārtošanu daudz, jāsaka, ka jauno un nākamo leģionāru noskaņojums ir jautrs, un Dievs nedod, ja tik dūšīgi viri kā Tenis, Vilks Vērmele, Arvids Ezis un citi ies kauties un nenāks mājās dziedādami:

Kas tur dimd, kas skanēja,
Kas zemīti tricināja?
Tur jāj jauni karavīri,
No kariņa pārnākdami —
Zelta pieši, zvaigžņu segas,
Sudraboti zobentiņi,
Zobentiņu galiņā
Lakstīgala tricināja.

Vilks Vērmele

Frontes teātris viesojas Jelgavā

Neparasti viesi — frontes teātra mākslinieki kādā pagājušā nedēļas dienā ieradās Jelgavas 5 slimnīcā, vedot līdzi bagātīgu programmu. Roberts Vizbulis, saukts arī Uztuptēvs, debitēdams konferansjē lomā, rāvās sviedriem vaigā, vairāk kā divi stundas «plēzdams» jautrus un nopietnus jokus. Par visu to viņš izpelnījās plašās klausītāju saimes smieklus gan vietā, gan arī nevietā.

Līdzīgi lielāklem frontes teātra sarīkojumiem Rīgā, arī šo priekšnesumu virkni ievadīja teātra orkestra izpildīts latvisks maršs. Viru seksteta «Latvju dziedoņi» sniegtās dziesmas ievainotos frontiniekus jau pilnā mērā izrāva no viņu pelecīgās ikdienas, pakļaujot dziesmu priekam. Reizē prieks un manāmas skumjas atspoguļo vācu karavīru acīs, sekstetam viņu valodā noskandinot iejūtīgo «Uz dzimteni». Nopietno daļu turpināja čellists Čuvasovs, kas līdz ar Eiženu Freimani nu jau kļuvis pastāvīgs ievainoto karavīru viesis, kā Rīgas slimnīcās, tā arī provincē. Totiesu jautrība zālē dzirkstīt dzirkstēja, klausītāju priekšā stājoties akordeonistam Armandam Krūmkokam. Tikpat kustīgs un bezbēdīgs, kā viņa instrumenta sniegtais «Jautro mūziku» izpildījums, bija arī pats jautrais, varētu pat teikt, nerātnais akordeonists, tā izpelnoties divkāršu puišu piekrišanu. Tā Krūmkoks atkārtoti apliecinājis, cik liela nozīme jautru mūzikālu priekšnesumu pasniegšanā ir pienācīgam, protams, apvaldītam žestam.

Pats par sevi saprotams, ka J. Kalniņa saksafonam, stāstot par maigo Bēma «Marlēnu», jautrā atbalss klausītāju solos vēl pieauga. Kā parasts, šo priekšnesumu starplaikus aizpildīja orķestris, T. Kaizera veiklās rokas vadīts.

Dažas dejas sniedza arī Aina Ezergaile. Kā skaistais augums, ogļu melnie mati un kvēlais acu skats, tā arī skanīgais M. Tilleres dziedājums dažu labu cīņās rūdītu viru satrauca vairāk nekā Staļina ērģeļu gaudas. Kā kutināti puiši un arī paši frontes teātra mākslinieki smējās, klausoties piprās Rīgas Dailes teātra aktieres Lījas Gailītes humoristīgās vārsmas. Protams, visur tur, kur dziedātājiem nācās ievilkt elpu vai runātājiem noklepoties, ar savlaicīgu klavieru toni iejaucās pianists un komponists E. Freimanis.

Nobeigumā ievainotie saņēma tautas veltes — papirosus u. c. labumus. Katrā ziņā frontes teātra sniegums ievainotiem puišiem vareni gāja pie sirds un tāpēc bija laba balva.

R. V.

Koncerts karavīriem

Pirmdienas vakarā Rīgas operā notika izcils latviešu mākslinieku koncerts mūsu karavīru veselības atgūšanas rotai ar izmeklētu un viengabalainu programmu, kurā bija ietilpināts labākais, ko mūsu skaņraži snieguši patriotiskajā mūzikā. Spožā priekšnesumā Reitera koris atskaņoja E. Dārziņa «Senatni», P. Barisona «Zilos sapņu kalnus» un J. Vītola «Saules svētkus», kā arī dažas košākās tautas dziesmas. Mūsu meistardziedoņu izlase — H. Lūse, M. Brechmane-Štengele, A. Kaktiņš un M. Vētra sniedza virkni tautā visiemīlotāko solo dziesmu, starp kurām klausītājus dziļi saviļņoja tādi šedevri, kā A. Kalniņa «Dzimtene», A. Žilinska «Karogs», J. Vītola «Daugava mellace», J. Kalniņa «Mocekļi», kā arī L. Garutas «Mums jāuzvar» un citas J. Kepīša, V. Upenieka un A. Žilinska dziesmas, kas komponētas, izmantojot K. Skalbes, A. Eglīša, I. Kalnāres, L. Breikša, L. Garutas patriotisko dzejoļu tekstus. No instrumentāliem priekšnesumiem klausītāji dzirdēja L. Garutas variācijas par tautas dziesmu «Karavīri bēdājas» autores atskaņojumā un posmu no J. Kepīša 2. trio autora, V. Ruševica un A. Teichmana atskaņojumā.

Šādi sarīkojumi mūsu karavīriem ir izcili un gaiditi notikumi, kas attaisno tiklab to organizēšanā ieliktās pūles, kā arī dod gandarījumu tiem, kas visvairāk ziedojuši savai tēvuzemei, apliecinot, ka sabiedrība tos nekad neaizmirst. Pie tā, ko mūsu mākslinieki jau sniedz karavīriem slimnīcās, šādi plašāki un prominentāki koncerti ir ievērojams papildinājums, ko arvien vajadzētu atcerēties.

P. P.

Spāniskā latviete

Viņas vārds mūsu frontiniekiem nav svešs. Vienalga — vai kādā lazaretē, speciālizrādē Dailes teātri vai frontes teātra turnejās; kādreiz spožajās prožektoru ugunīs, citreiz nikīgi dziestošas karbīda spuldzes apgaismojumā un vēl citureiz — tādā aukstumā, ka gandrīz vai kažokā jādanco — bet vienmēr Martas Alberingas dejas karavīriem patikušas. Kā gan lai netīk temperamentīgs spāņu tango, jautra zemnieku deja vai deja, kurā turpat acu priekšā norisinās dzīva vēršu cīņa.

Dejas mūza Martai Alberingai stāvējusi klāt jau no pašas bērnības. Sākumā viņa savas dejas iestudējusi pati. Spāņu dejas, kurās tik daudz apvaldīta temperamenta un mūzikas krāšņuma, saistīt saistījušas jaunās dejotājas sirdi un prātu. Tādēļ arī nav brīnums, ka, dodoties studiju ceļojumā uz ārzemēm, mākslinieces ceļš ved uz Spāniju. Te viņa nopietnā darbā iepazīstas ar visiem spāņu dejas noslēpumiem. 1940. gadā Alberinga atgriežas Rīgā, un viņas pirmais deju vakars rāda, ka latviešu balets tapis bagātāks ar jaunu savdabīgu mākslinieci. Atzinīgās kritikas cildina Martas Alberingas izcilo dejas prasmi, spožo techniku un eleganci.

Privātā dzīvē spānisko latvieti Martu Alberingu varam agrā rīta stundā satikt operas baleta skolā, pildot atbildīgo baleta meistares pienākumu spāņu deju klasē. Pusdienas laikā mākslinīece jau pārvērtusies gādīgā saimniecē, bet klusajās vakara stundās prieku tai sagādā laba grāmata. Visā klusībā mākslinīece patlaban gatavo divus jaunus kostīmus, kas pirmo reizi parādīsies pilnīgi jaunās dejās, un skaidrs, ka nevienam citam kā frontiniekiem.

A. K.

Marta Alberinga spāņu tautas dejā

DV arch.

Pirms stāšanās leģiona rindās nākamajam karavīram viņa dzimtenes meitene dos līdzi savu adresi

DV uzn.

Pēteris Leja

Draugam

Trīs zvaigznes, draugs, ieslēdzi sirdī,
Kad cīņā par dzimteni ej.
Trīs zvaigznes lai gaismina mūžu,
Ja nediena sāpi tur lej.

Nav tēva, ne mātes tev vairāk,
Ne cits kāds var mīļāks vairs būt,
Par tēvzemi tavu un tautu,
Kas gaidās alkst liela reiz kļūt.

Trīs zvaigznes, draugs, paturi prātā,
Kad roka tev ieroci žņaudz.
Un ja arī jāmirst, tad zini:
Aiz tevis vēl dzīvo būs daudz.